

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENİMİNE DEVAM EDEN GENÇLERİN
YAŞLILIĞA BAKIŞ AÇISI:
GİRESUN İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Elif Yeliz TOZLUOĞLU

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Zuhall GÜLER

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Elif Yeliz TOZLUOĞLU'na ait "**Lise Öğrenimine Devam Eden Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı: Giresun İli Örneği**" adlı çalışma, jürimiz tarafından **Sosyoloji** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

27.05.2019

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Dr.Öğr.Üyesi Zuhal GÜLER	
Üye : Doç.Dr. Abdullah DURAKOĞLU	
Üye : Dr.Öğr.Üyesi Cihan ERTAN	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “**Lise Öğrenimine Devam Eden Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı: Giresun İli Örneği**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elif Yeliz TOZLUOĞLU

27.05.2019

ÖN SÖZ

Yaşlılık ve yaşlanma günümüz ve geleceği ilgilendiren önemli bir olgudur. Bugünün gençleri, yarının yaşlıları olacaktır. Gençlerin yaşlılık ve yaşlanma ile ilgili düşünceleri bu anlamda gelecekteki yaşlılık profilinin sinyallerini vermektedir. Dolayısıyla bu araştırma, gençlerin yaşlılık hakkındaki farkındalıklarını, bilgi düzeylerini ve yaşlılık ve yaşlanmaya bakış açısını anlamaya yönelik hazırlanmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre kategorilendirilmiş alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzey okulda 60 öğrenci ile derinlemesine mülakat yapılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında başından sonuna kadar çok büyük katkısı olan, araştırmayı titizlikle inceleyip görüş ve önerileri ile zenginleştiren, beni sürekli ceraretlendiren, motive eden, bilgi ve deneyimleriyle bana rehberlik eden çok kıymetli, sevgili danışman hocam Dr.Öğr.Üyesi Zuhal Güler'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

Mülakatların uygulanması sırasında desteklerini benden esirgemeyen okul yöneticilerine, öğretmen arkadaşlarıma ve öğrencilere, bana eşlik eden kuzenim Şeniz İrem USTA'ya teşekkür ederim. Lisans hayatımda tanışma şansına eriştiğim ve lisansüstü hayatımda beni sürekli destekleyen, bilgilerini paylaşan, cesaretlendiren arkadaşlarım Duygu KALAFAT ve Esen SUCU'ya teşekkürü bir borç bilirim. Özellikle Abstract kısmındaki katkılarından dolayı Gözde BAYAZİT SEKİTMEN ve Merve EĞRİBEL'e çok teşekkür ederim. Ayrıca Bolu'da evlerinin kapısını bana açan ve yardımcı olan Mürşide AYYILDIZ GÜLER ve ailesine de teşekkürü bir borç bilirim.

Tam karamsarlığa girdiğim anda beni tekrar kendime getiren, bıkmadan usanmadan araştırma sürecindeki kaygılarımı dinleyerek beni motive eden maddi ve manevi destekleri ile sürekli yanımda olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Elif Yeliz TOZLUOĞLU

27.05.2019

ÖZET

LİSE ÖĞRENİMİNE DEVAM EDEN GENÇLERİN YAŞLILIĞA BAKIŞ AÇISI: GİRESUN İLİ ÖRNEĞİ

Elif Yeliz TOZLUOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Zuhal GÜLER

Mayıs 2019, 158 + xvi Sayfa

Sanayi devriminden sonra bilimsel, teknolojik ve tıbbi alanda meydana gelen değişimler sonucunda günümüzde doğurganlık oranı azalmış, ortalama yaşam süresi uzamış ve yaşlı nüfus giderek artmıştır. Bu da yaşlılığı Türkiye de dahil, günümüz toplumlarının önemli olgularından biri haline getirmiştir. Toplumların giderek yaşlanmasının gelecekte toplumsal, ekonomik, siyasal, psikolojik vb. sonuçları olabilecektir. Toplumumuzda görece dezavantajlı bir grupta yer alan yaşlıların ve yaşlılığın, gençler tarafından nasıl değerlendirildiğinin Giresun'da liseye devam eden öğrenciler örneğinden hareketle ortaya konulması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Dolayısıyla geleceğin yaşlılarını oluşturacak olan bugünün gençlerinin yaşlılığa bakış açısını incelemek bu kapsamda önem taşımaktadır. Ayrıca, ülkemizde sosyoloji alanında gençlerin yaşlılığa bakış açısını inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olması da araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak bu çalışma, Giresun ilinde gençlerin yaşlılığa bakış açısı konusunda yapılan ilk çalışma olması nedeniyle de önemlidir.

Araştırma kapsamında Giresun il merkezinde alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip gençlerin gittiği liselerde öğrenim gören 60 öğrenci ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Araştırmanın temel bulgularından bazıları; öğrencilerin 60 yaş ve

üzeri yaşlarda olanları yaşlı olarak tanımladıkları, yaşlılığı hastalıkla eş değer olarak gördükleri, yaşlıların doğa ile içe içe olan yerlerde, kendi evlerinde ailesi ile yaşadıklarında daha mutlu olacaklarını düşündükleri, yaşlıların en önemli sorunlarının sağlık sorunları olduğu, Giresun ilinde yaşlılar için kentsel alanda yaşanan güçlükler içerisinde trafik ve yol güvenliğinin tehlike oluşturması şeklinde özetlenebilir. Bunların yanı sıra gençler, Giresun ilinde yaşlılara yönelik sosyal hizmet, yaşlı dostu kent, kamusal mekan tasarımı ve sağlık hizmetinin önemi üzerinde durmakta ve bunlara yönelik kamu politikalarının yapılması gerektiğinin altını çizmektedirler. Ayrıca gençlere göre, yaşlılar arasında özellikle engelliler ve kadınlar daha dezavantajlı konumdadırlar.

Anahtar kelimeler: Yaşlılık ve Yaşlanma, Yaşlılığa Bakış Açısı, Gençler ve Gençlik, Kuşak Çatışması.

ABSTRACT

PERSPECTIVE TO OLD AGE OF YOUNG PEOPLE ATTENDING HIGH SCHOOL: EXAMPLE OF GİRESUN PROVINCE

Elif Yeliz TOZLUOĞLU

Master Thesis

Department of Sociology

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Zuhâl GÜLER

Mayıs 2019, 158 + xvi Pages

The fertility rate has decreased, average life expectancy and elderly population has increased since the development in science, technology and medicine after the industrial revolution. In this case, aging has an important phenomenon in today's societies included in Turkey. The aging of societies will be results such social, economic, political, psychological etc. in future. The main purpose of this study is determine the young people perspective on old age and a relatively disadvantaged group of old people via the view of the students who are attending high school in Giresun. In this context, determining the viewpoint of the young people today that they will be elder in future, is so important. Also, the importance of this research that being the limited number of studies examining young people's perspective on old age in sociology in our country. In addition, this study is also important because of the being first about young people's perspectives on old age in Giresun.

In the scope of the research, an in-depth interview was conducted with 60 students that the lower, middle and upper socio-economic level of young people attending in high schools in the city center of Giresun. The main findings of this study can be summarize that majority of students defined as "elder" 60 and over, they described old age as disease, think that elder will be happier in their own homes with

their family in nature, claimed that the most important problems of elders are health problems, and state that traffic and road safety poses a danger for the elders in the Giresun province. Besides, they emphasize that the importance of social and health service, age friendly city, public space design, and public policies should be done for elders in Giresun province. Additionally, according to the young, especially disabled people and women are more disadvantaged among the elders.

Key words: Old Age and Ageing, Perspective To Old Age, Young People and Youth, Conflict of Generations.

Aileme

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İTHAF.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLOLAR LİSTESİ	xiii
ŞEKİL VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	
1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ.....	3
1.1.Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Kapsamı	4
1.3. Veri Toplama Yolu ve Teknikleri	5
1.3.1. Görüşme Formu	5
1.4. Verilerin Toplanması	6
1.5. Verilerin Çözümlemesi	7
1.6. Alan Hakkında Genel Bilgiler.....	9
1.6.1.Giresun İlinde Yaşlı ve Genç Nüfusa İlişkin İstatistikler	9
1.6.2.Giresun İlinde Yaşlılara Yönelik Verilen Hizmetler	10
1.7. Alan Araştırması Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler	12

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	13
2.1. Yaşlılık ve Yaşlanmanın Tanımı ve Sınıflandırılması.....	13
2.1.1. Yaşlılık ve Yaşlanmanın Sınıflandırılması.....	18
2.2. Yaşlıların Karşılaştıkları Sorunlar.....	20
2.2.1. Biyolojik Sorunlar.....	20
2.2.2. Psikososyal Sorunlar.....	22
2.2.3. Ekonomik Sorunlar.....	22
2.2.4. Kentsel Mekanda Yaşadıkları Güçlükler.....	23
2.3. Yaşlılık Sosyolojisi ve Yaşlılık Kuramları.....	24
2.3.1. Yaşlılık Sosyolojisi.....	24
2.3.2. Yaşlılık Kuramları.....	26
2.3.2.1. Eksiklik (Defizit) Teorisi.....	27
2.3.2.2. Etkinlik (Aktivite) Teorisi.....	28
2.3.2.3. Yaşamdan Geri Çekilme (Disengagement) Teorisi.....	30
2.3.2.4. Süreklilik (Continuity) Teorisi.....	32
2.3.2.5. Alt Kültür (Subkültür) Teorisi.....	32
2.3.2.6. Modernleşme Teorisi.....	33
2.4. Tarihsel Süreçte Yaşlılık ve Yaşlanma.....	34
2.5. Dünya’da ve Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Demografik Özellikleri.....	36
2.5.1. Dünya’da Yaşlı Nüfusun Demografik Özellikleri.....	37
2.5.2. Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Demografik Özellikleri.....	42
2.6. Gençlik.....	47
2.6.1. Gençlik Olgusu.....	47
2.6.2. Türkiye’de Genç Nüfusun Demografik Özellikleri.....	49
2.7. Kuşak Çatışması.....	51
2.8. Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	53
2.8.1. Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	53
2.8.2. Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	56

III . BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	58
3.1. Demografik Veriler	58
3.2. Gençlerin Yaşlılık ve Yaşlanma Olgusuna Bakışı.....	65

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	130
---------------------------------------	------------

KAYNAKLAR	135
------------------------	------------

EKLER

Ek 1: Mülakat Formu	145
Ek 2: Görüşülenlerin Sosyo-Demografik Analizi	151

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Araştırma süreci.....	5
Tablo 1.2: Örnek öğrenci görüşme formu.....	8
Tablo 1.3: Örnek tema-kategori-kod listesi	9
Tablo 1.4: Cinsiyete göre doğuştan beklenen yaşam süresinin en yüksek olduğu 5 il....	10
Tablo 2.1: Yaşa ve cinsiyete göre beklenen yaşam süresi, 2015-2017.....	44
Tablo 2.2: Cinsiyete göre yaşlı nüfus oranı	44
Tablo 2.3: 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun yerleşim yerine göre dağılımı	45
Tablo 2.4: Yaşlı bireylerin mutluluk kaynağı olan kişiler	46
Tablo 3.1: Katılımcıların okul ve cinsiyete göre dağılımı	59
Tablo 3.2: Katılımcıların okul, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımı	59
Tablo 3.3: Katılımcıların okul, cinsiyet ve doğum yerlerine göre dağılımı.....	60
Tablo 3.4: Katılımcıların okul, cinsiyet ve yerleşim birimine göre dağılımı.....	60
Tablo 3.5: Katılımcıların okul, cinsiyet ve barınma yerlerine göre dağılımı.....	61
Tablo 3.6: Katılımcıların okul, cinsiyet ve annelerinin eğitim düzeyine göre dağılımı.....	61
Tablo 3.7: Katılımcıların okul, cinsiyet ve babalarının eğitim düzeyine göre dağılımı.....	61
Tablo 3.8: Katılımcıların okul, cinsiyet ve annelerinin çalışma durumuna göre dağılımı.....	62
Tablo 3.9: Katılımcıların okul, cinsiyet ve babalarının çalışma durumuna göre dağılımı.....	62
Tablo 3.10: Katılımcıların okul ve anne mesleğine göre dağılımı.....	63
Tablo 3.11: Katılımcıların okul ve baba mesleği.....	63
Tablo 3.12: Katılımcıların okul, cinsiyet ve ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımı...	64
Tablo 3.13: Katılımcıların kız ve erkek kardeş ortalaması	64
Tablo 3.14: Hanede yaşayan kişi ortalaması.....	64
Tablo 3.15: Okul ve cinsiyete göre hanede yaşlı yakını olma durumunun dağılımı	65

Tablo 3.16: Öğrenci görüşlerinden elde edilen tema listesi.....	66
Tablo 3.17: Yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılmasına ilişkin tema, kategori, kod listesi.....	67
Tablo 3.18: Yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlükler	78
Tablo 3.19: Yaşlılıkta yaşam düzenlemesine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi.....	88
Tablo 3.20: Yaşlılık döneminde estetik ve duygu durumuna ilişkin tema, kategori, kod listesi.....	93
Tablo 3.21: Giresun ilinde yaşlılara yönelik kamu politikalarına ilişkin tema, kategori, kod listesi.....	96
Tablo 3.22: Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki ile ilgili tema, kategori, kod listesi..	109
Tablo 3.23: Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi.....	119

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Sosyal gerontolojiye katkı sağlayan disiplinler	25
Şekil 2.2: Küresel nüfusun bir yüzdesi olarak çocuklar ve yaşlılar	36
Grafik 2.1: Kalkınma gruplarına göre yaşlı nüfus	37
Grafik 2.2: Gelir gruplarına göre yaşlı nüfus	39
Grafik 2.3: Dünya’da yaşlı nüfusun cinsiyet oranı	40
Grafik 2.4: Kıır/Kent alanlarında yaşlı nüfusun yüzde değışikliği	41
Grafik 2.5: Nüfusun bağımlı yaşı yüzdesi	41
Grafik 2.6: Yaşı grubuna göre nüfus oranı, 1935-2075	43
Grafik 2.7: Yaşı grubuna göre yaşlı nüfus oranı, 2014, 2018	43
Grafik 2.8: Seçilmiş ölkelere göre genç nüfus	49
Grafik 2.9: Genç nüfus oranı, 1935-2075	50

KISALTMALAR LİSTESİ

ASED	: Alt Sosyo- Ekonomik Düzey
BM	: Birleşmiş Milletler
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
Dk.	: Dakika
Ed.	: Editör
OSED	: Orta Sosyo- Ekonomik Düzey
SED	: Sosyo-Ekonomik Düzey
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TV	: Televizyon
UN	: United Nations
ÜSED	: Üst Sosyo- Ekonomik Düzey
vd.	: ve diğerleri
WHO	: World Health Organization
y.y.	: yüzyıl
vb.	: ve benzeri

GİRİŞ

Sanayi devrimine paralel gelişen teknoloji ve tıp alanındaki köklü atılımlar, uzun yaşamın kapılarını da açmıştır. Yaşlanma, bireysel bir durum olmaktan çıkarak toplumsal bir olgu haline gelmiştir. Bununla birlikte kentleşme, kadının çalışma hayatına girmesi ile birlikte aile yapısında değişiklikler meydana gelmiş ve yaşlı, bu ailenin dışında kendisini bulmuştur. Geniş aileden çekirdek aile yapısına geçiş ile birlikte eskinin sözü dinlenen ve iyi bir konuma sahip yaşlısı, bugün görece “işe yaramaz bir yük” olarak görülmeye başlamıştır. Ayrıca hızla gelişen teknoloji karşısında yaşlıların uyum problemi, teknoloji ile haşır neşir olan gençler ile anlaşmazlıklara yol açmıştır (Bulut 2015: 395; Canatan ve Yıldırım 2011: 113-114; Tufan 2002: 53-55; Tufan 2003: 86-87). Ancak tüm bunların yanında yaşlı nüfusun gerek dünyada gerekse özele inildiğinde ülkemizde sayılarının giderek artması ve artmaya da devam edeceğine dair göstergeler (bkz. Grafik 2.1 ve Grafik 2.6), yaşlıların gelecekte toplumlarda konumunun daha da fazla değişeceği sinyallerini vermektedir. Bu durum toplumsal, ekonomik, siyasal, psikolojik vb. birçok alanda etkili olabilecek değişimler silsilesini de beraberinde getirebilecektir. Bu anlamda bugünün ve geleceğin yaşlı profilini anlamak önem taşımaktadır. Geleceğin yaşlı profiline bugünün gençlerinin söyleyeceği sözler ışık tutabilir. Zira bugünün gençleri yarının yaşlıları olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada gençlerin yaşlılığa bakış açısı ele alınmıştır. Bu anlamda lise öğrenimine devam eden gençlerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik farkındalıkları, bilgi düzeyleri, yaşlılığa yönelik planları ve varsa hazırlıkları öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre gittiği okul, cinsiyet, kır-kent gibi değişkenler üzerinden karşılaştırmalı olarak ortaya koyulması araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmanın Giresun ilinde ilk olması ve daha önce bu kapsamda ülkemizde yaşlıların yaşlılık algısını araştıran birçok çalışma olmasına rağmen gençlerin yaşlılığa bakış açısını araştıran çalışmaların kısmen az olması da bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmada veri toplama tekniği olarak nitel veri toplama tekniklerinden olan derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle lise öğrenimine devam eden öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre gittikleri alt, orta ve üst olmak üzere üç kategoriye ayrılmış okullarda doyum noktasına ulaşınca kadar öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın problemi, alan hakkında genel bilgiler verilerek alan araştırması sürecinde karşılan güçlüklerle yer verilmiştir. İkinci bölümde, yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılması, yaşlılık dönemi sorunları, yaşlılık sosyoloji ve yaşlılık kuramları, tarihsel süreçte yaşlılık ve yaşlanma, dünyada ve Türkiye’de yaşlı istatistikleri, gençlik ve kuşak çatışması olgusuna ilişkin bilgiler “Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve” başlığı altında ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise alan araştırmasında elde edilen verilere, tablo ve alıntı metinlerle desteklenerek yer verilmiştir. Son olarak da sonuç ve değerlendirme kısmında araştırma bulguları, alan yazındaki bilgiler ışığında karşılaştırmalı olarak ele alınıp yorumlanmıştır.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu araştırmanın konusu lise öğrenimine devam eden gençlerin yaşlılığa bakış açısıdır. Sanayi devriminden sonra bilimsel, teknolojik ve tıbbi alanda meydana gelen değişimler sonucunda günümüzde doğurganlık oranı azalmış, yaşam süresi uzamış ve yaşlı nüfus giderek artmıştır (Gökçe Kutsal 2012; Tufan 2002: 53-54). Ancak bu durum dünyanın genelinde aynı sürede deneyimlenmemektedir. Bu anlamda gelişmiş ülkeler ve özellikle Avrupa ülkeleri 19. yüzyıldan itibaren 100 yıl içerisinde hızla yaşlanmaya başlamıştır. Türkiye’de ise bu süreç çok kısa olmuş ve 30-40 yıl içerisinde nüfus hızla yaşlanmaya başlamıştır ve alt yapı olarak da bu sürece hazırlıksızdır. Yaşlılık olgusunun bilimsel olarak ele alınıp açıklanmaya başlaması da modern dönemle birlikte gerçekleşmiştir. Çünkü geleneksel toplumlarda bilge olarak görülen yaşlılar günümüz modern toplumlarında yük olarak algılanmaya başlamıştır (Güler 2017: 184; Kalkan 2008: 1-2; Kalınkara 2012). Bunda kuşkusuz modern toplumlarda bireyselliğin yükselmesinin, aile yapısının değişiminin, kadının ev dışında çalışmaya başlamasının vb. birçok etkenin etkisi olduğu söylenebilir (Bulduk 2014: 55; Tufan 2003: 18). Dolayısıyla yaşlılık, Türkiye de dahil, günümüz toplumlarının önemli olgularından biri haline gelmiştir. Toplumların giderek yaşlanmasının gelecekte toplumsal, ekonomik, siyasal, psikolojik vb. birçok alanda sonuçları olabilecektir. Toplumumuzda görece dezavantajlı bir grupta yer alan yaşlıların ve yaşlılığın, gençler tarafından nasıl değerlendirildiğinin Giresun’da liseye devam eden öğrenciler örneğinden hareketle ortaya konulması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Dolayısıyla geleceğin yaşlılarını oluşturacak olan bugünün gençlerinin yaşlılığa bakış açısını incelemek bu

kapsamda önemlidir. Ayrıca gençlerin yaşlılığa bakış açısını inceleyen çalışmaların yeterli düzeyde olmaması da araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu araştırma ile yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, eğitim ve kırsal/kentsel kökenli olma gibi değişkenlerin gençlerin yaşlılığa bakış açısını nasıl etkilediği incelenecektir. Başka bir deyişle bu araştırmada gençlerin:

1. Yaşlılık konusundaki farkındalıkları ve bilgi düzeyleri nelerdir?
2. Bu farkındalıkların oluşma(ma)sında, bilgi düzeylerinde etkili olan etmenler nelerdir?
3. Yaşlılığa ve yaşlıya bakış açılarını etkileyen etmenler nelerdir?
4. Yaşlılığa ve yaşlıya bakış açılarının farklılığında etkili olan etmenler nelerdir?
5. Yaşlılardan beklentileri nelerdir?
6. Yaşlıların gençlerden beklentilerinin neler olduklarını düşünmektedirler?
7. Varsa eğer, gençlerle yaşlılar arasındaki kuşak çatışmasının nedenlerine ilişkin düşünceleri vb. gibi sorulara cevap aranması amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın Evreni: BM tanımına göre 15-24 yaş arasındaki kişiler genç kabul edilmektedir. Türkiye’de bu tanımı esas almaktadır (TÜİK 2014a). Bu araştırmada da BM’in genç tanımı esas alınmıştır. Bu kapsamda çalışmanın evrenini Giresun il merkezinde 2016-2017 eğitim-öğretim bahar döneminde öğrenim gören 15 yaş ve üstü olan öğrenciler oluşturmaktadır.

Evren olarak Giresun ilinin seçilmesinde öncelikle yaşadığım bu ile bir sosyolog olarak katkıda bulunmak isteğim etkili olmuştur. Bunun yanı sıra Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 verilerine göre, doğuştan beklenen yaşam süresinin en yüksek olduğu ilin Giresun olması (bkz. Tablo 1.4) da araştırma evreninin Giresun ili olarak belirlenmesinde etkili olmuştur.

Araştırmanın Örneklemi: Giresun il merkezinde alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip gençlerin gittiği liseler kümelendirilerek katılımcılar belirlenmiştir. Giresun Milli Eğitim İl Müdürlüğü Ortaöğretim Şubesi'nde konu ile ilgili görevliden öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre liselerin dağılımı bilgisine ulaşılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olduğu Giresun Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, orta olduğu Giresun Kale Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Eski ismi Giresun Ticaret Meslek Lisesi) ve yüksek olduğu Giresun Fen Lisesi'nde 2016-2017 eğitim-öğretim bahar döneminde öğrenim gören 15 yaş ve üstü olan 60 öğrenci, bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

1.3. Veri Toplama Yolu ve Teknikleri

Kavramsal ve kuramsal çerçeve hazırlanırken literatür taraması yapılarak yazılı ve belgesel kaynaklardan yararlanılmıştır. Alan araştırmasında ise derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Alan araştırması planı Tablo 1.1'de verilmektedir.

Tablo 1.1: Araştırma süreci

Araştırma
Taslak görüşme formlarının hazırlanması
Uzman görüşlerinin alınması
Görüşme yapılacak okulların seçimi ve görüşme için deneme uygulamasının yapılması
Görüşme kayıtlarının bilgisayar ortamına aktarılması
Görüşme analizinin yapılması
Verilerin yorumlanması ve raporlaştırma

1.3.1. Görüşme Formu

Derinlemesine mülakat tekniğinin yapılması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formları, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde görev yapan, aynı zamanda bu tezin danışmanı öğretim elemanı ve etik kurul incelemesinden geçmiş ve uzman görüşler alındıktan sonra, formun son şekli verilmiştir. Soruların işleyip işlemediğinin belirlenmesi amacıyla pilot uygulama yapılmıştır. İşlemeyen sorular ya yeniden düzenlenmiş ya da tamamen çıkarılmıştır. Görüşmeler, katılımcıdan izin alınmak suretiyle ses kayıt

cihazına kaydedilmiştir. Mülakatlar deşifre edilerek, demografik veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak içerik analizleri yapılmıştır.

1.4. Verilerin Toplanması

Çalışmanın alan uygulaması 2016-2017 eğitim-öğretim yılının 2.dönemi/bahar yarıyılı süresinde Mayıs ayında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada nitel veri toplama tekniği olan derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Görüşme öncesi gençler, verdikleri bilgilerin sadece bu araştırmada kullanılacağı, hiçbir kişi ya da kurum ve kuruluşa verilmeyeceği hususunda bilgilendirilmiş ve görüşme sırasında onay alınan katılımcılarda ses kayıt cihazı kullanılmış, bunun yanı sıra görüşme formu üzerine de araştırmacı tarafından notlar alınmıştır. Mülakatlar yaklaşık 40 dk. sürmüştür.

Bu araştırmada kuramsal örnekleme kullanılmıştır. Glaser ve Strauss'a (1967, Aktaran: Yıldırım ve Şimşek 2011: 115) göre bu örnekleme çeşidinde, araştırma sorusunun yanıtı olabilecek kavramların ve süreçlerin tekrar etmeye başladığı aşamaya veya doyum noktasına ulaşmaya kadar veri toplamaya devam edilir. Başka bir deyişle araştırmacı veri toplarken örneklemin ne kadar büyük olacağını bilemez. Burada kavramlar ve süreçler birbirini tekrarlamaya başladığı zaman yeterli sayıda veri kaynağını (örneğin bireyler) elde ettiğine karar verebilir. Dolayısıyla mülakatın kaç kişi ile yapıldıktan sonra tamamlanacağını belirleyen, cevapların tekrar etmeye başlaması veya doyum noktasına ulaşma olmaktadır. Bu nedenle, farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip öğrencilerin öğrenim gördüğü liselerde 15 yaş ve üstü olan kadın ve erkek öğrencilerle yapılacak olan mülakatlara da, cevaplar tekrarlamaya başladığı ve doyma noktasına ulaşmaya başladığında son verilmiştir. Ayrıca karşılaştırma yapılmasında kolaylık sağlanması adına katılımcı sayısının eşit dağılımına dikkat edilmiştir. Gençlerin yaşlılığa bakışında, eğitim, kırsal-kentsel kökenli olmak, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey vb. diğer değişkenlerin etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Her SED okuldan 20 olmak üzere toplamda 60 katılımcı ile görüşme yapılmıştır.

Verilerin toplanması için ilk olarak Giresun İl Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izinler alınmış, Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin çıkar çıkmaz öğrenim döneminin de sona ermesine az bir vakit kalması dolayısıyla mülakatlara hemen başlanmıştır. Örnekleme de yer alan okullara gidilerek, yönetici ve uygulama yapılacak öğrenciler, yapılan çalışmanın genel amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Dolayısıyla Mayıs-Haziran 2017 tarihleri arasında araştırmacı tarafından okul ziyaretleri gerçekleştirilerek, uygulama yapılan gün ve saatlerde okulda bulunan öğrencilerle gönüllülük esasına dayalı olarak ve öğrencilerin belirlenmesinde idarecilerin yardımına başvurularak görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan soruların işlerliğini test etmek amacıyla öncelikle ön uygulama yapılmıştır. Yapılan bu pilot çalışmanın ardından işlerliği olmayan bazı sorular çıkarılmıştır. Ancak bu birkaç soru dışında hazırlanan mülakat sorularının büyük çoğunluğunun işler olduğu görülmüştür. Pilot uygulama yapılan katılımcılar örnekleme dahil edilmemiştir. Derinlemesine mülakatlar bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır.

1.5. Verilerin Çözümlemesi

Alan çalışması tamamlandıktan sonra, görüşme formlarından önce Word formatında sorular, cevaplar ve kodlar olmak üzere 3 sütun şeklinde Times New Roman-12 punto, 1.5 satır aralığı olmak üzere toplam 347 sayfalık ham görüşme verisi elde edilmiştir. Açık uçlu sorulara bizzat katılımcıların söylediklerinden seçenekler oluşturularak, tüm veriler-toplam 16 sayfalık kod listesi- bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda Strauss ve Corbin'in ileri sürdüğü iki veri analiz çeşidi bulunmaktadır: betimsel analiz ve içerik analizi. Betimsel analiz, içerik analizi ile karşılaştırıldığında daha yüzeyseldir. Önceden araştırmanın kavramsal yapısının açık bir şekilde belirlendiği araştırmalarda kullanılır. İçerik analizi ise, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerekli kılar ve içerik analizi önceden net olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına yardımcı olur (Yıldırım ve Şimşek 2011: 223). Dolayısıyla bu araştırmada önceden hazırlanmış bir tema listesi yoktur. Verilerin

analizinde birinci aşamada, görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İlk olarak ses kayıt cihazı dinlenerek alınan notlar ile karşılaştırılmış ve alınan notlarda, birebir katılımcıların ses tonları da dikkate alınarak eksik yerler tamamlanmış, hatalı kısımlar düzeltilmiştir. Daha sonra ham veri metinleri araştırmacı tarafından satır satır ve defalarca okunarak, katılımcıların verdikleri ifadeler, anlamlı ve mantıklı bir biçimde kavramsal çerçevede dikkate alınarak bir araya getirilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların verdikleri ifadelerden ilgili alan yazın, araştırma soruları dikkate alınarak kodlar oluşturulmuştur. Kodlama işleminden sonra, elde edilen kodlar bir araya getirilerek ortak yönleri belirlenmiştir. Bu şekilde bir araya getirilen kodlar ortak bir başlık altında birleştirilerek araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturan temalar belirlenmiştir. İkinci aşamada, elde edilen bulguların sunumunda, tablo ve doğrudan alıntılar ile araştırma verileri desteklenmiştir. Son aşamada ise bulgular karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Verilerin analizinde üç sütun halinde yazıya aktarılan örnek öğrenci görüşme formu Tablo 1.2’de gösterilmiştir. Sütunun sol bölümünde araştırma soruları, orta bölümünde görüşme verileri ve sağ bölümünde de kodlar bulunmaktadır.

Tablo 1.2: Örnek öğrenci görüşme formu

Araştırma soruları	Görüşme verileri	Kodlar
1. “Yaşlılık” denilince aklınıza ilk olarak ne geliyor?	<i>“Bakıma ihtiyaç duyan birey.”</i>	Elden ayaktan düşmek/bakıma muhtaç olmak
2. Sizce yaşlı kime denir?	<i>“Kendine bakamayan, <u>benden büyük herkese</u>: 60 yaş üstü genelde.”</i>	Elden ayaktan düşmek/bakıma muhtaç olmak Yaş olarak büyük kişilere Genel olarak 60 yaş üstü

Görüşme verileri kısmında yer alan metinler kelime kelime tekrar tekrar okunarak anahtar kelimeler kodlanmış ve renkli kalemle vurgulanmıştır. Bu kodlardan yola çıkılarak, verileri genel çerçevede açıklayabilen kategorilere ulaşılmış ve bu kodları belirli kategoriler altında birleştiren temalar elde edilmiştir. Eksensel kodlama yapılmıştır. Bu kapsamdaki örnek de Tablo 1.3’de gösterilmiştir. Tablonun sol kısmında temalar, orta kısmında kategoriler ve sağ kısmında ise kodlar yer almaktadır.

Tablo 1.3: Örnek tema-kategori-kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlılığın Tanımı ve Sınıflandırılması	Olumlu bakış açısı	Bilge Yaş olarak büyük insanlar Çalışmamak Tontışlık Yardımsever
	Olumsuz bakış açısı	Ölüm Elden ayaktan düşmek/Bakıma muhtaç olmak Yalnızlık Hastalık Çirkinleşmek veya Fiziksel görüntüde değişiklikler(Kırışıklık, kamburluk vb.) Eş anlamları ile adlandırma (İhtiyar, keyfani, kocaman vb.) Dikkate alınmayan, önemsenmeyen

Etik olarak görüşmelerde öğrencilerin isimleri alınmamıştır. Bunun yerine görüşmeciler, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre gittiği okulları sembol eden alt, orta, üst sosyo-ekonomik düzeylerin baş harfleri alınarak “ASED, OSED, ÜSED” şeklinde veya A1, O1, Ü1 şeklinde kodlanarak gruplandırılmıştır.

1.6. Alan Hakkında Genel Bilgiler

Bu başlık altında çalışmanın alan uygulamasının yapıldığı Giresun ilinde yaşlı ve genç nüfusa ilişkin istatistikler, yaşlılara yönelik verilen hizmetler hakkında kısaca bilgi verilecektir. Böylelikle araştırma yapılan alan hakkında kısmen de olsa fikir sahibi olunabilecektir.

1.6.1.Giresun İlinde Yaşlı ve Genç Nüfusa İlişkin İstatistikler

Giresun ilinin toplam nüfusu içinde 66 bin 736 yaşlı nüfusu bulunmaktadır. Bu nüfusun 28 bin 521’ini erkekler, 38 bin 215 kişisini kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK 2017).

TÜİK 2013 verilerine göre, doğuşta beklenen yaşam süresinin en yüksek olduğu il, 78,9 yıl ile Giresun ili olmuştur. Özellikle de kadınlarda doğuşta beklenen yaşam süresinin en yüksek olduğu ilin 82,2 yıl ile Giresun ili olması (bkz.Tablo 1.4) dikkat çekmiştir.

Tablo 1.4: Cinsiyete göre doğuşta beklenen yaşam süresinin en yüksek olduğu 5 il (TÜİK 2013)

En yüksek olan 5 il			
Erkek		Kadın	
İller	Yıl	İller	Yıl
Karaman	76,3	Giresun	82,2
Yalova	76,2	Rize	81,9
Batman	76,1	Tunceli	81,5
Çankırı	75,9	Sinop	81,4
Giresun/Ordu	75,6	Yalova	81,2

TÜİK 2018 verilerine göre de Türkiye’de 100 yaş ve üzerinde en fazla yaşlıya sahip ilk üç il sıralamasında Giresun ili 272 kişi ile ikinci sırada yer almıştır (TÜİK 2018).

Giresun ilinin toplam nüfusu içinde 70 bin 425 genç nüfusu bulunmaktadır. Bu nüfusun 35 bin 450’sini erkekler, 34 bin 975 kişisini kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK 2016).

1.6.2.Giresun İlinde Yaşlılara Yönelik Verilen Hizmetler

Bu başlık altında Giresun ilinde yaşlılara yönelik ne tür hizmetler verildiğine ilişkin Giresun Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Giresun Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Servisi ve Giresun Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü’nden ilgili kişiler ile görüşülerek bilgiler toplanmıştır. Bu kapsamda toplanan bilgilere ilişkin veriler şu şekildedir:

Giresun Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 10/05/2018 tarihli ve SYDV/28.01/03/494 sayılı ilgi yazısına göre vakfın iş ve işlemleri kapsamında Giresun’da yaşayan yaşlılara sağlanan hizmetler:

Giresun Vakıf sınırlarında yaşayan, kendisinin ve eşinin geliri muhtaçlık sınırını (483,64 TL) aşmayan, fakir ve muhtaç durumda bulunan, nafaka yükümlüsü bulunmayan ve 65 yaşını doldurmuş yaşlı vatandaşlara, 2022 sayılı kanun kapsamında yaşlılık aylığı bağlanmaktadır. Bu aylık Mart, Haziran, Eylül, Aralık aylarının son haftasında vatandaşların isimlerine PTT'ye yatırılmaktadır. Aylık 265,00 TL'ye karşılık gelmektedir.

Vakıf sınırlarında yaşayan, hanenin geliri muhtaçlık sınırını aşmayan fakir ve muhtaç durumda bulunan, nafaka yükümlüsü bulunmayan, 70 yaşını doldurmuş %70 üzerinde engeli olan yaşlılara 2022 sayılı kanun kapsamında engelli aylığı bağlanmaktadır. Bu aylık Mart, Haziran, Eylül, Aralık aylarının son haftasında vatandaşların isimlerine PTT'ye yatırılmaktadır. Aylık 598,00 yatmaktadır.

Vakıfta kayıtlı olan, fakir ve muhtaç durumda bulunan yaşlılara ara ara nakdi yardımlar yapılmaktadır. Hayırsever kuruluşların Vakıf' a bağışladığı ayakkabı, ramazan ayında gıda paketi gibi aynı yardımlardan faydalanmaktadırlar.

Vakıf, yaşlı ve engelli vatandaşlara yönelik başlatmış olduğu bir proje kapsamında bu vatandaşların hanelerini iki haftada bir temizletmektedir. Ayrıca yapılan diğer proje ile yaşlı ve engelli vatandaşlara günlük bir öğün sıcak yemek dağıtılacaktır.

Giresun Belediye Kültür ve Sosyal İşler Servisinden alınan bilgiye göre, belediyeye bağlı olarak, yaşlılar için sosyal faaliyet alanı yapılmıştır. Bu kapsamda "Gündüz Yaşlı Yaşam Evi" olarak verilen hizmet, yaşlı bireylerin gündüzleri buraya gelip zaman geçirebilecekleri, çeşitli faaliyetlerde bulabilecekleri bir yerdir. Bunun dışında engelli yaşlılar için hastanelere erişim amacıyla engelli araçları tedarik ettikleri, maddi yardımlar, gıda yardımı, ekmek fişi, hasta bezi yardımları yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca Giresun'un Gazi Caddesi'nin araç trafiğine kapatılması ile yaşlı ve engelli araçları hizmeti verildiği bilgisi alınmıştır. Bu kapsamda bu yaşlı ve engelli araçlarının (golf arabaları) Atatürk meydanı- Belediye önünden gazi caddesi üzerinden Tepebaşı-Debboy mevkiine kadar engelli ve yaşlı bireylere ücretsiz hizmet verdiği bilgisine ulaşılmıştır.

Son olarak Giresun Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü'nden yaşlılara yönelik huzurevi dışında herhangi bir hizmetin yapılmadığı bilgisi elde edilmiştir. Bu anlamda Giresun İlinde özel, vakıf veya dernek tarafından açılan herhangi bir huzurevinin olmadığı, bakanlığa bağlı sadece bir tane huzurevinin yaşlılara hizmet verdiği bilgisine ulaşılmıştır.

1.7. Alan Araştırması Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler

Derinlemesine mülakatların yaklaşık 40 dakika sürmesi ve bu sürenin öğrencilerin bir ders süresine karşılık gelmesi nedeniyle öğrencilerin derslerinden geri kalmaları karşılaşılan bir güçlük olmuştur. Bu güçlük mülakat zamanları öğrencilerin boş derslerine veya öğle aralarına denk getirilmeye çalışılarak aşılmaya çalışılmıştır.

Mülakatların yapılması noktasında idarecilerin yönlendirmesi doğrultusunda önerilen yerler rehberlik servisi, çay ocağı, müdür yardımcısının odası ve okuma salonu olmuştur. Her ne kadar katılımcıların görüşme sırasında rahat olması amaçlanmışsa da görüşme sırasında yalnız kalınabilecek ortamların olmaması bir başka güçlüğü beraberinde getirmiştir. Tüm bunlara rağmen odada olan diğer kişiler, görüşme öncesinde görüşmeye müdahil olmamaları konusunda uyarılmış ve bunun araştırmanın geçerliliği için hassas olduğu noktasında bilgilendirilmiştir. Dolayısıyla alan araştırması sürecinde karşılan bir başka güçlük, mülakatların yapılması için önerilen bu yerlerdeki çevresel faktörlerin mülakat aşamasında katılımcıların fikirlerini etkileme olasılığının önüne geçilmesini zorlaştırmıştır.

Son olarak alan araştırmasında karşılaşılan bir diğer güçlük de mülakatların eğitim düzeyine göre geniş yelpazeye yayılamaması olmuştur. Lise son sınıf öğrencilerinin üniversite sınavlarına hazırlanması, mülakatlara katılmalarını engellemiştir. Dolayısıyla mülakatlar 9., 10. ve 11. sınıflar ile sınırlı kalmıştır. 9. Sınıflarda 15 yaş ve üstü sınır arandığı için bu ölçüte özellikle dikkat edilmiştir.

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yaşlılık ve yaşlanma olgularına ilişkin olarak, geçmişten günümüze kadar hangi tanımlamalar yapıldığına değinilecek, yaşlılık ve yaşlanma arasındaki farklardan bahsedilecek ve daha sonra yaşlılık sosyolojisi, yaşlılık ile ilgili kuramlar üzerinde durulacaktır.

2.1. Yaşlılık ve Yaşlanmanın Tanımı ve Sınıflandırılması

Geçmişten günümüze tarihsel, fiziksel, sosyal ve ekonomik şartlar, yaşlılığın tanımına zaman içinde farklı anlamlar yüklenmesinde etkili olmuştur. İnsanın ölümsüzlük arayışı ve hayatta kalma mücadelesi, tarih boyunca kendi yaşam döngüsüne bakışında etkili olmuştur. Bu anlamda İÖ 4000 yılında Eski Mısır'daki Smith Papirüsü'nde yaşlılıkla ilgili mitlerde, o dönemde de yaşam süresini uzatmanın yöntemlerinin arandığı anlaşılmaktadır (Sungur 2012: 88). İnsanın ilk başyapıtı, ilk yazınsan ürünü olan, “ölümsüz yaşam”ın gizini aramak üzere yollara düşen Kral Gılgamış'ın hikayesini konu edinen “*Gılgamış Destanı*” nda (Kolektif 2015), Yusuf Has Hacib'in, 11. yüzyılda yazdığı *Kutadgu Bilig* eserinde “*Gençliğine Acıması ve İhtiyarlığı*” (Hacip 1993: 6521-6564) ele aldığı dizelerde de bir anlamda yaşlılık okumalarına tanık olunmaktadır.

Yaşlılığın bu tarihsel seyrinde objektiflere antik dönemdeki yaşlılık tezahürleri takılmaktadır. Düşün dünyasının dikkatini çeken yaşlılık olgusu, farklı düşünürler tarafından ele alınmıştır. Bu dönemlerde yaşlılıkla ilgili olumlu açıklamalarda bulunanlar kadar yaşlılığı, olumsuz ifadelerle açıklayan düşünürlerin de olduğu dikkat

çekmiştir. Yaşlılığa olumlu anlam yükleyen Platon (MÖ 427-347) yaşlı kişileri zeka düzeyi yüksek, bilgili ve eşitlikçi kararlar verme yetilerinde olan kişiler olarak tanımlamış ve bu yetilerin de yaşlılıktan kaynaklandığını ileri sürmüştür (Tews 1971, Aktaran: Tufan 2002: 14).

Aristoteles ise yaşlılığa olumsuz anlam yükleyen bir düşünür olmuştur. Bu anlamda yaşlılık ile hastalık arasında bir ilişki kurarak hastalığı, aniden gelen yaşlılık olarak tanımlarken yaşlılığı da hastalık olmasının doğallığına vurgu yaparak açıklamıştır (Sungur 2012: 88). Dolayısıyla Aristoteles, yaşlılığın eş anlamı olarak hastalık kavramını kullanmıştır. Ancak Aristoteles'in bu tanımına ilişkin olarak Cicero (MÖ 106-43) "*ihtiyarlık*" adlı eserinde hastalığın ihtiyarlardan değil, sağlıkla ilgili bir durum olduğunu ileri sürmüştür. Bu konuda gençlerin dahi sağlığının zayıf olabileceğine vurgu yaparak ihtiyarların sağlıklarının zayıf olmasını, yaşlılıkla ilişkilendirilemeyeceği savında bulunmuştur. Dolayısıyla Cicero, yaşlılık ile hastalığın birbirini yerine kullanılamayacağını ifade etmiş, hastalığın insanoğlunun gelişim dönemlerinin herhangi bir safhasında görülebilecek doğal bir durum olduğu üzerinde durmuştur (Cicero 1989: 30).

Aristoteles'in (MÖ 384-322) yaşlılık ve hastalık arasında kurduğu bu tanım, hastalık olgusunda uzmanlaşmış kişilerce de eleştirilmiştir. Örneğin tıp tarihinde Pergamonlu Galen (İS 129-199) bu görüşe karşı çıkmıştır. Galen (İS 129-199) hastalığın insanoğlunun doğayla olan mücadelesinde bir süreç olduğunu ifade ederek yaşlanmanın da doğallığına vurgu yapmıştır (Tufan 2002: 15).

Homeros (2004) "*İlyada*" adlı eserinde yaşlı bireylerden öğüt verici, sözü dinlenen kişiler olarak bahsetmiştir. Ayrıca başka bir açıdan yaşlı bireylerin fiziksel görüntüsünden çok, yaş değişkeni üzerinden tanımının yapıldığına dair izler de görülmüştür.

Antik dönemde Aristoteles dışında, yaşlılığın olumlu tanımlarının yapıldığı görülmektedir. Yani düşünürler tarafından yaşlılık güzel bir dönem olarak sunulmuştur. Buna karşın görünenin arkasındaki gerçeklik farklıdır. Aslında Platon gibi ideal yaşlı

tanımlamaları yapan filozofların yaşlı filozoflar olup onların da konumlarını muhafaza etmek için bu şekil tanımlamalara başvurdukları muhtemel gözükmektedir (Tufan 2002: 11-15).

Antik dönemde kent yöneticileri, yaşlılardan oluşan bir konseydir. Yani yaşlı kişilerin statüsü yüksek olduğu söylenebilir. Ancak bu statüye erişenler sadece seçkin olanlardır. Köylüler ve kölelerin adından bile bahsedilmemektedir (Canatan 2015: 364). Buna örnek olarak Platon'un Devlet adlı eseri verilebilir. Platon (MÖ 427-347) "Devlet" adlı eserinde ideal devletin gerontokratik olacağını ileri sürmüştür (McKee ve Barber 2001: 93). Tüm bunlara ek olarak belirtilmesi gereken sadece köylüler ve kölelerin tarihte yok sayılması değil, ayrıca kadınların da o metinlerde yerinin olmadığını altı çizilmelidir. Yani cinsiyeti ifade edilmemiş olsa da, düşünürlerin ele aldığı yaşlı; kadın, köylü veya köle değildir. Bilgelik, seçkin erkeklere atfedilen bir özelliktir. Dolayısıyla bilge, saygıdeğer ve mantıklı antikçağın yaşlıları, ak saçlı ve sakallı bir tahayyül çizmiştir (Tufan 2002: 26).

Tarihi metraj, biraz daha ileri sarıldığında Türk-İslam dünyasında İbn-i Sina, insanlarda var olan olumsuz özelliklerin yaşlandığında ortadan kalktığını ileri sürmüştür. Yusuf Has Hacib ise yaşlılığı, hayatın gerçek anlamının anlaşıldığı bir dönem olarak ifade etmiştir. Antik dönemlerden Ortaçağ Avrupası'na gelindiğinde, insanların yaş üzerinden sınıflandırıldığı ve içinde buldukları sınıfa göre görevler yüklendikleri söylenebilir. Bu sınıflamanın içinde yaşlılar, pasif olarak görülmüş ve toplumun aktif kesiminden dışlanmıştır. Yaşlı kişilerin kenarda beklemesi uygun görülmüştür (Sungur 2012: 88).

On altıncı ve on yedinci yüzyıllarda, yaşlı tanımlamalarına bakıldığında ise fiziksel görüntünün esas alındığı dikkat çekmektedir. Yani fiziksel olarak güçsüz kişilere "yaşlı" nitelendirilmesi yapılmış ve ayrıca takvimsel yaş söz konusu olmamıştır. Ayrıca toplum içerisinde yaşlı insanlar diğer üyelerle eş tutulmamış ve işe yaramaz bir yük olarak görüldüğü söylenebilir (Tufan 2002: 19-20).

Aydınlanma çağı olarak adlandırılan 18. yüzyılda, bilim ve entelektüel bilgiye olan ilgi, yaşlılığa olan perspektifin bilimsel bir anlam kazanmasında etkili olmuştur. Özellikle de yaşlı nüfusun artmasına bağlı olarak, yaşlı insanlardan övgü ile söz edilmeye başlanmıştır. Aslında bu övgünün altında ayrıcalıklı- hijyen ve beslenme koşullarının iyi olduğu hayat standartlarına sahip-zengin sınıfın nüfusundaki artış ve bu nüfusun yaşlılık dönemlerinde saygı görmek istemelerinin yattığı düşünülebilir. Çünkü, bu kesimdekiler yaşlılıkla birlikte iyi bir statü ve bilgelik istemektedirler (Sungur 2012: 88-89)

20. yüzyılın erken dönemlerine kadar yaşlılık, bir hastalık olarak ifade edilmemiş, ancak sakatlık olarak kabul edilmiştir. İlerleyen zamanlarda yaşlılığa sosyal anlamlar yüklenmeye başlanmıştır (Tufan 2002: 19). Yine bu yüzyılın erken dönemlerinde emeklilik sigortası uygulamasına gidilmesiyle birlikte, insan yaşamı kronolojik olarak yaş sınıflarına ayrılmış ve takvimsel olarak tanımlanan bir yaşam dönemi başlamıştır (Sungur 2012: 89).

Tüm bunlardan hareketle yirminci yüzyılda artık “toplumların yaşlanması” veya “demografik yaşlanma” olgularının gündeme gelmeye başladığı söylenebilir. Tıp, bilim ve teknoloji alanlarında meydana gelen gelişmeler ve doğum oranlarında düşme yaşanması bu sürecin temel saç ayaklarıdır. Diğer taraftan sağlık alanındaki gelişmeler, özellikle antibiyotik gibi yeni ilaçlar ve tedavi yöntemlerindeki keşifler, tüm yaşlar için yaşam beklentisinin artmasını beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler, her yıl yaşlı nüfusun artmasında etkili olmuştur (Bilir 2004; Gökçe Kutsal 2012). Ayrıca bebek ölümlerinin ve doğum oranlarının azalması da, toplum içindeki yaşlı nüfusun artmasında etkili olmuştur. Bunlara ek olarak yaşam beklentisinin artması, yaşamdaki koşullara yönelik beklentilerin de artması ile eş değerde anlam kazanmıştır (Tufan 2002: 70). Ayrıca çevre koşullarında sağlanan iyileşmeler de toplum sağlığını tehdit eden sorunların çözümünde önemli bir etkiye sahiptir. Tüm bu gelişmelerin toplumların demografik yapısına olan etkilerinden biri, insan ömrünün uzaması olmuştur (Bilir 2004).

Yaşam beklentisinin artması, insan ömrünün uzaması yaşlılık ve yaşlanma konusunu sanat ve edebiyat dışında bilim dünyasının merkezine oturtmuştur. Zira bu ilginin ardında yaşlı nüfusun dünya genelinde artması ve paralelinde yaşlılık sorunlarının da giderek yaygın hale gelmesi olduğunu söylemek mümkündür (Kalkan 2008: 1-2).

Yaşlılık ve yaşlanma kavramları birbirinden farklı anlamlar içermektedir. Şöyle ki, yaşlılık bir durum, bir olgu ve toplum içinde belli bir yaşın üzerinde olanları ifade ederken, yaşlanma “yaş alma” anlamında insan doğduktan sonra başlayan bir süreçtir (Atilla 2006: 50).

Doğada bulunan tüm varlıklar zaman faktöründen bağımsız değildir. Fakat, canlı ve cansız varlıkların zaman içerisinde kat ettikleri mesafeler, farklı kavramlar kullanılarak ifade edilmektedir. Cansız varlıkların zaman içerisinde kat ettikleri mesafe “eskime”, “yıpranma” ya da “aşınma” olarak ifade edilirken, canlı organizmalarda bu husus, “yaşlanma” kavramına dönüşmektedir. Dolayısıyla canlı organizmaların zaman içerisinde aldıkları mesafe “yaşlanma” olarak ifade edilmektedir (Duyar 2008: 9). Başka bir deyişle yaşlanma, yaşamın sonuna kadar giden yoldur. Yaşlılık ise, belli bir dönemi tanımlamaktadır. Yani yaşlılık bir dönemi ifade ederken, yaşlanma bir süreçtir (Akçay 2011: 11).

Yaşlılık, canlı organizmaların erişkin konuma geçtikten sonra ölüme kadar geçen zaman içerisindeki değişim ve dönüşüm sürecini ifade etmektedir. Dolayısıyla yaşın artması anlamında kullanılan “yaşlanma” ile yaşamın belli bir bölümünü ifade eden “yaşlılık” kavramları arasında bir ayrım yapılması gerekmektedir. Konuyu biraz daha açmak gerekirse, üç yaşından dört yaşına giren bir çocuk biraz “yaşlanmış”tır, ancak daha yaşlılık dönemine girmemiştir. Dolayısıyla yaşlılık ve yaşlanma zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da, birbirinden farklı iki kavramdır (Duyar 2008: 9).

Tüm bunlara ek olarak yaşlı olma/ihtiyarlama ile eş anlamlı olarak kullanılan kavramlar da genellikle negatif anlama sahiptir. Bunlar ise, bunama, güç kaybı, hastalık

sahibi olma, eskime, kötüleşme, yıpranma, fonksiyon kaybı gibi olumsuz atıflardır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 228, Aktaran: Kalıncara 2016: 188).

2.1.1. Yaşlılık ve Yaşlanmanın Sınıflandırılması

Yaşlılık kaç yaşında başlar? sorusuna çeşitli cevaplarla sınır konulmaya çalışılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlıları belirlemek için karakteristik olarak 65 yaş ve üzeri yaş grubunu kullanmıştır. Ayrıca birçok ülkede bu yaş grubu mesleki faaliyeti tamamlama ve emeklilik yaşı olarak da kabul edilmektedir (WHO 1972: 11; WHO 1984: 8). DSÖ'nün kronolojik sınıflamasında yaşlı nüfus kendi içerisinde de alt kategorilere ayrılmaktadır. 65-74 yaş grubu "genç yaşlı", 75-84 yaş grubu "yaşlı", 85 yaş ve üzeri yaş grubu "ileri yaşlı" olarak sınıflandırılmaktadır (Tezcan ve Seçkiner 2012:1, Aktaran: Güler 2017: 204). United Nations (UN) (2017: 14-22) "World Population Ageing" raporunda yaş gruplarını 0-14 yaş grubu çocukluk, 15-24 yaş grubu genç, 25-59 yaş grubu orta yaşlı, 60 yaş ve üzerini yaşlı olarak kategorize etmektedir. Ayrıca yaşlılık dönemini de 60-79 "yaşlı", 80 yaş ve üzerini ileri yaşlı olarak sınıflandırmaktadır.

Ancak yaşlılığın hangi yaş ile başladığı ile ilgili belirli genel geçer bir sınır koymak imkansızdır. Zira toplumdan topluma, zamandan zamana, hatta aynı toplum içerisinde bulunan insanların eğitim düzeyleri, ekonomik koşulları, cinsiyet, fizyolojik ve psikolojik yaş gibi değişkenlere bağlı olarak bireysel farklılıklar içermektedir (Kılıççı 1988: 41). Bunun yanı sıra bazı kişiler ileri yaşta olmasına rağmen yaşlılık belirtileri göstermeyebilir veya kronolojik yaşı genç olan bir birey ileri derecede yaşlılık belirtileri gösterebilir. Dolayısıyla genel olarak yaşlı kabul edilecek tek bir yaş yoktur (Saygılı 2011: 17).

Yaşlılık, biyolojik, sosyal ve kronolojik olmak üzere farklı boyutlarda ele alınmaktadır. Güler ve Çobanoğlu (1994: 13)'na göre yaşlılık olgusunun sınıflandırılması şu şekildedir:

Biyolojik yaşlılık: Yumurtanın döllenişle başlayarak tüm yaşam boyu devam eden bir süreçtir.

Sosyal yaşlılık: Toplumların kültürel ve sosyal özelliklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Zira bu anlamda toplumdan topluma farklı anlamlara karşılık gelmektedir. Modern tanımdaki ifadesi, bir kişinin aktif çalışma dönemini tamamlayarak yaşamını sosyal güvence sistemi veya birikimleri ile sürdürdüğü dönemi ifade eder.

Kronolojik yaşlılık: Zamanın ilerlemesine paralel bir yıllık birimler ile hesaplanmaktadır. Toplumda bu “yaş” olarak ifade edilmektedir.

Yaşlanmanın da yaşlılık gibi farklı boyutları bulunmaktadır. Bu anlamda kronolojik, biyolojik, psikolojik ve toplumsal olarak alt kategorilere ayrılmaktadır (Kalınkara 2016: 8). Akçay (2011: 13-14)’a göre yaşlanma olgusunun sınıflandırılması şu şekildedir:

Kronolojik yaşlanma: İnsanın doğumundan başlayarak içinde bulunduğu zamana kadar geçen yılları kapsayan yaşlanma sürecini tanımlamaktadır. Yani bireyin doğum tarihine göre hesaplanan yaşı ifade etmektedir.

Biyolojik yaşlanma: Fiziksel anlamda ifade edilen yaşlanmanın biyolojik boyutu, bireyin beden ve organlarındaki işleyişe göre sağlık durumunu ifade eden bir durumdur.

Psikolojik yaşlanma: İnsanların yaşlanmanın kronolojik ve fizyolojik boyutlarına direnme kapasitesidir. Bu boyuta göre insanların hissettiği yaş onların psikolojik yaşını ifade etmektedir.

Toplumsal yaşlanma: Toplumun yaşlılığa atfettiği değerlerdir.

2.2. Yaşlıların Karşılaştıkları Sorunlar

Yaşlılık fiziksel, psikolojik ve sosyal yönlerden birçok değişikliğin bir arada yaşandığı kompleks bir durumdur (Bekaroğlu 1991). Bu başlık altında yaşlı bireylerin yaşadıkları bu sorunlara kısaca değinilecektir.

2.2.1. Biyolojik Sorunlar

Artan yaşlanmayla paralel birçok fizyolojik değişiklikler meydana gelmektedir. Bununla birlikte kronik hastalanma riski de artmaktadır. Geçmiş yaşam öyküsünde yoksa bile 60'lı yaşlardan itibaren işitme, görme bozuklukları, kalp hastalığı, inme, kanser ve bunama gibi bulaşıcı olmayan hastalıkların görülme sıklığı artış göstermektedir. Bir de bu durum düşük ve orta gelirli ülkelerde daha sık rastlanan yaşlı hastalıklarıdır (WHO 2015: 26).

Buradan hareketle bedensel açıdan incelendiğinde iki aşamalı sağlık sorunu bulunmaktadır. Bunlar;

- a. Yaşlılık döneminde görülen hastalıklar,
- b. Yaşlılık ile birlikte artış gösteren hastalıklar (yani önceden olmayıp).
Bunlardan başlıcaları, damar ve kalp sistemi, iskelet-kas ve beyin sisteminden kaynaklı olanlardır (Bekaroğlu 1991).

Fakat her yaşlıda bu hastalıklar görülecek şekilde bir genelleme yapılamaz. Burada kişilerin yaşam koşullarının etkisinden bahsetmek gerekir. 65 yaşına bu hastalıklardan biriyle başlayan yaşlılar kadar, 80 yaşını geçip de hala hiç doktora ihtiyaç duymadan hayatını devam ettiren ileri yaşlılar da bulunmaktadır (Şentürk 2018: 218-219). Ayrıca kişilerde birden çok kronik hastalığın bulunması, yaşlılık için doğal bir durumdur. Buradan hareketle yaşlılığın bir hastalık olarak ifade edilemeyeceğinin (Tufan 2003: 112) tekrar altı çizilmelidir. İlerleyen yaşla birlikte yaşlılarda bilişsel kayıpların meydana geldiğine dair birçok psikolojik ve psikiyatrik çalışma bulunmaktadır. Bununla birlikte her yaşlı için aynı hız ve oranda bir biliş kaybının meydana geldiğini söylemek de yanlıştır (Şentürk 2018: 224).

Yaşlanan insanları en fazla kaygılandıran durumlardan birinin de kendi işlerini başkalarından bağımsız bir şekilde göremeyecek durumda olmak ve başkasına bağımlı hale gelmektir. Bu konuda yaşlı birey evladına yük olacağını düşünerek kaygı yaşamaktadır (Tufan 2003: 112). Dolayısıyla yaşlanmanın en önemli sorunlarından birisi de hiç kuşkusuz bakıma muhtaçlıktır. Bakıma muhtaçlık, bireyin günlük temel ve zorunlu ihtiyaçlarını başkalarından bakım ve destek alarak görebilmesini ifade etmektedir (Korkmaz 2014: 216, Aktaran: Şentürk 2018: 240).

Bakıma muhtaçlık aynı zamanda aile fertlerini de etkilemektedir. Kadının iş hayatına girmesi ile birlikte bakıma muhtaç yaşlıya bakma sorumluluğu kısmen ailenin alanından çıkma eğilimindedir. Aile ilişkilerinde meydana gelen değişimler sonucunda ailelerin kendi yaşlısının bakımını üstlenmesi ile ilgili sorunsallar gündeme gelmiştir (Tufan 2003: 110). Dolayısıyla bakıma muhtaçlık ile birlikte bakımı kimin üstleneceği, yaşlının çocukları arasında ayrı bir sorunu ortaya çıkarmaktadır (Şentürk 2018: 242-243).

Bakım konusu, yaşlının kurum bakımı mı? yoksa kendi evinde mi kalmalı? gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu anlamda yaşlıların profesyonel bir kurumda kalması gerektiğini düşünenlerin dikkatlerinden kaçan durum kendi evinin yaşlı için kendini iyi hissettiği bir özgüven kaynağının merkezi olmasıdır. Betty Friedan (1997: Aktaran: Tufan 2003: 119) buna istinaden yaşlının kendi evinin her ne kadar gerontolojik ölçütlerden yoksun da olsa kişisel yeterlilik derecesini artırdığı görüşündedir.

Tüm bunlardan hareketle ilerleyen yaşından dolayı bağımlı duruma düşen ya da bakıma ihtiyaç duyan yaşlı birey, huzurevinde kalmaktansa kendi evinde kalmayı istemektedir. Ev, yaşlı kişiler için özel ve simgesel bir anlam içermektedir. Orada kendini güvende ve kendisini oraya ait hissetmektedir. Alışkın olduğu evi yaşlı için psikolojik savunma duvarlarına sahip bir kaledir (Şentürk 2018: 241).

2.2.2. Psikososyal Sorunlar

Yaşlılık döneminin avantajlı tarafı bireylerin deneyim kazanmasıdır. Ancak diğer taraftan yaşlılık dönemi kişilerin fiziksel kabiliyetlerinde ve sosyal ilişkilerinde kayıplara neden olmaktadır. Bu da sosyal dışlanma ve yalnızlık sorunlarına yol açmaktadır (Canatan 2016: 142). Yaşlıların psikolojik sorunları, gençlik dönemlerindeki yaşam öyküsünden kaynaklı olabileceği gibi yaşlanmaya bağlı gelişimsel stres etkenleri de bu tür sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle eş ve yakınların ölümü, emeklilik, andropoz ve menopoz, sosyal dışlanma, kronik hastalıklar, başkalarına bağımlı kalma ve ölüm korkusu yaşlılık dönemine özgü stres kaynaklarından bazılarıdır. Bu stres kaynakları şiddetli depresyon, kaygı ve duygudurum bozuklukları, demans, kronik ağrılar, uyku bozuklukları gibi psikolojik rahatsızlıkları tetikleyebilmektedir (Cangöz 2009: 100).

Görülüyor ki sağlık durumunun kötü olması, gelir kaybı yaşaması veya eşini kaybetmesi yaşlı kişilerde strese yol açmaktadır (Onur 2011: 359). Ayrıca gelecekle ilgili kaygılar, çocuklarının evi terk etmesi, güvensizlik yaşama, şiddet görme korkusu, emeklilik ile birlikte maddi yönden sınırlanma vb. durumlar yaşlı bireylerde duygu durum bozukluğu yaşatmakta, yalnızlık ve yabancılaşma gibi duyguları ortaya çıkarmaktadır(http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ya%C5%9F1%C4%B1%20Psikolojisi.pdf, 23 Ekim 2018'de erişildi).

Bu noktada yaşlı ihmali ve istismarından da bahsetmek yararlı olacaktır. Yaşlı ihmali ve istismarına, yaşlılara yeterli düzeyde destek olmayan aile fertleri, yaşlıların sağlık sorunlarının çözümüne yönelik yeterli olmayan sağlık sistemi, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler neden olmaktadır. Bu konuda en fazla gözlenen ihmal ve istismar türü, yaşlı yakınlarının yaşlısında görülen hastalıkları doğal karşılayıp dikkate almamasıdır (Şentürk 2018: 229-230).

2.2.3. Ekonomik Sorunlar

Yaşlanmanın en görünür olduğu durum emekliliktir. İş hayatının sonlanması olarak ifade edilen emeklilik, bir nevi kişilerin yaşlandığının resmi kanıtı olarak

görülmektedir (Şentürk 2018: 231). Aynı zamanda yaşlılık döneminde ekonomik sorunları ve yoksulluğu da beraberinde getirmektedir. Ayrıca iş yaşamındaki adaletsizlikler yaşlı yoksulluğunun temel etkenlerinden birisidir. Zira yaşlı bireyin biyografisi incelendiğinde hiçbir işte çalışmamış olması ya da enformel sektörlerde çalışmış olması nedeniyle sosyal sigorta primi bulunmaması yaşlılık döneminde yoksulluğa neden olmaktadır. Özellikle bu durum, kadın yaşlılar için daha dezavantajlı bir durumu meydana getirmektedir. Genel olarak kadınlar tarım sektöründe ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta, köyden kente göç eden kadınlar ise formel sektörün şartlarına uygun olmadığı için ya hiç çalışmamakta ya da güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Söz konusu durumlar da yaşlılığın yoksullukla geçmesine neden olmaktadır (Karadeniz ve Öztepe 2013: 92). Dolayısıyla yaşlılıkta yoksulluğun, ağırlıklı olarak yaşlı kadınların sorunu olduğu söylenebilir. Geçmiş yaşantısında ya ev kadını olması ya da az ücretlerle çalışmak zorunda kalması, ya hiç gelirin olmaması veya emekli maaşlarının erkeklere oranla düşük olması gibi etkenler kadınların yaşlılık dönemlerindeki ekonomik sorunlarının alt yapısını oluşturmaktadır (Tufan 2003: 114).

2.2.4. Yaşlıların Kentsel Mekânda Yaşadıkları Güçlükler

Kentlerde sayıları giderek artan yaşlı nüfusun kentsel çevre ve alt yapıda farklı ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Özellikle bu konuda yaşlı ve engellilerin en önemli ihtiyacı günlük yaşam mekânlarından kopmamaktır. Bu anlamda merdivenler, meyillerin dikliği, yüzeylerin parlak ve kaygan olması, kaldırım yüksekliği yaşlılar ve engelliler için önemli engellerdendir (Kweon vd. 1998; Carp 1976, Aktaran: Oğuz 2004: 102).

Yaşlı bireylerin kentte yaşadıkları olumsuzluklar incelendiğinde arabaların kaldırımlara parkını engellemek için kaldırımların yüksek yapılması, katlı yaya geçitleri yaşlıların kent yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir (Türel 2004: 92).

Yaşlı bireylerin kentte yaşadığı bir diğer güçlük ise binaların yüksekliğidir. Bina yüksekliği aynı zamanda yaşlının çevresiyle bütünleşmesini zorlaştırmaktadır. Yapılan çalışmalarda yüksek binalarda yaşayan yaşlı bireylerin az katlı binalarda yaşayanlar ile

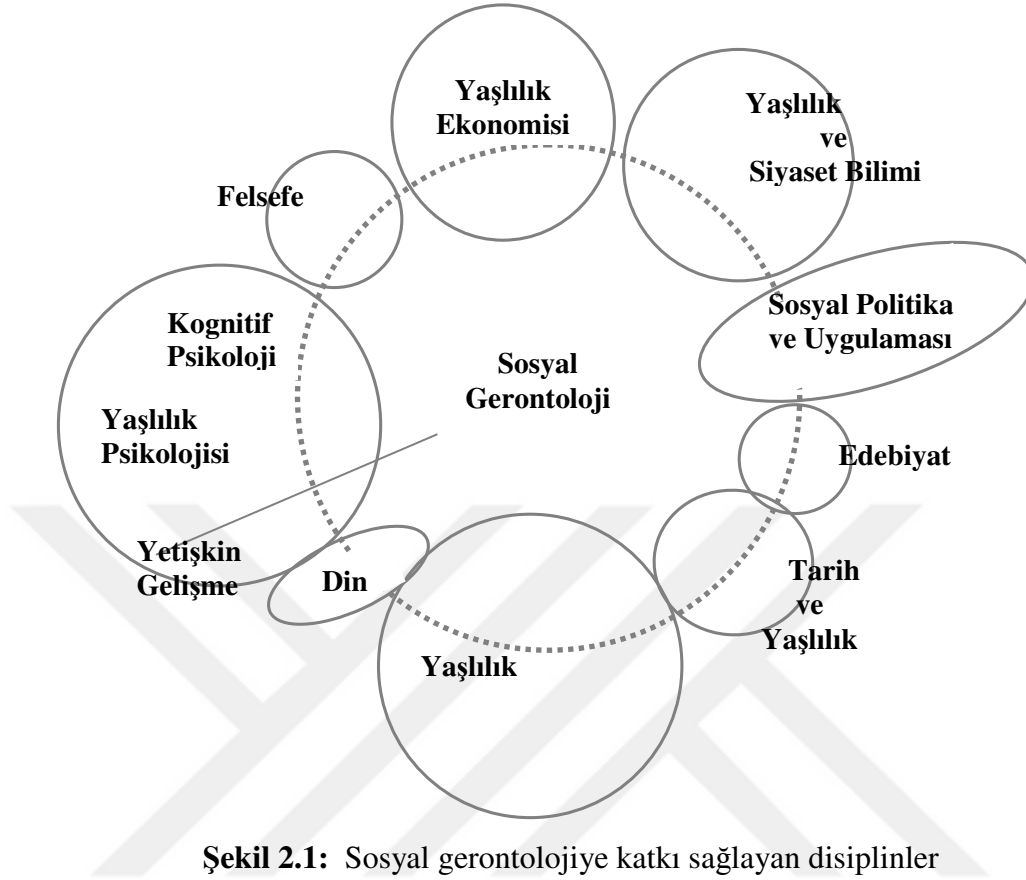
kıyaslandığında daha az sosyal ilişkiye sahip oldukları görülmüştür (Lawton vd. 1975, Aktaran: Oğuz 2004: 103). Bunlara ek olarak, yaşlıların bir diğer korkusu da evinin dışarıdır. Azımsanmayacak sayıda yaşlı, evinin dışarısını korkutucu olarak görmektedir. Yaşlı kişiler dışarıda başlarına bir şey gelmesinden kaygı duymaktadırlar. Ayrıca yaşlı bireylerin trafikteki kazalardan, dilenci, yan kesici ve hırsız tehlikelerinden dolayı evlerini dışarıya tercih ettikleri söylenebilir (Tufan 2016: 93, Aktaran: Şentürk 2018: 245).

2.3. Yaşlılık Sosyolojisi ve Yaşlılık Kuramları

Yaşlılık disiplinler arası bir olgudur. Yaşlılık sosyolojisi de yaşlılıkla ilgilenen alanlardan birisidir (Morgan ve Kunkel, 2001: 20). Bu çalışma da yaşlılık, sosyolojik açıdan ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu kapsamda yaşlılık sosyolojisine de değinmek yerinde olacaktır. Bu başlık altında öncelikle yaşlılık sosyolojisi üzerinde durulacak, ardından yaşlılık ile ilgili kuramlara kısaca yer verilecektir.

2.3.1. Yaşlılık Sosyolojisi

Sosyal yaşlanma çok boyutlu ve dinamik bir olgudur. Rollere girme ve çıkma konusundaki geçişleri, davranışlara ilişkin beklentileri, kaynak ve fırsatların toplumsal dağıtımını, kronolojik yaşın anlam ve etkilerine ilişkin görüşmeleri ve bireylerin hayatları boyunca edindikleri deneyimleri içermektedir (Morgan ve Kunkel 2001: 7).

Şekil 2.1: Sosyal gerontolojiye katkı sağlayan disiplinler

(Morgan ve Kunkel, 2001: 20)

Şekil 2.1 incelendiğinde yaşlılığın birçok disiplin tarafından ele alınıp incelendiği görülmektedir. Bu disiplinler içerisinde yaşlılık sosyolojisi de sosyal gerontolojiye katkı sağlayan alanlardan biridir.

Gerçekte yaşlılık, gerontoloji adı verilen yepyeni bir uzmanlık alanının ortaya çıkması ile sosyolojik araştırmaların önemli bir alanı haline gelmiştir. Gerontoloji, yaşlılık sürecinin birçok yönünü (yani biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal) kapsamına dahil etmekte ve yaşlılık ve yaşlanma ile doğrudan ilgilenmektedir. Yaşlılık süreci ile ilk olarak medikal gerontoloji, ikinci olarak psikoloji ilgilenmiş, üç ve dördüncü olarak ise sosyoloji ve sosyal çalışma alanları ilgilenmiştir (Saxena 2006: 3).

Yaşlılık sosyolojisi, sosyolojik perspektiften yaşlılığın anlaşılmasıyla ilgilenmektedir. Sosyal gerontoloji ise farklı perspektiflerden yaşlılığın anlaşılması

üzerinde durmakta ve genelde yaşlılığı anlamak için farklı sosyal bilimler ve uygarlık tarihi disiplinlerindeki bilgileri entegre etmekte ve problemleri çözümlenmek, politika oluşturmak için bu anlayışlara başvurmaktadır. Yaşlılık sosyolojisi, sosyal gerontolojiden farklılaşmış olmasına karşın aslında yaşlılık çalışmalarında bu alanlar arasındaki sınırlar bulanıktır. Bir alan olarak sosyoloji özellikle yaşlılıkla ilgilenmez. Yaşlılık, sosyolojinin alt başlığıdır (Morgan ve Kunkel 2001: 21-22).

Yaşlılık sosyolojisi yaşlılığın sosyal yönlerden ele alındığı, yaşlının toplum ile bütünleşmesi, kendini algılaması, sosyal hayata etkin katılım göstermesi, yaşlılığa yönelik politikalar oluşturma gibi konulara ilişkin perspektifleri genel sosyoloji ile ilişkili olarak inceleyen bir alt disiplindir (İçli 2008: 30).

Sosyologlara göre, sosyolojik kavramlardan sosyal kontrol, kalite kontrolünün özüdür. Sosyal kontrol, toplum üyelerinin davranışlarını formel ve informal yollardan sınırlar. Yani yaşlılık, toplum tarafından atfedilir. Kanunlar, kurallar ve düzenlemeler, sosyal kontrolün belli araçlarıdır. Aile ve arkadaş gibi bir grubun normlarına uygun davranma daha belirsizdir. Ancak aynı ölçüde sosyal kontrolün kısıtlayıcı mekanizmalarıdır (Morgan ve Kunkel 2001: 21-22).

Sonuç olarak yaşlılık, sosyolojinin de ilgilendiği bir alandır. Sosyolojik perspektif, yaşlılık ve sorunlarının incelenip araştırılmasını ve sosyal yapı içerisinde yaşlılığın konumunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Yaşlılığın tanımı, toplumsal kurumlar ile yaşlı kişiler arasındaki ilişki, yaşlılık sorunlarına yönelik alternatif bakış açıları ve yaşlılık politikaları gibi konular sosyolojik perspektiften ele alınıp incelenebilir (İçli 2008: 30).

2.3.2. Yaşlılık Kuramları

Yaşlılıkla kuramları genel olarak biyolojik kuramlar ve psiko-sosyal kuramlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Biyolojik kuramlar yaşla birlikte görülen anatomik ve fizyolojik değişiklikleri incelerken, psiko-sosyal kuramlar yaşlı kişilerin tutum ve davranışlarını merkezine almaktadır (Fay 2010, Aktaran: Kalıncara 2016: 27). Bu

çalışmada psiko-sosyal kuramlar içerisinde en dikkat çeken kuramlara değinilecektir. Özellikle Defizit Teorisi (Eksiklik Teorisi), Aktivite Teorisi (Etkinlik Teorisi), Yaşamdanda Geri Çekilme Teorisi (Disengagement Teorisi), Süreklilik Teorisi, Alt-kültür Teorisi ve Modernleşme Teorisi yaşlılıkla ilgili çalışmalarda en fazla yer verilen ve eleştirilen teoriler arasındadır (Castillo 2006, Aktaran: Akçay 2011: 30; Tufan 2002: 122).

2.3.2.1. Eksiklik (Defizit) Teorisi

Defizit teorisinin ortaya çıkmasında, Amerikan ordusunda yapılan bir uygulamanın etkisi olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sıralarında ordudaki yönetici kadro eksikliğini gidermek amacıyla eleme yöntemi olarak zeka testleri uygulanmıştır. Bu zeka testlerinin sonucunda test uygulanan kişilerde, 30 yaşından itibaren defizit (eksiklik) olmaya başladığı görülmüştür. Bilimsel yöntemler sonucunda elde edilen bu bulgu ile insanların yaşlandıkça randıman kaybına uğradıkları ileri sürülmüştür. Tamamen biyolojik bir temele dayalı bu açıklama Yerkes' in uyarılarına rağmen popülerliğini devam ettirmiştir (Lehr 1984; Yerkes 1921, Aktaran: Tufan 2002: 122-124). Ancak daha sonraları yapılan zeka testleri birçok açıdan eleştirilmiş ve elde edilen verilerin yanıltıcı sonuçları olduğu da birçok araştırmayla ispatlanmıştır. Bugün dahi psikolojide uygulanan zeka testlerinin zekayı ne düzeyde ölçtüğü konusu hala tartışılırken, bu testlerden yola çıkılarak böyle bir kanıya varmanın yanlışlığının altı çizilmiştir (Kalaycıoğlu vd. 2003: 9). Defizit kuramına yöneltilen eleştiriler şu şekilde özetlenebilir (Birren ve Morrison 1961; Cattell 1934; Cattell 1943; Granick ve Friedman 1967; Lehr 1984; Lorge 1940; Owens 1966; Terman ve Oden 1947; Terman ve Oden 1959; Thurstone 1955; Vernon 1947; Weinstock ve Bennet 1968; Weinstock ve Bennet 1969; Aktaran: Tufan 2002: 132-135):

- Genel olarak bir zeka gerilemesi savından vazgeçilmelir. Yani zeka, tek fonksiyonla çalışan bir mekanizma değildir. Bu nedenle sadece yaş değişkeni ile bu gerileme açıklanamaz. Birçok açıdan bu gerileme faktörü incelemeye alınmalıdır.
- Hız faktörü dikkate alınmamıştır. Yani sorunları çözme noktasında zaman faktörü göz ardı edilmiştir. Başka bir deyişle farklı zamanlarda problemi

çözen insanlar arasında zeka gerilemesi anlamında bir kıyaslama yapılamaz. Zira çözüm elde edilmişse burada sadece farklı zamanlarda çözülmüş olmasının zeka gerilemesi olduğunu söylemenin yanlışlığı üzerinde durulmalıdır.

- Uygulanan bu zeka testlerinde yetenek, eğitim, mesleki farklılıklar, ortamın özendirici etkisi gibi farklı değişkenlerin göz ardı edildiği farklı çalışmalar ile ortaya konulmuştur.

2.3.2.2. Etkinlik (Aktivite) Teorisi

Etkinlik kuramı, ilişki kesme kuramına karşı olarak, sosyolog Robert J. Havighurst, Bernice L. Neugartesn ve Sheldon S.Tobin tarafından ortaya atılmıştır. Bu kurama göre, istençdışı gerçekleşen biyolojik ve sağlıkla ilgili durumların dışında, yaşlı bireylerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçları, orta yaştaki kişilerle benzerdir. Yaşlı bireyler, orta yaş etkinliklerini uzun süre muhafaza etmek ister ve bırakmak zorunda kaldıkları aktivitelerin yerine yeni etkinlikler koymaktadırlar (Onur 2011: 348).

Bu kuramın temelinde yatan sav, insanların yaş farkına göre değil, etkinlik ve yarar gösterme durumlarına göre birbirlerinden farklılaşmasıdır (Tufan 2002: 138-139). Yaşlı kişilerin gündelik yaşamdaki kimi etkinliklerden kendilerini soyutlaması, toplumun yaşlı kişileri soyutlamasından kaynaklanmaktadır (Kaygusuz 2008: 234).

Bir insan istem dışı emekli olduğunda veya bağlı bulunduğu kulüp veya dernekten ilişkisini kestiğinde, bunların yerini alacak başka etkinliklere katılması gerekmektedir. Bu durum aile üyelerinden birini veya bir dostunu da kaybettiğinde geçerli olması gereken bir durumdur (Udd 2001: 25, Aktaran: Akçay 2011: 49).

Bu kuram için pasiflik istenmeyen bir durumdur. Çünkü pasiflik, kişileri toplumdan dışlayan, faydasız bir birey hissi veren ve dolayısıyla yaşlı bireyleri mutsuzluğa sevk eden bir durumdur (Tufan 2002: 139).

Buraya kadar yapılan açıklamalarda sembolik etkileşimin etkilerinin altı çizilmelidir. Zira aktivite kuramının temelinde, sembolik etkileşimin izleri bulunmaktadır. Sembolik etkileşimden etkilenen aktivite kuramı, insanların kaybettikleri rollerin yerine yeni roller üstlenmesi ve toplumdaki iştiraklerini devam ettirme gereksiniminde olduklarını ileri sürmektedir. Ayrıca bu katılım, benlik duygusunu gelişmesine yardımcı olur ve insanların birbirleriyle girdiği etkileşim kanalı ile oluşan sosyal düzenin devam etmesini kolaylaştırır (Morgan ve Kunken 2001: 188).

Ek olarak aktiflik kuramı, emeklilikle de ilgili bir şart sunmaktadır. Emekli olunmasından sonra da pasif kalınmaması gerektiğini ileri sürer. Bu teori, eğer mutlu ve huzurlu bir yaşlılık dönemi isteniyorsa temel şartlardan biri olarak çalışma hayatı bırakılsa bile pasif kalınılmasını ve aktif olmaya devam edilmesini önermektedir (Tufan 2002: 139).

Kuramın sınırlılıkları ve kurama yöneltilen eleştirilerin başlıcaları şu şekilde özetlenebilir:

Bu kuram yaşlı bireylerin huzurlu ve mutlu olmasına ilişkin soruların yanıtlarını sadece yaş değişkenine indirgeme yanlışlığından dolayı eleştirilmiştir. Dolayısıyla cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, kişilik özellikleri, sağlık imkanları, aile içi ilişkilerin etkisi, önceki yaşam öyküsündeki ilişkilerini yaşlılıkta sürdürme durumu gibi değişkenleri dışarda bırakması anlamında muğlak kalmaktadır (Kaygusuz 2008: 235).

Bir başka eleştiri, tek bir yaşlı tanımının içerisine tüm yaşlı bireyleri sıkıştırması nedeniyle olmuştur. Teoride geçerli olan bu tanımın pratikte karşılık bulamaması eleştirilmiştir. Başka bir deyişle tüm yaşlıları aynı kabul ettiği, yaşam şartları açısından eşit olduğu efsanesinden yola çıktığı görülmektedir. Ancak kişileri birbirinden ayıran birçok değişken vardır ve bu kuram bu değişkenleri göz ardı etmektedir. Nihayetinde aktif kalmasını istediği yaşlıların bu faaliyetlere katılması da birçok etkene bağlıdır (Tufan 2002: 139-140).

Son olarak, bireysel farklılıkları dışarıda bırakan bir tutum sergilemektedir. Bazı yaşlı bireyler, etkinlik düzeylerini bilerek azaltmakta ve toplumdan kendilerini çekebilmektedirler. Çünkü böyle bir tutumu kendileri için doğru bulmaktadırlar (Eysenck 2006, Aktaran: Akçay 2011: 51). Yani her yaşlı aktif olmayı istiyor mu sorusunun cevabını ortak paydaya almasından dolayı bu teori eleştirilmiştir (Tufan 2002: 141).

2.3.2.3. Yaşamdan Geri Çekilme (Disengagement) Teorisi

Elaine Cumming ve William E. Henry tarafından ortaya atılan bu teoride yaşlılık, sosyal, biyolojik ve psikolojik yönlerden toplumsal hayattan kademeli olarak geri çekilmeye karşılık gelmektedir. Biyolojik yönden, insanlar etkinliklerini azaltırlar. Psikolojik açıdan, dünyayla olan bağlantılarında öncelik, kendileriyle ilgili yaşam alanlarıdır. Yani dış dünyaya karşı olan ilgilerini kendi iç dünyalarına çevirirler. Toplumsal açıdan ise, karşılıklı bir geri çekilme mevcuttur. Bunun sonucu olarak yaşlı kişi ile toplumun diğer üyeleri arasında etkileşim azalır (Onur 2011: 347).

Aktivite kuramına tepki olarak ortaya çıkan yaşamdan geri çekilme kuramı, iş yaşamı ile emekliliğe benzer şekilde birey ve toplumun karşılıklı olarak birbirinden ayrıldığı dönemi ifade etmektedir. Ayrıca bu süreç doğal olarak karşılanmalıdır (Emiroğlu 1984, Aktaran: Kalınkara 2016: 31; Görgün Baran 2004: 48).

Bu teori Kansas City’de 50 ve 70 yaşları arasındaki kişiler ile yapılan bir araştırmaya dayanmaktadır. Bu araştırma sonuçlarına bağlı olarak sosyal ilişkilerin ve etkileşimin azalması yaşlı insanlar için bağımsızlıklarını artırmada etkili olduğu ileri sürülmektedir. Başka bir deyişle yaşlı birey toplumdan kendini çekerek kalıp ilişkilerden kurtulup bağımsızlık elde etmektedir (Meltzer 2001: 16, Aktaran: Akçay 2011: 36). Yaşlı bireylerin bu çekilme ile ilişkileri sınırlandırmasının bir başka işlevi de ölmeden önce yakın çevresini kendi yokluğuna hazırlamasıdır (Kaygusuz 2008: 232).

Aktivite teorisinin tersine yaşamdan çekilme teorisi mutluluğun, pasiflikte olduğunu iddia etmektedir. Bu pasifliğin de yaşlı bireyler tarafından arzu edilen bir durum olduğunu iddia etmektedir (Tufan 2002: 142).

İlişki kesme kuramı, yaygın bir şekilde kabul edilmese de, ilişki kesme örüntüsü, bazı yaşlı insanların davranışlarını-örneğin erken emeklilik popülerliği-tanımlamaktadır. Ancak toplumda çekilme veya ilişki kesme olarak tanımlanamayan davranışlara sahip çok sayıda yaşlı insan bulunmaktadır. Küresel davranış biçimi olarak ilişki kesme, doğal veya kaçınılmaz olarak adlandırılmaz (Moody 2006: 9).

Yaşlı bireyleri toplumdan soyutlamayı bilimsel bir dille ifade eden bu teori de birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Toplumun genç kesiminin vicdanını rahatlatmak için geliştirilmiş bir teori olduğu ifade edilerek bu teorinin bilimsellikten uzak olduğu vurgulanmıştır (Elbel 1987, Aktaran: Tufan 2002: 142-143). Çünkü bazı kişiler sosyal ve kişilik özellikleri aracılığıyla uzun süreli toplumsal hayatta etkin kalma durumlarını koruyabilmektedir (Onur 1991, Aktaran: Kaygusuz 2008: 232). Toplumun işleyişini, iş yaşamı üzerinden ele alması, teorisinin diğer bir zayıf yönüdür. Ayrıca yaşam süresinin de uzaması dikkate alınarak konuya yaklaşıldığında, uzun bir süre sosyal çevreden bilinçli olarak geri çekilmeyi hiçbir bireyin arzulamayacağı da başka bir sorunsal olarak kendisini göstermektedir (Tufan 2002: 145).

Teorinin bireysel farklılıkları göz ardı etmesi de eleştirilmektedir. İleri yaşam döneminde yaşamdan geri çekilme, bazılarının kendi tercihi iken bazıları için ise aksine sürekli bir faaliyet içerisinde olunması gereken bir dönemdir (Moody 2010, Aktaran: Kalıncara 2016: 33). Yani ileri yaşlardaki kişilerin gerek siyasi arenada önemli görevlere sahip kişiler gerek sanat dünyasından birçok örnek göstermektedir ki, kişiler toplumdan kendilerini soyutlamamakta, aksine toplumsal ilişkilerini devam ettirmektedir (Kaygusuz 2008: 233). Ayrıca yaşlıların kendilerini yaşamdan geri çekerek mutlu olacaklarına ilişkin tez de birçok araştırma ile çürütülmüştür (Emiroğlu 1995: 27, Aktaran: Kalaycıoğlu vd. 2003: 10). Son olarak bir organizasyon için yararlı ya da işlevsel olan bir süreç, bireyler bazında yararlı olmayabilir. Örneğin, belli bir yaşta zorunlu olarak emekli olmak gibi (Moody 2006: 9).

2.3.2.4. Süreklilik (Continutiy) Teorisi

R.C. Atchley tarafında geliştirilen bu kuram, etkinlik kuramının biçimsel olarak daha fazla detaylandırılmış halidir. Atchley yetişkin gelişiminin devamlı olduğunu süreklilik teorisi ile temellendirmiştir. Bu kurama göre yaşlanan insanlar kaybettikleri rollerin yerine benzer roller koyarak sürekliliklerini korumaları gerekmektedir (Randall 2006; Ya-Fen 1999, Aktaran: Akçay 2011: 53). Bu teoriye göre yaşamdan tatmin olmak başarılı yaşlanmaya bağlıdır. Daima pasif ve içine kapanık insanlar emekli olduktan sonra da aktif olamazlar. Ya da tersinden okunduğunda, daima aktif ve sosyal faaliyetlerde etkin olan kişiler de yaşlandıklarında sessiz kalarak evlerinde durmazlar. Yani birey gençlikte nasıl bir rol içerisindeyse yaşlılıkta da aynı rolünü sürdürmektedir (Hoyman ve Kiyak, 1988, Aktaran: Kalınkara 2016: 37).

Süreklilik teorisi tüm insanların hayatlarında sürekliliği arzu ettiğini varsayarak genelleme yapması ve bireysel farklılıkları göz ardı etmesinden dolayı eleştirilmiştir. İnsanlar sürekliliği istedikleri kadar dinamizmi de isteyebilirler (Francis 1999, Aktaran: Akçay 2011: 56). Dolayısıyla süreklilik kuramına yöneltelen eleştiriler incelendiğinde, aslında etkinlik teorisine yapılan eleştirilerin bu teori için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu teori, bireyin geçmiş yaşam öyküsündeki başarılı uyum yapma etkenlerinin her dönem için fonksiyonel olduğunu savunması nedeniyle eleştirilmektedir (Sarız 2001, Aktaran: Kaygusuz 2008: 240).

2.3.2.5. Alt Kültür (Subkültür) Teorisi

Arnold Rose tarafından geliştirilen alt-kültür teorisi, geri çekilme ve etkinlik teorisi ile birçok özelliği bünyesinde taşımaktadır. Alt-kültürler, iki olası durum gerçekleştiğinde ortaya çıkmaktadır: (1) Toplumun bazı üyelerinin bazı noktalarda pozitif yakınlık kurması, benzer ilgi ve problemleri paylaşması, ortak geçmiş veya uzun süreli ve güçlü arkadaşlık ve dostluk bağları ile oluşan bir durumda, (2) Daha geniş grupla olan etkileşimden dışlandıklarında ve büyük gruptan ayrı tutulduklarında alt-kültür oluşmaktadır. Burada yaşlı insanlar her iki olası duruma da girmektedir (Akçay 2011: 58).

Alt-kültür teorisine göre insanlar sosyal hayattan izole edildiklerinde veya bir takım ortak çıkar ve ilgiler anlamında aynı çatı altında birleştiklerinde bir alt-kültür meydana getirirler. Yaşlılar da bu şekil bir alt kültür meydana getirmeye meyillidirler. Çünkü bazı fiziksel rahatsızlıkları ve rol kayıpları nedeniyle sosyal yaşamın dışında tutulmaktadır (Kalaycıoğlu vd. 2003: 11). Fakat bilimsel çalışmalar sonucunda bu teorinin geçersizliğine ilişkin birçok bulgu elde edilmiştir. Burada alt-kültür teorisinin geçersizliğine ilişkin en önemli kanıt, yaşlanma süreci ve yaşlılık dönemine ilişkin kişisel ve çevresel faktörlere bağlı olarak bireyler arasındaki farklılıkların olmasıdır (Tufan 2002: 147).

Kalaycıoğlu vd. (2003: 11-12) bu teorinin, yaşlı başlığında bir potada toplanan insanların yalnızca yaşlılık temeli baz alınarak tek bir alt-kültür başlığı olarak değerlendirilmesine dikkat çekmektedir. Çünkü yaşlılar da din, dil, ırk, siyasi veya kültürel yönlerden karışık ve karmaşık bir kitle meydana getirmektedir. Ayrıca Gerok ve Brandtstaedter (1992, Aktaran Tufan 2002: 148)'e göre yaşlanma evrenseldir, ancak fizyolojik, psikolojik ve toplumsal açılarından her insan farklı şekilde yaşlanmakta ve farklı bir yaşlılık dönemi deneyimlemektedir.

2.3.2.6. Modernleşme Teorisi

Cowgill (1986, Aktaran: Moody 2006: 7)' e göre toplumlar daha modern hale geldikçe yaşlıların statüsü düşmektedir. Örneğin yerleşik tarım toplumlarına bakıldığında yaşlıların statüsü yüksektir. Çünkü bu tarım toplumlarında yaşlılar, toprağı kontrol etmektedir. Bu da yaşlılara prestij sağlamaktadır. Buna karşın sanayileşmeyle birlikte, modern toplumların yaşlıları değersizleştirme eğiliminde olduğunu ileri sürmektedir. Bu teorisyen yaşlıların rolünün ve statüsünün teknolojik ilerlemeyle ters orantılı olduğu savında bulunmaktadır. Ayrıca kentleşme ve sosyal hareketlilik gibi faktörlerin aile olgusunda küçülmeye neden olduğunu ileri sürmekte ve özellikle teknolojik değişimlerin yaşlıların bilgeliklerini ve yaşam deneyimlerinin önemini azaltma eğiliminin bulunduğunu iddia etmektedir. Dolayısıyla bu değişimler neticesinde yaşlı bireylerin güç ve statü kaybına uğradıklarını ileri sürmektedir.

Yaşamdan geri çekilme teorisi ile ortak yönleri olmakla birlikte yaşlıya bakış açısı ile farklılığını ortaya koyan modernleşme teorisi, tarihsel süreçte yaşlı insanların sosyal yaşamdaki statülerinin değişim serüveninin okumalarını yapmıştır (Tufan 2002: 146). Modernleşme teorisine göre endüstrileşme ve eğitim sisteminde çocuk temelli uygulamalar gibi toplumsal değişimler, yaşlı insanların toplumsal işlevini azaltmıştır. Yani yaşlı insanların statü kaybına uğraması modernleşme ile sıkı sıkıya bağlıdır (Morgan ve Kunkel 2001: 186-187). Ayrıca modernleşme teorisi, endüstrileşmenin paralelinde sağlık alanındaki gelişmeler ve kentleşmenin de etkileri olduğunu idda etmektedir (Kohli 1994, Aktaran: Tufan 2002: 146).

Modernleşme kuramına yönelik eleştiriler incelendiğinde ilkel, antik ve modern toplumlarda yaşlıların çelişkili biçimlerde ele alınması tartışma konusu olmuştur. Yaşlılar, kimi zaman terk edilen, kimi zaman da güç sahibi kişiler statüsünde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yaşlılığın geçmişi ırk, cinsiyet, toplumsal sınıf ve kültürden kaynaklanan farklılıklar içermektedir (Holmes ve Holmes 1995, Aktaran: Moody 2006: 7). Bu kuramın yaptığı hatalardan birisi de bugünün modern toplumunun daha endüstri sürecini yaşamadan önceki dönemini günümüzün endüstrileşmemiş toplumlarıyla karşılaştırması olmuştur. Bu teorinin savları, sosyal-tarihsel çalışmaların ışığında güçlü bir şekilde çürütülmüştür (Kohli 1994, Aktaran: Tufan 2002: 146-147).

2.4. Tarihsel Süreçte Yaşlılık ve Yaşlanma

Yaşlı kişilerin farklı dönemlerde aile ve sosyal yaşamdaki konumunu incelemek bir anlamda zorluklar içermektedir. Çünkü bu kapsamda inceleme yapılacak belgeler ya az ya da yaşlılıkla ilgili bilgiler, satır aralarında birkaç cümleden öteye gitmemektedir. Dolayısıyla mitoloji, edebiyat, felsefe, etnoloji ve doğa bilimlerinde yaşlılık, zaman ve yer faktörüne göre farklılaşan silik bir görüntü çizmektedir (Akın 2004: 15-16). Bununla birlikte bu silik görüntünün içinde yaşlının statüsü incelenmeye çalışılacaktır.

Geçmişten günümüze kadar yaşlının aile ve toplum içerisindeki konumu, ele alınıp incelendiğinde öncelikle bunun birçok etkene bağlı olarak farklılık içerdiği

görülmektedir. Bu etkenlerden iklim, yörenin arazi yapısı, bitki örtüsü, hayvan türü gibi coğrafi koşullar; büyü, din, töre gibi kültürel etkenler; ekonomik durum ve teknolojik gelişmişlik yaşlının, aile ve toplumdaki yerini belirlemektedir (Akın 2002: 75). Bu kapsamda, ilk olarak Antik dönem incelendiğinde, Antik Çağ'ın yaşlı insanlar için altın çağ olduğu iddia edilmiştir (Tews 1971, Aktaran: Tufan 2002: 11). Ancak Tufan (2014: 40) Eski Yunan ve Romanın felsefe, tıp ve edebi metinlerinde yaşlanma ve yaşlı insanlar ile ilgili düşüncelere yer verilmesinin toplumun yaşlı kişilere olan ilgisinin yüksek düzeyde olduğu anlamına gelmediğini dile getirmiştir. Buna neden olarak da söz konusu dönemdeki insanların yaşlanmasının rastlantısal bir durum olmasını göstermiştir. Bu, Akın (2004:16) tarafından da vurgulanmaktadır. İnsanın yeryüzündeki ilk izleklerinden başlayarak Neolitik döneme kadarki süreç içerisinde eski toplumların arkeolojik yapısı incelendiğinde 60 ve üzeri yaşta insan iskeletine rastlanmamıştır. Neolitik dönemden günümüze yaklaşıldığında da bazı toplumlarda hiç rastlanmamış, bazı toplumlarda ise %1 veya çok daha az bir oranda yaşlı insanlara rastlanmıştır. Fakat ortaçağa gelindiğinde bundan sonraki dönemlerde yer yer %2-3'lere ulaştığı görülmüştür. Tarihçi Imhof (1988, Aktaran: Tufan 2014: 40) Ortaçağ Avrupası ile ilgili görüşlerinde yaşam süresinin kısalığına dikkat çekerek bebek ölümlerinin yaşlı ölümlerinden daha fazla olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yaşam süresinin de ortalama 20-25 yıl civarında olması, yaşlılığa olan ilginin az olmasındaki neden olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla erişilemeyen bir yaşam dönemine ilginin az olması da şaşırtıcı gözükmemektedir. Aynı zamanda Akın (2004: 16)'a göre geçmişte bahsedilen yaşlı kişiler, imtiyazlı sınıflarda olanlardır. Başka bir deyişle edebiyat, tarih, felsefe ve mitolojide bahsedilen yaşlıların zengin sınıfa mensup olduğu buna karşın yoksul yaşlılardan neredeyse bahsedilmediği dikkat çekmiştir.

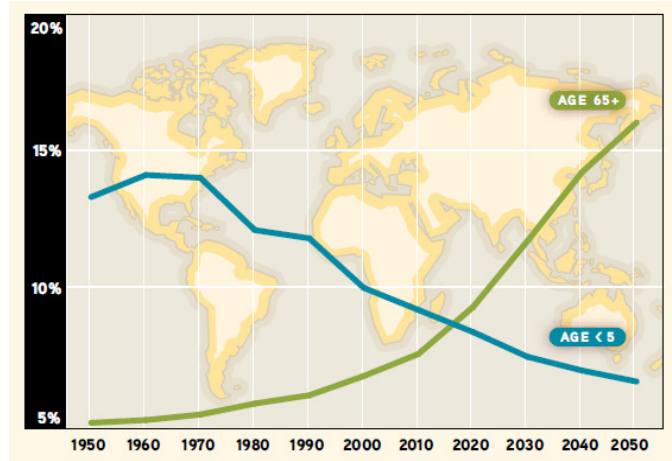
Geçmişten günümüze kadar olan süreçte, yaşlının aile ve toplumdaki yerini belirleyen temel faktörler-kronolojik sıraya göre- dört grupta toplanabilir (Akın 2002: 75):

1. Yeryüzünde ilk insanın izleklerine rastlanmasından Neolitik dönemin başlarına kadar olan zaman diliminde yaşlı kişilerin toplum içerisindeki konumunu, doğrudan ve yalnızca doğa şartları belirlemiştir.

2. Neolitik dönemle birlikte yerleşik düzene geçilmesi paralelinde yaşlının toplumdaki statüsünü, doğa koşullarına ek olarak sosyo-ekonomik durum, metafizik–büyü ve mitler- güçler ile din belirlemiştir.
3. Dinin belirleyici olduğu dönemlerde, doğa, sosyo-ekonomik durum daha az belirleyici olmuştur.
4. Günümüze yaklaşıldığında yaşlının toplumdaki yerini belirlemede, pozitif bilimler, teknoloji ve hukuk biliminin etkileri olmuştur.

2.5. Dünya’da ve Türkiye’ de Yaşlı Nüfusun Demografik Özellikleri

İnsanlık tarihinin kayıt altına alınmaya başlamasından bu yana genç insanlar yaşlı insanlara karşı sayıca üstün konumdaydı. Çok yakın zamanlarda bu durumun değişeceğine ilişkin göstergeler bulunmaktadır. Tarihte ilk kez, 65 yaş ve üzeri yaşlı insanların 5 yaş altındaki çocukları sayıca geçeceği öngörülmüştür (bkz. Şekil 2.2). Bugün yaklaşık 500 milyon insan, 65 yaş ve üzerindedir ve dünya nüfusunun %8’ini oluşturmaktadır (Dobrianksky vd. 2007: 6).

Şekil 2.2: Küresel nüfusun bir yüzdesi olarak küçük çocuklar ve yaşlılar
(UN 2005, Aktaran: Dobrianksky vd. 2007: 6)

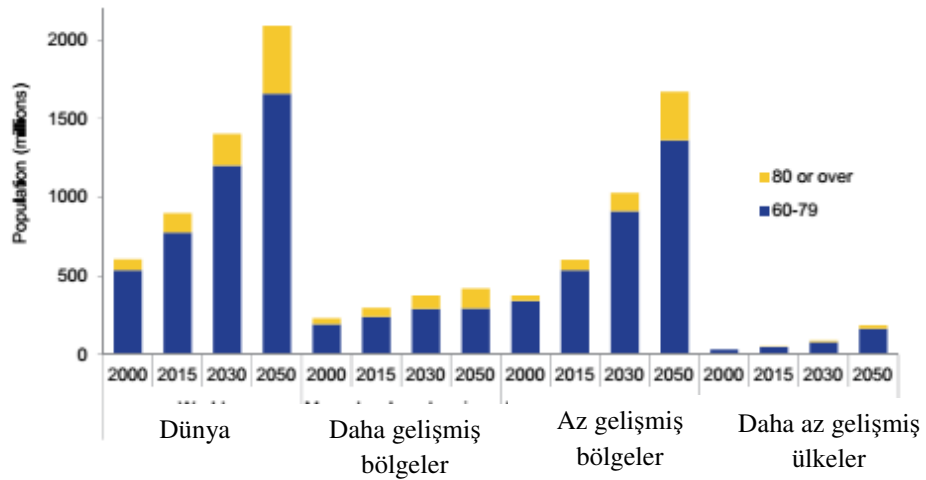
Dolayısıyla bu gelişmeler yaşlılık konusunun önemini ortaya koymaktadır. Buradan hareketle bu kısımda öncelikle Dünya’da yaşlı nüfusun demografik

özelliklerine değinilecek ve daha sonra da Türkiye'deki yaşlı nüfusun demografik özellikleri üzerinde durulacaktır.

2.5.1. Dünya'da Yaşlı Nüfusun Demografik Özellikleri

Yaşlanma yalnızca bireyler ve toplumlar bazında değil tüm dünyada deneyimlenmektedir. 2006 yılında dünya çapında yaklaşık 500 milyon insan 65 yaşındaydı (Dobriansky vd. 2007: 2). UN (2015: 9) *Dünya yaşlı nüfus* raporuna göre dünya çapında 2000 yılında 60 yaş ve üzerinde 607 milyon yaşlı insan vardı. 2015 yılında bu, 901 milyon olmuştur. Dolayısıyla 60 yaş ve üzeri yaşlı insan sayısının %48 arttığı görülmüştür. Ayrıca 2030 yılına gelindiğinde, dünyadaki 60 yaş ve üzerindeki kişilerin sayısının yüzde 56 oranında artacağı ve 1,4 milyar olacağı tahmin edilmektedir. 2050 yılına kadar ise, küresel yaşlı nüfusun 2015 yılındaki sayısından yaklaşık 2.1 milyara ulaşarak iki kat daha fazla olacağı tahmin edilmektedir.

Buradan hareketle yaşlanmanın kilit bir politika konusu olarak ortaya çıkmasının nedeni dünya nüfusu içerisinde yaşlı bireylerin mutlak sayısı ve oranının önemli ölçüde artmasıdır. Japonya, 60 yaş ve üzeri yaşlı nüfus oranının %30'u aştığı bir ülkedir. Ancak yüzyılın ortalarına doğru, birçok ülkenin aynı kaderi yaşayacağı öngörülmektedir (WHO 2015: 43). Grafik 2.1'de kalkınma kategorilerine göre yaşlı nüfusun dağılımı verilmiştir.

Grafik 2.1: Kalkınma gruplarına göre yaşlı nüfus (UN 2015: 11)

2000, 2015, 2030, 2050 yıllarında kalkınma kategorilerine göre 60-79 yaş arası ve 80 yaş ve üzeri yaşlı nüfusu gösteren Grafik 2.1'de görüldüğü üzere 60-79 yaş grubundaki yaşlı nüfusun az gelişmiş bölgelerde yoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir.

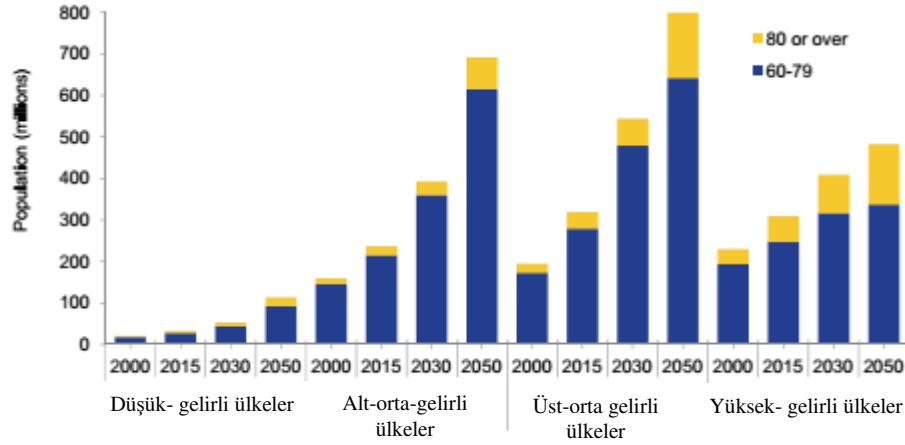
Nüfusun yaşlanmasında iki anahtar faktör vardır. İlki yaşam beklentisinin artması ki bu dünya çapında ortalama olarak insanların uzun yaşaması anlamına gelmektedir. Nüfusun yaşlanmasının ikinci nedeni ise doğurganlık oranının düşmesidir (WHO 2015: 43-48).

2000 yılında dünyanın yaşlı insanların %38'i gelişmiş bölgelerde yaşamaktadır. Ancak 2015 yılında bu oran %33'e düşmüş ve düşmeye de devam edeceği öngörülmektedir. Öyle ki, 2030 yılında dünya nüfusunun 60 yaş ve üzeri yaşlı insanın %27'si daha gelişmiş bölgelerde yaşayacağı belirtilmektedir. Daha gelişmiş bölgelerde yaşlı nüfusun büyüme oranı gelecek on yılda düşeceği tahmin edilmektedir. 2000-2015 yılları arasında gelişmiş bölgelerde 60 yaş ve üzeri yaşlı insan sayısı %29'a kadar büyümüşken, gelecek on yılda %26'ya kadar artacağı öngörülmektedir. Nüfus projeksiyonlara göre yaşlı nüfus 2030 yılında 375 milyona ulaşacaktır (UN 2015: 9).

Dolayısıyla dünya hızlı bir şekilde demografik değişimi yaşamaktadır. Çünkü insanlar çok az çocuğa sahip ve uzun yaşamaktadır. Popülasyonlar, gelişmekte olan ülkeler dahil tüm ülkelerde yaşlanmaktadır. 2050 yılına kadar daha az gelişmiş bölgeler, 60 yaş ve üzeri ve 15 yaş ve altı nüfus oranının neredeyse eşit olduğu günümüzün gelişmiş bölgelerine benzer nüfus yaş yapısına sahip olacağı belirtilmektedir (Gorman 2004: 17).

Aynı şekilde gelişmekte olan bölgelerde de 60 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun büyümesi hızlanmaktadır. Az gelişmiş bölgelerde yaşlı insanların sayısı 2000 yılından 2015 yılına kadar 376 milyondan 602 milyona-%60 bir artış-yükselmiş ve 2015 yılından 2030 yılına kadar %71'e kadar yükseleceği öngörülmektedir. Ayrıca nüfus projeksiyonlarına göre 2050 yılında dünya yaşlı nüfusunun yaklaşık %80'i az gelişmiş bölgelerde yaşayacaktır (UN 2015: 9).

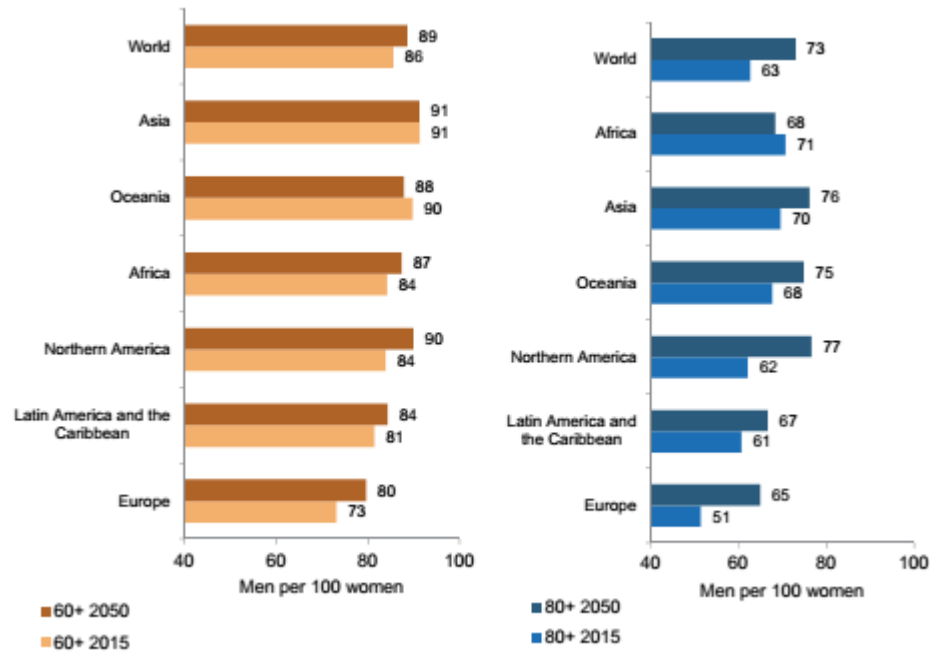
Yaşlı insanlarda yaşam beklentisi spesifik olarak belirli ülkeler, kadın ve erkek arasında değişmekle birlikte yüksek gelirli ülkelerde düşük gelirli ülkelere göre daha hızlı artmaktadır (WHO 2015: 48). Grafik 2.2’de gelir gruplarına göre yaşlı nüfusun dağılımı verilmiştir.

Grafik 2.2: Gelir gruplarına göre yaşlı nüfus (UN 2015: 14)

2000, 2015, 2030, 2050 yılları paralelinde, gelir gruplarına göre 60-69 yaş arası ve 80 yaş ve üzeri yaşlı nüfusu gösteren Grafik 2.2’ ye göre 2000-2015 yılları arasında üst-orta gelirli ülkelerde yaşlı insanların sayısındaki büyüme daha hızlı olmuştur. 2015-2030 yılları arasında üst-orta-gelirli ülkelerde yaşlı insanların sayısında hızlı artışın devam edeceği tahmin edilmektedir. Alt-orta-gelirli ülkeler ve düşük-gelirli ülkelerin yaşlı nüfusları 2000 ve 2015 yılları arasında ortalama olarak daha yavaş büyümüştür. Yüksek gelirli ülkelerde diğer gelir gruplarına göre hayatta kalma daha uzun olmasından dolayı dünyanın en yaşlı-yaşlı insanların çoğunluğu bu ülkelerde yoğunlaşmıştır (UN 2015: 13-14).

Cinsiyet değişkeni anlamında dünyadaki yaşlı nüfus istatistiklerine bakıldığında, kadınların genellikle erkeklerden daha uzun yaşadığı ve bu nedenle de dul kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Allen vd. 2002: 8). Bu fark, aşağıda Grafik 2.3’te verilmiştir.

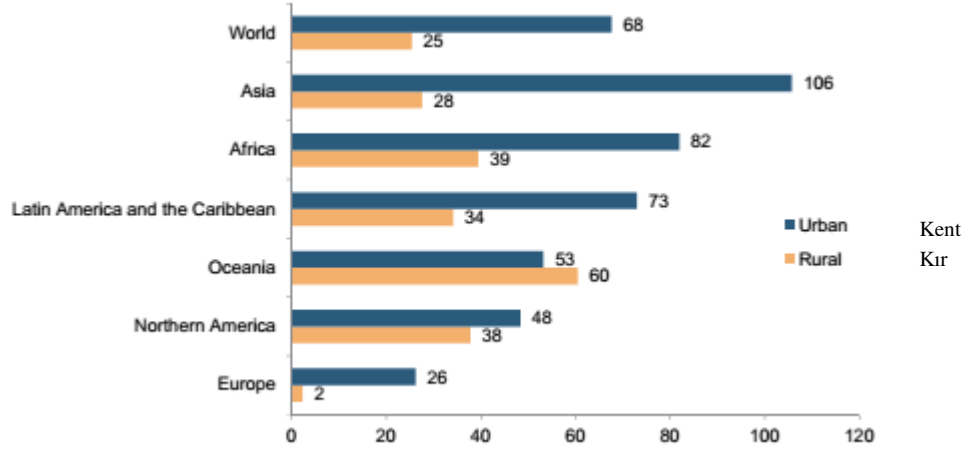

Grafik 2.3: Dünya'da yaşlı nüfusun cinsiyet oranı (UN 2015: 19)

2015 ve 2050 yılları arasında dünya ve bölgeler için 60 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun ve 80 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun cinsiyet oranını gösteren Grafik 2.3'e göre 80 yaş ve üzeri yaşlı kadın nüfusunun giderek artacağı öngörülmektedir. Cinsiyet oranı (geleneksel olarak her 100 kadın sayısına karşılık erkek sayısı) yaşlı nüfusun cinsiyet dengesini ve buradaki eğilimleri tanımlamak için yararlı bir ölçektir. Küresel düzeyde 2015 yılında 60 yaş ve üzeri her 100 kadın sayısına karşılık 86 erkek ve 80 yaş ve üzeri her 100 kadın sayısına karşılık 63 erkek bulunmaktadır. 2050 yılında bu oranların görece 89 ve 73'e yükseleceği (bkz. Grafik 2.3) öngörülmektedir (UN 2015: 18-19).

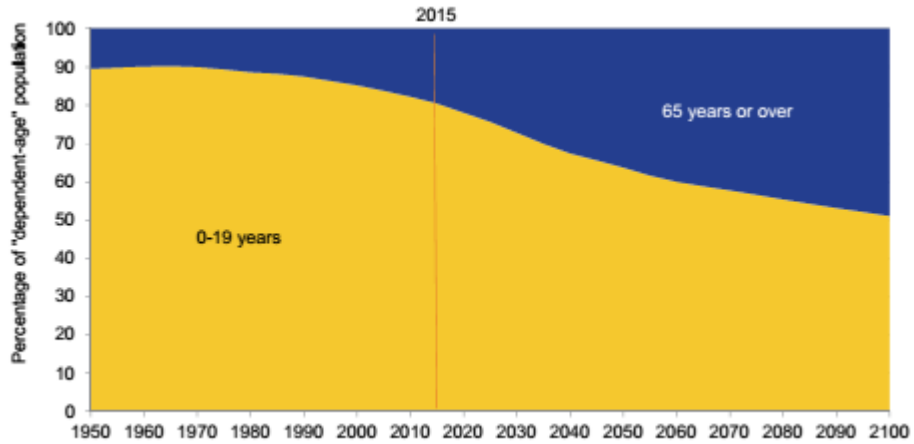
Bu veriler, yaşlı kadınların sayıca üstünlüğünü göstermektedir. Ancak yaşam boyu ekonomik güvenlik ve para biriktirme kapasitesi cinsiyetle yakından ilişkilidir. Kadınlar genel olarak erkeklere göre sabit bir gelir etmede daha az başarılıdır. İşlerinin çoğu enformel sektörde, genellikle erkeklerden daha düşük bir ücret ya da nakit olarak değil de aynı olarak ödenmiş olanlarda yoğunlaşmaktadır. Yani cinsiyet, yaşlılık döneminde yoksulluk düzeyini etkilemektedir (Gorman 1995, Aktaran: Gorman 2004: 21). Dolayısıyla kadınlar ve erkekler yaşlanmayı farklı şekillerde yaşamaktadırlar. Ayrıca yaşlılıkta farklı sorunlarla ve görece dezavantajlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

(Allen vd.2002: 8). Rosenmayr ve Majce (1978, Aktaran: Tufan 2003: 24) bu durumu “dezavantajlar birikimi” olarak ifade etmişlerdir. Kadınların bu durumda yaşlılık dönemlerini daha yoksul geçireceği öngörülmektedir. Yaşlı kişilerin kır/kent alanlarındaki dağılımı Grafik 2.4’te verilmiştir.

Grafik 2.4: Kırsal/Kent alanlarında yaşlı nüfusun yüzde değişimi (UN 2015: 21)

2000-2015 yılları arasında kırsal/kent alanlarına göre 60 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun yüzde değişimini gösteren Grafik 2.4’ten de anlaşılacağı üzere dünyada kent alanlarında yaşlı bireyler kırsala göre daha fazladır. Ayrıca dünya çapında kent alanlarında yaşayan yaşlı insanların oranı diğer yaş gruplarından daha yüksektir (UN 2015: 21-22). 2006 yılında Avrupa’da her yaşlı vatandaşa karşılık çalışan yaş grubundan 4 kişi bulunurken, 2050 yılına kadar her yaşlı vatandaşa yalnızca iki çalışan düşecektir (Dobrianksky vd. 2007: 5). Grafik 2.5’de nüfusun bağımlı yaş yüzdesi verilmiştir.

Grafik 2.5: Nüfusun bağımlı yaş yüzdesi (UN 2015: 36)

1950-2100 yılları arasında bağımlı yaş içerisindeki 20 yaş altı çocuk ve gençler ile 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin küresel nüfus yüzdesini gösteren Grafik 2.5'te dünyada bağımlı yaştaki kişilerin dağılımı verilmektedir. 1950 yılında dünya çapında yaşlı insanlar küresel bağımlı yaş nüfusunun sadece %10'unu oluşturuyorken, bağımlıların büyük çoğunluğunu çocuklar oluşturmaktaydı. 1960'ların ortalarına kadar dünyada bağımlılar arasında yaşlı insanların yeri büyümüştür. 2015 yılında %20'ye ulaşmıştır ve gelecekte de devamlı artacağı öngörülmektedir. Nüfus projeksiyonlarına göre 2050 yılında yaşlı insanlar, dünya çapında bağımlı yaş içerisindeki insanların %36'sını oluşturacaktır (UN 2015: 35).

Yaşlı nüfus arasında okur-yazarlık durumu incelendiğinde, cinsiyet ve bölgelere göre farklılıklar bulunmaktadır. Gelişmiş bölgelerde okur-yazarlık neredeyse evrensel bir durumdur. Daha gelişmiş bölgelerde en azından ilköğretimin yaygın şekilde kazanılması uzun zaman önce gerçekleştirilmiştir. Buna karşı gelişmekte olan bölgelerde yaşlı insanlar arasında özellikle kadınlar arasında okur-yazar olmama durumu yüksektir (UN 2007: 37). Sonuç olarak bu da okur-yazarlıktaki cinsiyet eşitsizliğini gözler önüne sermektedir.

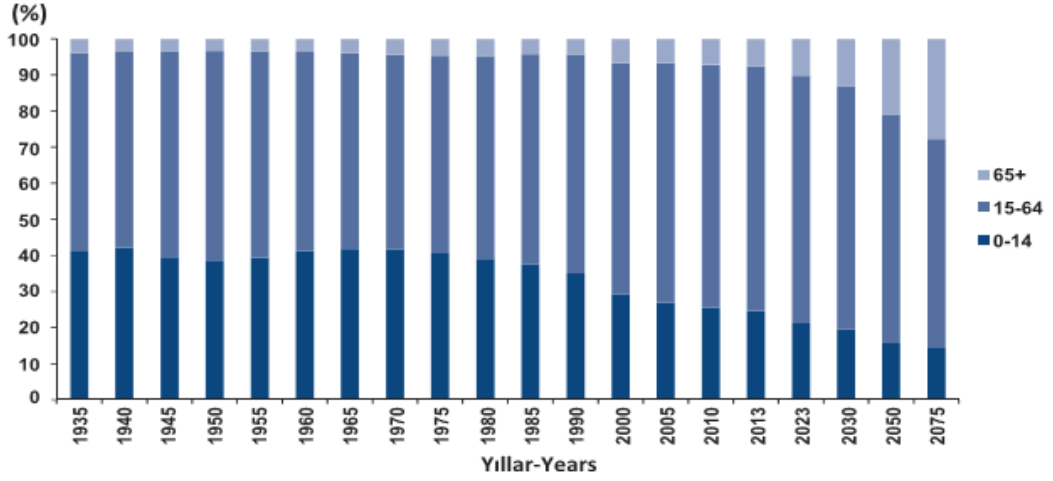
2.5.2. Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Demografik Özellikleri

Birleşmiş Milletler 'in tanımına göre, bir ülkedeki yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %8 ile %10 arasında ise o ülke nüfusu “yaşlı” olarak, %10'u geçmesi durumunda ise “çok yaşlı” olarak ifade edilmektedir (TÜİK 2014: 1).

Yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) 2014 yılında 6 milyon 891 bin 192 kişi iken son beş yılda %16 artış göstererek 2018 yılında 7 milyon 186 bin 204 kişiye ulaşmıştır. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki dağılımı incelendiğinde ise 2014 yılında %8 iken, 2018 yılında %8,8'e yükselmiştir. Cinsiyet değişkeni üzerinden incelendiğinde ise, yaşlı nüfusun %44,1'ini erkek nüfus, %55,9'unu kadın nüfus oluşturmaktadır (TÜİK 2018).

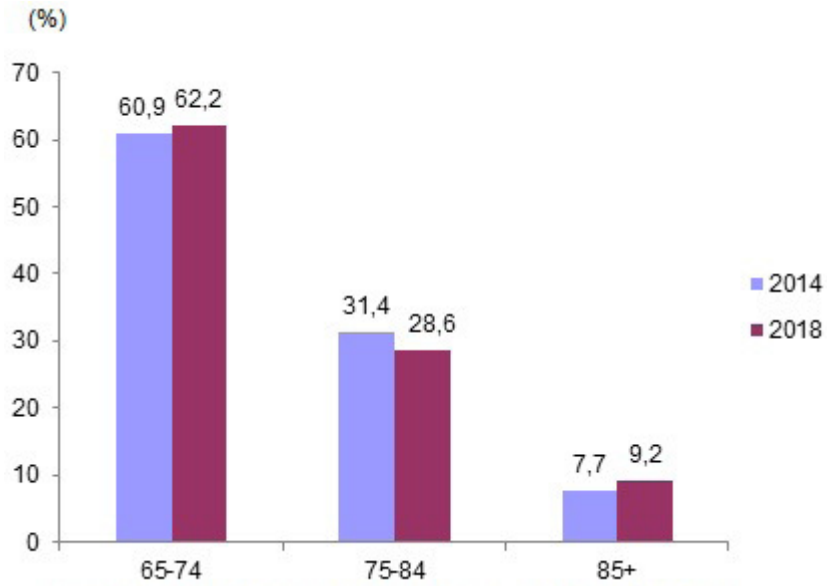
Nüfus projeksiyonlarına göre, Türkiye'nin yaşlı nüfus oranınının 2023 yılında %10,2'ye yükseleceği ve “çok yaşlı” nüfuslu ülkeler arasında yer alacağı tahmin

edilmektedir (TÜİK 2014: 1). Grafik 2.6’da 1935 ve 2075 yılları arasında yaş grubuna göre nüfus dağılımı verilmiştir. Grafik 2.6 incelendiğinde 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun oranının 2000’li yıllara kadar sabit kaldığı, buna karşılık 2000’li yıllarda giderek arttığı ve artmaya devam edeceği görülmektedir.

Grafik 2.6: Yaş grubuna göre nüfus oranı, 1935-2075 (TÜİK 2014: 1)

Grafik 2.7’de 2014 ve 2018 yıllarında yaşlı nüfus oranı, karşılaştırılmalı olarak verilmiştir.

Grafik 2.7: Yaş grubuna göre yaşlı nüfus oranı, 2014, 2018 (TÜİK 2018)

Grafik 2.7 incelendiğinde, 2014 yılında yaşlı nüfusun %60,9'u 65-74 yaş grubunda, %31,4'ü 75-84 yaş grubunda ve %7,7'si 85 ve daha yukarı yaş grubunda iken, 2018 yılında %62,2'si 65-74 yaş grubunda, %28,6'sı 75-84 yaş grubunda ve %9,2'si 85 ve daha yukarı yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Buradan hareketle 65-74 yaş ve 85 yaş ve üzeri yaş grubu son dört yılda artış gösterirken 75-84 yaş grubu azalmıştır.

Tablo 2.1: Yaşa ve cinsiyete göre beklenen yaşam süresi, 2015-2017 (TÜİK 2018)

Yaş	(Yıl)		
	Toplam	Erkek	Kadın
0	78,0	75,3	80,8
65	17,7	16,0	19,2
70	14,0	12,6	15,2
75	10,7	9,6	11,6
80	8,0	7,1	8,6
85	5,9	5,1	6,3

Yaş ve cinsiyete göre beklenen yaşam süresini gösteren Tablo 2.1'e göre ülkemizde 65 yaşına ulaşan bir kişinin kalan yaşam süresi ortalama 17,7 yıl olmuştur. Erkekler için bu sürenin 16 yıl, kadınlar için 19,2 olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle 65 yaşına ulaşan kadınların erkeklere göre ortalama 3,2 yıl daha fazla yaşayacağı öngörülmektedir. Beklenen yaşam süresi 75 yaşında 10,7 yıl iken 85 yaşında 5,9 yıl olmuştur.

Tablo 2.2: Cinsiyete göre yaşlı nüfus oranı (TÜİK 2015)

Yıl Year	Toplam nüfus Total population (Bin-Thousand)			Yaşlı nüfus Elderly population (Bin-Thousand)			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı Proportion of elderly population in total population (%)			Genel cinsiyet oranı General sex ratio	Yaşlı cinsiyet oranı Elderly sex ratio
	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female		
1980	44 737	22 695	22 042	2 113	955	1 158	4,7	4,2	5,3	103,0	82,5
1985	50 664	25 672	24 992	2 126	955	1 171	4,2	3,7	4,7	102,7	81,6
1990	56 473	28 607	27 866	2 417	1 091	1 326	4,3	3,8	4,8	102,7	82,3
2000	64 730	32 399	32 331	3 859	1 750	2 109	6,0	5,4	6,5	100,2	82,9
2005	68 861	34 491	34 370	4 647	2 011	2 636	6,7	5,8	7,7	100,4	76,3
2007	70 586	35 362	35 224	4 865	2 096	2 769	6,9	5,9	7,9	100,4	75,7
2008	71 517	35 901	35 616	4 893	2 139	2 754	6,8	6,0	7,7	100,8	77,7
2009	72 561	36 462	36 099	5 083	2 223	2 861	7,0	6,1	7,9	101,0	77,7
2010	73 723	37 043	36 680	5 328	2 331	2 997	7,2	6,3	8,2	101,0	77,8
2011	74 724	37 533	37 191	5 491	2 398	3 093	7,3	6,4	8,3	100,9	77,5
2012	75 627	37 956	37 671	5 682	2 474	3 208	7,5	6,5	8,5	100,8	77,1
2013	76 668	38 473	38 195	5 892	2 561	3 331	7,7	6,7	8,7	100,7	76,9
2014	77 696	38 984	38 712	6 193	2 699	3 494	8,0	6,9	9,0	100,7	77,3
2015	78 741	39 511	39 230	6 495	2 843	3 652	8,2	7,2	9,3	100,7	77,9

1980-2015 yılları arasında cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranını gösteren Tablo 2.2 incelendiğinde, yaşlı nüfusun kademeli olarak artış gösterdiği görülmektedir. Tablo 2.3'te 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun yerleşim yerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2.3: 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun yerleşim yerinde göre dağılımı
(TNSA 2013: 19)

Yaş grubu	Kent	Kır	Toplam
0-14	25.9	27.2	26.2
15-64	67.5	59.9	65.8
65+	6.6	12.8	7.9
Bilmiyor/cevapsiz	0.0	0.1	0.1
Toplam	100.0	100.0	100.0
Sayı	82,891	9,085	41,476

Tablo 2.3 incelendiğinde 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun daha çok kırsal yerleşim yerlerinde yaşadığı görülmektedir. Bu anlamda 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfus kentte %6,6 iken kırsal %12,8'dir.

2016 ve 2018 yılları arasında cinsiyete göre yaşlı bireylerin mutluluk kaynağı olan kişiler Tablo 2.4'te verilmiştir. 2018 yılında 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin en önemli mutluluk kaynağının %71 ile aileleri olduğu görülmektedir. İkinci sırada gelen mutluluk kaynağını ise %14,4 ile çocukları oluşturmaktadır (TÜİK 2018).

Tablo 2.4: Yaşlı bireylerin mutluluk kaynağı olan kişiler (TÜİK 2018)

Yıl Year	Cinsiyet Sex	Toplam Total	Tüm aile Family	Çocuklar Children	Eş Spouse	Anne/ baba Mother/ father	Kendisi Himself/ herself	Torunlar Grandchildren	Diğer Other	
2016	Toplam (18+)	Toplam-Total	100,0	70,2	15,1	4,7	3,6	2,7	1,9	1,7
	Total (18+)	Erkek-Male	100,0	76,3	8,0	4,5	4,1	3,3	1,8	2,0
		Kadın-Female	100,0	64,3	22,0	4,9	3,2	2,1	2,1	1,4
	Yaşlı (65+)	Toplam-Total	100,0	64,2	18,1	6,9	0,2	3,0	6,4	1,3
	Elderly (65+)	Erkek-Male	100,0	70,7	10,1	8,6	0,2	2,8	7,2	0,4
		Kadın-Female	100,0	59,2	24,2	5,5	0,2	3,1	5,7	2,1
2017	Toplam (18+)	Toplam-Total	100,0	70,6	14,3	5,4	3,2	3,4	1,9	1,2
	Total (18+)	Erkek-Male	100,0	76,4	7,7	4,6	3,5	4,4	1,7	1,5
		Kadın-Female	100,0	64,9	20,7	6,0	2,8	2,4	2,1	1,0
	Yaşlı (65+)	Toplam-Total	100,0	65,8	16,5	7,2	0,2	3,1	6,4	1,0
	Elderly (65+)	Erkek-Male	100,0	69,3	8,2	11,8	0,2	3,2	7,0	0,3
		Kadın-Female	100,0	63,0	22,9	3,6	0,2	2,9	5,9	1,5
2018	Toplam (18+)	Toplam-Total	100,0	74,2	12,9	3,6	2,7	3,3	1,8	1,4
	Total (18+)	Erkek-Male	100,0	78,7	7,8	3,1	3,4	3,6	1,5	1,7
		Kadın-Female	100,0	69,7	17,8	4,1	2,1	3,0	2,1	1,2
	Yaşlı (65+)	Toplam-Total	100,0	71,0	14,4	5,1	0,1	3,5	4,9	1,2
	Elderly (65+)	Erkek-Male	100,0	77,7	7,5	7,0	0,0	3,2	3,9	0,6

Yüz kırk dokuz ülkede ekonomik katılım ve fırsat eşitliği, eğitim, sağlık ve siyasi güçlenme konularında toplumsal cinsiyet eşitliğinin incelendiği Dünya Ekonomik Forumun 2018 yılı Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporuna (World Economic Forum 2018: 11) göre, Türkiye, en iyinin 1. sırada olduğu 149 ülke sıralamasında 130. sırada yer almaktadır. Eğitimde 106., siyasi güçlenmede 113., sağlıkta 67. sırada ekonomik katılım ve fırsat eşitliğinde ise 131. sırada bulunmaktadır. Burada dikkat çekilmesi gereken, bu verilerin geleceğin kadın yaşlılarının yaşlılık dönemlerini hangi şartlarda geçireceğinin ön okumasını yapıyor olmasıdır. Eğitim, siyaset, ekonomik katılım ve fırsat eşitliğinde kadınların geri planda kaldığı görülmektedir. Uzun yaşam anlamında erkeklerden daha çok yaşayacağı öngörülen kadınların, yaşlılık döneminde dezavantajlı konumunu sürdüreceği yorumu yapılabilir. Kadınların buradaki üstünlüğü “yaş” anlamındadır. Zira istatistiki göstergeler de buna kanıt niteliğindedir. TÜİK (2018) verilerine göre, yaşlı nüfusun yoksulluk oranı %15,5 olmuştur. Cinsiyete göre yapılan incelemede, yoksul yaşlı erkek nüfus oranı 2013 yılında %17,4 iken 2017 yılında %13,5 olmuştur. Buna karşın yoksul yaşlı kadın nüfus oranı 2013 yılında %18,2

iken, 2017 yılında %17 olmuştur. Buradan hareketle yaşlı kadınların daha yoksul olduğu söylenebilir.

Bunlara ek olarak 2018 TÜİK'in verilerinden hareketle Türkiye'de yaşlı nüfusun demografik özelliklerine ilişkin diğer veriler şu şekilde sıralanabilir:

- Yaşlı bağımlılık oranı %12,9' a yükselmiştir.
- Yaşlı nüfus oranının en yüksek olduğu il Sinop olmuştur.
- Türkiye'de 100 yaş ve üzerinde 5 bin 202 yaşlı olduğu görülmüştür.
- Eğitimli yaşlı nüfus artmakla birlikte yaşlı kadınlarda okuma yazma bilmeyenler yaşlı erkeklerden 4,3 kat fazladır. Okuma yazma bilmeyen yaşlı kadınların oranı, 2017 yılında %29,6 iken yaşlı erkeklerin oranı %6,8'dir.
- Yaşlı nüfusun yasal medeni durumu incelendiğinde cinsiyetler arası önemli farklılıklar bulunmaktadır. Eşi ölmüş yaşlı erkeklerin oranı %12,2 iken, yaşlı kadınların oranı %49,2 olmuştur.
- Yaşlı nüfusun işgücüne katılma oranı %12,2'dir.
- Ölüm nedeni istatistiklerine göre yaşlılar en fazla dolaşım sistemi hastalıklarından hayatını kaybetmektedir.
- Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı artmıştır. Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı 2013 yılında %3,6 iken, bu oran 2017 yılında %4,6'ya yükselmiştir.

2.6. Gençlik

Bu başlık altında öncelikle gençlik kavramının tanımına değinilecek ve ardından Türkiye'de genç nüfusun demografik özellikleri üzerinde durulacaktır.

2.6.1. Gençlik Olgusu

Yaşam döngüsü içerisinde kişilerin yaş almasına yönelik belli kategoriler belirlenmiştir. Bu kategoriler; bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik, emeklilik ve yaşlılık olarak ifade edilmektedir (Görgün Baran 2013: 8). Yaşam döngüsü içerisinde

kategorilendirilmiş gençlik, en çok öğrenci statüsü ile eş değer görülmekte ve bu nedenle de önemini arttırmaktadır. Öğrenci statüsünün dışında işçi, esnaf, köylü gibi birçok öge ile iç içe olan gençlik terimi, kendine özgü sorunları içermektedir. Bu sorunların kaynağında aile yapısı, çevre ve eğitim düzeyi yer almaktadır (Tuncay 2000: 236). Başka bir kategorilendirmeye göre de gençlik, kendi içerisinde köy, kent, okuyan, okumayan, bir işte çalışan ve çalışmayan şeklinde sosyolojik kategorilere ayrılmıştır (Murat 1995: 176).

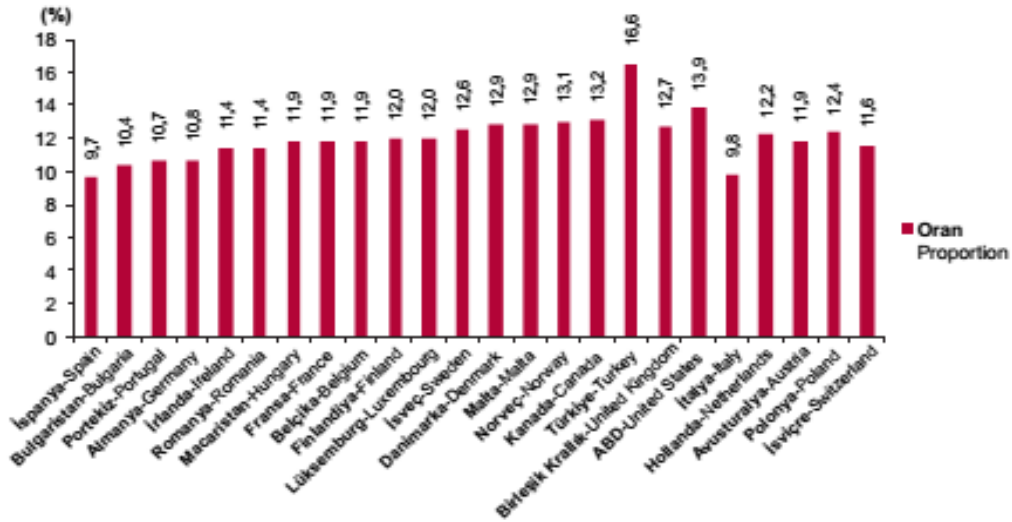
Gençlik bir geçiş dönemi olarak anlaşılmaktadır- en önemlisi okuldan işe-. Gençlik işsizliği batı hükümetlerinin sürekli bir endişesi olmuştur. Çocukluğa karşı gençler (hem politik aktörlere potansiyel (ve tehditkar) hem de siyasi “çareler” için ihtiyaç) siyasi olarak görülmüştür (Ansell 2005:14). Çocukluk ile yetişkinlik arasındaki dönemi ifade eden gençlik, Birleşmiş Milletler’e göre 15-24 yaşındakileri içermektedir (TÜİK 2014a). Ayrıca genç, öğrenim gören, hayatını kazanmak için bir işi ve ayrı bir evi olmayan kişidir. UNESCO’nun tanımında ise cesaret ve macera temaları ağır basmaktadır. Başka bir deyişle içe kapanık ve rahat bir yaşam tarzına karşın, cesaret ve macera arzusunun üstün görüldüğü bir dönem olarak ifade edilmektedir (Yörükoğlu 2004: 13-19).

Kronolojik yaşa dayalı bu tanımlar, tüm ülkelerde kullanılanlarla uyuşmamaktadır. Örneğin Brezilya’da, reşit olma yaşı 21’dir ve Malezya gençlik konseyi, gençleri 15-40 yaş grubu olarak tanımlamaktadır. Dahası, çoğu ülke, genç insanların yetişkinliğe giden yolda farklı statülere göre çoklu yaş eşikleri kullanmaktadır. Kronolojik yaşın, tıpkı yaşlılıkta olduğu gibi kimin genç olup olmadığını belirlemede evrensel olarak kabul edilmiş bir temel olmadığı söylenebilir (Ansell 2005: 1). Çünkü gençler sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak birbirinden ayrılmaktadırlar. Bu nedenle de gençlik kavramının evrensel bir tanımını yapmak zordur (Murat 1995: 176). Çünkü gençler, farklı toplumlarda ve farklı zamanlarda çok farklı şekillerde anlaşılmaktadır (Ansell 2005: 8). Örneğin kültürel kodlara göre farklı anlaşılabilen ve gençlik tanımında sadece yaş belirleyici olmamaktadır. Şöyle ki, eğer kişi üretmeye başlar veya evlenip iş hayatına atılırsa gençlik çağı sonlanmakta, erişkin döneme geçmektedir. Bu anlamda, kırsal kesimde on altı yaşında bir erkekle on

dört yaşında bir genç kız evlenmişse gençlik çağı sona ererken, yükseköğrenim gören bir genç için gençlik dönemi yirmi beş yaşına kadar devam edebilmektedir (Yörükoğlu 2004: 14).

Bununla birlikte, genç ve gençlik kavramlarının tam olarak görüş birliğine varılmış evrensel tanımlarının henüz yapılamamış olsa da, gençliğin kapsadığı yaş aralığına ilişkin kabul gören tanımları vermek yararlı olacaktır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); 20-24 yaş gurubunu, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşlar ise gençlik dönemini 15-24 yaş gurubunu genç olarak kabul etmektedir. UNESCO, genç insanların homojen bir grup olmadığını, dinamik bir grup olduğunu ve genç olmanın bölge ve ülkelere göre değişik anlamlara geldiğinin altını çizmektedir. Avrupa Birliği'nin bazı raporlarında ise 15-29 yaş aralığındakiler genç olarak gösterilmektedir (Commission of European 2011: Aktaran: Rittersberger-Tılıç ve Çelik 2016: 2). Yapılan bu çalışmada ise 15-24 yaş grubu arasında olanlar genç olarak kabul edilmiştir.

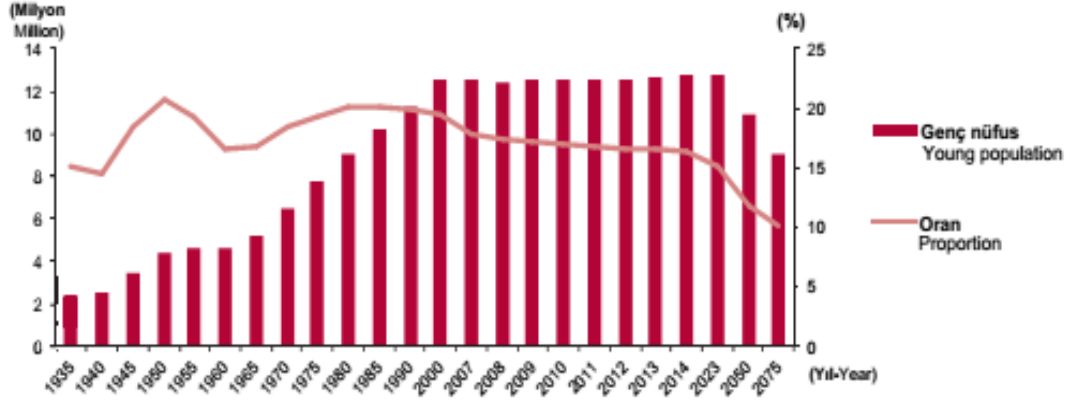
2.6.2. Türkiye'de Genç Nüfusun Demografik Özellikleri

Grafik 2.8: Seçilmiş ülkelere göre genç nüfus (TÜİK 2014: 1)

Grafik 2.8 seçilmiş ülkelere göre genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranını göstermektedir. Bu grafik Türkiye'nin genç nüfuslu bir ülke olduğunu da

göstermektedir. Ancak aşağıdaki grafik bu genç yaş profilinin gelecek yıllardaki değişimine ilişkin çıkarımda bulunulmasını sağlamaktadır.

Grafik 2.9: Genç nüfus oranı, 1935-2075 (TÜİK 2014: 1)

Grafik 2.9, genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranını göstermektedir. Bu grafikten de anlaşılacağı üzere 2014-2023 arasında genç nüfusta bir azalma yaşanmaktadır. Ayrıca ilerleyen yıllarda da bu eğilimin devam edeceği öngörülmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin genç profilinin yaşlıya kaydığı söylenebilir.

TÜİK verilerinden hareketle Türkiye'de genç nüfusun demografik özelliklerine ilişkin olarak altı çizilerek dikkat çekilmesi gereken noktalar şu şekilde sıralanabilir (TÜİK 2016):

- Türkiye nüfusunun (79 milyon 814 bin 871 kişi) 2016 yılında %16,3'ünü (12 milyon 989 bin 42 kişi) 15-24 yaş grubundaki genç nüfus oluşturmaktadır. Bu nüfusun, %51,2'si genç erkek, %48,8'ini ise genç kadın'dır.
- Türkiye'de 2014/15 öğrenim döneminde yüksek öğretimde net okullaşma oranı %39,5'ten %40,9'a yükselmiştir. Yükseköğretimde net okullaşma oranı kadınlarda %41,1'den %42,6'ya yükselirken, erkeklerde bu oran %38'den %39,2'ye yükselmiştir.
- Genç nüfus oranının en yüksek olduğu il Hakkari olmuştur.
- Genç kadınlarda işsizlik oranı, genç erkeklerden daha yüksek olmuştur. 2015 yılında %18,5 iken 2016 yılında %19,9 olmuştur. Bu oran, 2016 yılında genç erkeklerde %17,4, genç kadınlarda ise %23,7 olarak görülmüştür.

- Gençlerde istihdam oranı 2015 yılına göre 0,1 puan düşerek 2016 yılında %34,1 olmuştur. İstihdam edilen gençlerin %17,6'sı tarım, %31,3'ü sanayi, %51,1'i ise hizmet sektöründe yer almaktadır.
- 16-24 yaş arasındaki gençlerin internet kullanım oranı 2015 yılında %82,4 iken, 2016 yılında bu oran %87,5'e yükselmiştir. Genç kadınlarda internet kullanım oranı 2015 yılında 5,2 puanlık bir artışla %80,7 olarak gerçekleşirken genç erkeklerde bu oran %94,2 olmuştur. Yani her beş gençten dördü internet kullanmaktadır.
- Gençlerin mutluluk kaynağı arasında ilk sırayı %54,6 ile sağlık almaktadır. Bunu %20 ile sevgi, %15,4 ile başarı izlemektedir.

2.7. Kuşak Çatışması

Bu başlık altında kuşak çatışması hakkında kısaca bilgi verilecektir. Öncelikle kuşak ve çatışma kavramına değinilecek, ardından da kuşak çatışmasının nedenleri üzerinde durulacaktır.

Bir kuşak, bir toplumun yaklaşık olarak benzer zamanlarda dünyaya gelen üyelerini içine alan bir yaş grubudur. Aynı zamanda bir nesil ile diğer nesil arasında geçen dönemi anlatmak içinde kuşak terimi kullanılmaktadır (Marshall 2009: 439). Strauss ve Howe (1991: 60-70, Aktaran: Morsümbül 2014: 17) kuşakları: Çocukluk, genç yetişkinlik, orta yaş ve yaşlılık olmak üzere kategorilendirmiştir. Ancak bu çalışmanın amacı kapsamında, sadece yaşlı kuşaklar ile genç kuşaklar üzerinde durulacaktır. Gençlik döneminin hangi yaş grupları arasında olduğuna dair farklı görüşler bulunduğundan, gençlik olgusu başlığı altında bahsedilmiştir. Buradan hareketle bu çalışmada genç kuşak olarak BM'in gençlik tanımı, yaşlı kuşak için de DSÖ'nün yaşlı sınıflamasında kullandığı 65 yaş üstündekiler esas alınmıştır.

Kuşaklar çatışması olgusunda bahsedilmesi gereken bir kavram da "çatışma" dır. Çatışma, grup yaşamının doğal bir parçası olarak kabul edilmiştir (Tezcan 2003: 22). Kuşaklar arası çatışma olgusunda öne çıkan çatışma kavramı, en geniş anlamda

anlaşmazlık, karşıtlık, uzlaşmazlıkken dar anlamda kavga anlamına karşılık gelmektedir. Çatışmaların çıkış noktası düşünce, duygu, çıkar ve amaçlardaki aykırılıklardır. Bundan dolayı insan topluluğunun bulunduğu her yerde çatışma vardır. Çünkü insan ilişkilerinde tam bir uyum ve dengeden söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla çatışma, yaşamdan bağımsız bir kavram değildir (Yörükoğlu 2000: 204-205).

Sosyolojik açıdan kuşak çatışması geleneksel değerler ile modern değerler arasındaki çatışmadır. Burada geleneksel değerler ile yaşlı kuşak, modern değerler ile genç kuşak kastedilmektedir (Canatan 2016: 153). Kuşaklar arası çatışma, birbiri ardına gelen kuşakların toplumsallaşma süreçlerindeki farklılıklarla ilişkilidir. Kuşaklar arası çatışma ile ilgili çalışmalarda değerlerde ve davranışlarda devamlılık ya da devamsızlığı hesaplamada ortak bir görüş bulunmamaktadır. Her kuşak içinde, cinsiyet, etnisite ve toplumsal sınıf gibi değişkenlere bağlı görüşler bulunabilmektedir (Marshall 2009: 439).

Kuşaklar arasında sürüp gelen çatışmayı gün yüzüne çıkaran aslında 20. yüzyılda meydana gelen değişimler olmuştur. Bilim ve teknolojiye yenilikler hem yaşam biçimlerini hem de değer yargılarını etkilemiştir (Yörükoğlu 2000: 205). Yapılan araştırmalara göre Türkiye’de başlıca kuşaklararası çatışma konuları şu şekilde belirtilebilir (Kuzgun vd. 1994: 323-324, Aktaran: Bayhan 1997: 282-283):

- Karşı cinsle arkadaşlıkların onay görmemesi,
- Siyasi konularda farklılık,
- Serbest zaman etkinliklerine karışma ve bu yöndeki sorunlar,
- Arkadaşlık ilişkilerine müdahalede bulunma,
- Para, harçlık yetersizliği ve harcanma şekilleri,
- Gece sokağa çıkma yasağı ve izinsiz çıkışlar,
- Ders çalışmaya zorlama ve okul sorunları (başarısızlık, devamsızlık vb.),
- Sürekli eleştiri, nasihat, baskı,
- Gencin üstüne fazla düşülmesi gibi gence çok fazla karışılması, anlayışsızlık, güvensizlik ve çocuk yerine konulmasından kaynaklı konulardır.

Bu konular genel olarak kuşak sorunları olarak değerlendirilmektedir.

Buradan hareketle yaşlı bireylerin gençler ile iletişim kurmasını zorlaştıran nedenlerin başında kuşak farklılıklarının geldiği söylenebilir. Bazı gençler yaşlıları “işe yaramaz” olarak adlandırmakta, değişen zamana bağlı olarak iletişim de değişmektedir. Yaşlı ve genç kuşağın şaka anlayışları, kelimeleri ve bu kelimelerin taşıdığı anlamlardaki farklılıklardan kaynaklı iki kuşak arasında iletişim sorunları ortaya çıkabilmektedir (İlgar 2008: 82).

2.8. Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Bu kısımda gençlerin yaşlılığa bakış açısı, tutumları ve bakış açısına yönelik yurtdışında ve yurtiçinde yapılan çalışmalara yer verilecektir.

2.8.1. Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

“Yaşlanma ile ilgili tutumlar: Amerika ve Almanya’dan gençlerin karşılaştırmalı analizi (Attitudestowardaging: A comparativeanalysis of youngadults from the United Statesand Germany)” (Mcconatha vd. 2003: 203-2015) isimli çalışmada Alman katılımcıların, yaşlanmayı Amerikalı katılımcılardan çok daha fazla olumsuz olarak görme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Amerikalı gençlerin kendilerini, Almanlardan daha genç bir yaşta "yaşlı" olarak gördükleri görülmüştür. Cinsiyet farklılıkları, her iki ülkedeki kadınların fiziksel görünümünde yaşla ilgili değişimlerde, erkeklerden daha fazla ilgili olduğunu ortaya koymuştur. Kültürel faktörlerin yaşa bağlı endişe ve yaş algısını etkilediği görülmüştür. Son olarak Amerika ve Almanya’nın her ikisinde de yaşlı insanlar hakkında negatif stereotiplerin yaygın olmakla birlikte, Almanya’da daha da yaygın olduğu dikkat çekmiştir (Mcconatha vd. 2003: 203-2015).

“Singapur'daki tıp öğrencileri arasında yaşlılara yönelik tutumlar (AttitudetowardstheelderlyamongSingaporemedicalstudents)” (Cheong, Wong ve Koh 2009: 859) isimli çalışmada, tıp öğrencilerinin çoğunun yaşlılara yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Her öğrencinin kıdem (tıp öğrencisi olarak geçirdiği yıllar), cinsiyet, ırk, hane halkı geliri veya ebeveynin bir doktor olmasından bağımsız olarak yaşlı insanlara karşı olumlu tutumlara sahip olduğu görülmüştür (Cheong, Wong ve Koh 2009: 859).

“İspanya Salamanca Üniversitesi'nde sağlık hizmetleri ilgili çalışmalar yapan öğrenciler arasında yaşlılara yönelik tutumlar (Attitudetowardstheelderlyamongstudents of healthcarerelatedstudies at the University of Salamanca, Spain)” (Zambrini vd. 2008) isimli çalışmada öğrencilerin %54'ünün yaşlılara karşı olumlu tutuma sahip olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde ise, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Tıp fakültesi öğrencilerinin sadece %16'sı kariyer seçenekleri arasında geriatriyi düşünürken (%36) uzmanlık olarak geriatri seçme konusunda yüksek ilgileri olduğu tespit edilmiştir (Zambrini vd. 2008).

“Gençler ve Yaşlı Yetişkinlerde Yaşlanma Stereotiplerinin Aktivasyonu (TheActivation of AgingStereotypes in YoungerandOlderAdults)” (Chasteen, Schwarz ve Park 2002) isimli çalışmada, hem genç hem de yaşlı kişilerde yaşlı stereotipi karşılaştırılmış ve her iki katılımcının da yaşlı insanlara karşı olumlu önyargıya sahip oldukları saptanmıştır. Bu bulgular hem gençler hem de yaşlıların stereotiplerinde farklılık olmadığını da göstermiştir (Chasteen, Schwarz ve Park 2002).

“Gençlerin yaşlılara yönelik tutumları (Youth'sattitudetowardstheelderly)” (Sanders vd. 1984) isimli çalışmada, altı hedef gruptaki yaşlı bireylere yönelik tutumlar incelenmiştir. Bunlar: 65-74, 75-99 ve 100 yaşları arasındaki erkekler ve kadınlardır. Daha yaşlı hedef grupların genç hedef gruplar tarafından daha az olumlu olarak algılandıkları tespit edilmiştir. Yaşlı kişilerin yaşının, öğrencilerin onları nasıl algıladıklarını etkileyen önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir. Yaşlılara yönelik olumlu tutumların, hedef kişilerin yaşlarına bağlı olarak önemli derecede azalma

gösterdiği dikkat çekmiştir. Özellikle de en büyük farklılık, genç -yaşlı grup ve yaşlı-yaşlı grup arasında meydana gelmiştir. Yani pozitif tutumların, hedef kişinin yaşıyla birlikte önemli ölçüde azalma eğilimi gösterdiği görülmüştür (Sanders vd. 1984).

“Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumları (College Students’ Attitudes Toward Elderly Persons) (Hawkins 1996) isimli çalışmada, cinsiyete göre ayrılmış üç hedef yaş grubu, genç yaşlı (65-74), yaşlı (75-99) ve yüz yıllık kişiler olarak sınıflandırılan bir hedef nüfusa (erkek ve kadın yaşlı) yönelik üniversite öğrencilerinin tutumları nedir? sorusunun cevabı aranmıştır. Erkek katılımcıların tüm yaş grupları içerisindeki kadın yaşlı hedef grubuna karşı kadın katılımcılardan daha olumsuz tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Yine erkek katılımcıların 65-74 yaş kategorisindeki erkek yaşlılara karşı, kadın katılımcılardan daha olumsuz tutuma sahip oldukları görülmüştür (Hawkins 1996).

“Ürdün Hemşireliği Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumları (Jordanian nursing students’ attitudes to wardtheelderly)” (Hweidive Al-Obeisat 2006) isimli çalışmada öğrencilerin yaş ve sosyo-ekonomik durumunun tutumları ile anlamlı derecede ilişkili olduğu görülmüştür. Kıdemli ve erkek hemşirelik öğrencileri, bu hasta grubuna, kadınlara göre daha olumlu tutum aldıkları görülmüştür. Mezuniyet sonrası yaşlı insanlarla çalışmayı tercih eden öğrencilerin tercih etmeyenlere göre daha olumlu tutuma sahip oldukları rapor edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, yaşlı insanlara yönelik olumlu tutumların var olduğunu ortaya koymaktadır (Hweidive Al-Obeisat 2006).

Almanya’da 1984 yılında gazeteci-yazar K.Aschke (Ebel 1987, Aktaran: Tufan 2002: 173-174) “Yaşlılardan bana ne!” adlı yapmış olduğu araştırmada gençlerin yaşlı insan hakkındaki görüşleri ve yaşlıları hangi özelliklerle ifade ettikleri öğrenilmek istenmiştir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin yaşlı kişilerle kurdukları ilişkilerde yaşlı bireylere ilişkin olumlu değerlendirme yaptıkları, ayrıca bu olumlu değerlendirmenin, yaşlı-genç arasındaki ilişkinin zamanı ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Yani yaşlı birey ve öğrenciler arasındaki ilişki süresinin uzun olması ile öğrencilerin yaşlı bireyler ile ilgili düşüncelerinin olumlu olması arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Gençler yaşlı bireyleri genel olarak anlayış, huzur ve tecübe sahibi

olmayan, sabırsız ve cimri kişiler olarak değerlendirmişlerdir. Bunlara ek olarak, gençler yaşlı bireyleri söz dinlemeyen, başkalarına muhtaç ve her şeye karışan olarak ifade etmişlerdir (Ebel 1987, Aktaran: Tufan 2002: 173-174).

2.8.2. Gençlerin Yaşlılığa Bakış Açısı İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde gençlerin yaşlılık ve yaşlanmaya bakış açısı ve tutumlarına yönelik yapılmış yurt içindeki çalışmalara yer verilecektir. Bu kapsamdaki bulgular şu şekildedir:

Akdeniz Üniversitesi öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada gençlerin yaşlı bireylere ilişkin önyargılı değerlendirmeler yaptıkları görülmüştür. Bu araştırmada gençlerin kendi yaşlı yakınına olumlu ifade ederken, genel anlamda yaşlı bireylere karşı olumsuz düşüncelerinin olduğu saptanmıştır. Bunların yanı sıra Tıp ve Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı bireylerle ilgili daha olumsuz bir tavıra sahip oldukları dikkat çekmiştir. Kır ve kent değişkeni üzerinden yapılan incelemede ise, kırsal kesimde büyüyen öğrencilerin, kentlerdekine oranla yaşlı bireylerle ilişkili olumlu düşüncelerinin daha fazla olduğu görülmüştür (Tufan 2007: 82).

Bacanlı (2002: 123-130)'nın "Gençlerin yaşlılara bakışı" adlı yaşlılığın ve yaşlıların nasıl algılandığını araştıran bu çalışmada, yaşlı kişilerin beğenilen ve güçlü olarak ifade edildiği ve yaşlı kişilerle ilgili olumlu değerlendirmelerin yapıldığı görülmüştür. Cinsiyet değişkeni üzerinden yapılan incelemede ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla yaşlı kişilerle ilgili daha olumlu düşüncede oldukları saptanmıştır.

Yıldız (2018) "Lise Öğrencilerinde Yaşlı ve Huzurevi Algısı: İstanbul Örneği" adlı bir yüksek lisans tez çalışmasında gençlerin yaşlılık algısı incelenmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin 61 yaş üzerini yaşlı olarak tanımladıkları, yaşlıların düşüncelerini muhafazakar olarak değerlendirdikleri, yaşlı bireylere aile fertlerinin daha iyi bakacağı düşüncesine sahip oldukları görülmüştür.

Sonuç olarak yapılan literatür taramasında yabancı yazında gençlerin yaşlılığa bakış açısını araştıran çok fazla bilimsel çalışma mevcutken, Türkiye yazınında sosyoloji alanında gençlerin yaşlılığa bakış açısını araştıran fazla çalışmanın olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma literatüre bu yönüyle kaynak sunması yönünden de önemini ortaya koymaktadır.

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, mülakat yapılan katılımcılara ilişkin demografik ve yaşlılık ve yaşlanmaya bakış açılarına ilişkin verilerin analizi yapılmıştır. Toplam 347 sayfalık ham görüşme verisi elde edilmiştir. Yapılan mülakatlar içerik analizi yolu ile değerlendirilmiştir. Bu görüşme verilerinden daha sonra toplam 16 sayfalık tema, kategori ve kod listesi oluşturulmuştur.

Etik olarak, bulguların sunumunda, görüşme sonuçlarından hareketle içerik analizi yapılırken okulların ve öğrencilerin gerçek isimleri verilmemiştir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre gittikleri okulları sembol eden alt, orta ve üst düzeylerinin baş harfleri alınarak “A1,O1,Ü1” şeklinde kodlama yapılmıştır. Ayrıca yine bulguların sunumunda, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre gittikleri alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzey okullar için de ASED, OSED ve ÜSED olmak üzere kodlar kullanılmıştır. Dolayısıyla ASED, görüşme yapılan alt sosyo-ekonomik düzey lisede öğrenim gören öğrenci olduğu; OSED, orta sosyo-ekonomik düzey lisede öğrenim gören öğrenci olduğu, ÜSED, üst sosyo-ekonomik düzey lisede öğrenim gören katılımcı olduğunu ifade etmektedir.

Sistematik olması açısından bulgular, “Demografik Veriler”, “Gençlerin Yaşlılık ve Yaşlanma Olgusuna Bakışı” alt başlıkları altında verilmiştir.

3.1. Demografik Veriler

Bu başlık altında çalışma kapsamında yer alan gençlerin yaş, cinsiyet, doğum yeri, anne-babalarının eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve çalışma durumlarıyla ilgili

tanımlayıcı verilere yer verilmiştir. Yaş dağılımı açısından katılımcıların yaş aralığı 15 ile 18 yaş arasındadır.

Çalışmada toplam 60 kişiyle derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzey (SED) farklılıklarına göre alt-orta-üst düzey olarak üç gruba ayrılan okullardan, eşit sayıda olmak üzere, 60 katılımcı gönüllülük esasına dayalı olarak seçilmiştir. Ayrıca cinsiyete göre karşılaştırma yapılmasında kolaylık sağlaması amacıyla da eşit sayıda kadın ve erkek öğrenciyle mülakat yapılmıştır. Dolayısıyla katılımcıların 30'u kadın, 30'u da erkektir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine ve gittikleri okullara göre ise ASED okulda 10 kadın ve 10 erkek olmak üzere 20 katılımcı, OSED okulda 10 kadın ve 10 erkek olmak üzere 20 katılımcı ve son olarak da ÜSED okulda 10 kadın ve 10 erkek olmak üzere 20 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Tablo 3.1'de örnekleme oluşturan öğrencilerin, okulların SED değişkeni ve cinsiyet değişkenine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.1: Katılımcıların okul ve cinsiyete göre dağılımı

	Görüşülen Kişi Sayısı			
	Alt	Orta	Üst	Toplam
Cinsiyeti				
Kadın	10	10	10	30
Erkek	10	10	10	30
Toplam	20	20	20	60

Katılımcıların okulların SED değişkeni ve kaçınıcı sınıfta olduğuna göre dağılımı aşağıda Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2: Katılımcıların okul, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımı

Sınıf Düzeyi	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
9				2		1	3
10	10	9	7	4	10	9	49
11		1	3	4			8
12							
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Katılımcıların okulların SED değişkeni ve kaçınıcı sınıfta olduğuna göre bakıldığında çalışmanın kapsamında en fazla (49 katılımcı) 10. sınıf öğrencisinin yer aldığı söylenebilir. Bunu daha sonra sırasıyla 11. sınıfta (8 katılımcı) ve 9. sınıfta (5 katılımcı) izlemektedir. 12. sınıf öğrencileriyle ise üniversite sınavına hazırlanmaları nedeniyle görüşme yapılmamıştır. Ayrıca SED değişkenine göre yapılan incelemede de en fazla 10. Sınıf öğrencisi ile görüşme yapılmıştır.

Aşağıda Tablo 3.3'te çalışma kapsamında yer alan öğrencilerin okullarının SED değişkeni, cinsiyeti ve doğum yerlerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3.3: Katılımcıların okul, cinsiyet ve doğum yerlerine göre dağılımı

Doğum Yeri	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Giresun	10	9	9	10	9	8	55
Diğer		1	1		1	2	5
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Katılımcılardan 55'inin doğum yeri Giresun'dur. Giresun doğumlu olmayan 5 katılımcının doğum yerleri ise şu şekildedir: Rize (1 katılımcı), Trabzon (2 katılımcı), İstanbul (2 katılımcı). Öğrencilerin okullarının SED'ine göre bakıldığında da katılımcılar en fazla Giresun doğumludur.

Çalışma kapsamında yer alan öğrencilerin okullarının SED değişkeni, cinsiyet ve yerleşim birimine göre dağılımı aşağıda Tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4: Katılımcıların okul, cinsiyet ve yerleşim birimine göre dağılımı

Yerleşim Birimi	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Köy		2	1	3	1	1	8
Kasaba							
Şehir	10	7	9	6	9	9	50
Büyükşehir		1		1			2
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Katılımcılardan 50'si hayatlarının büyük bir kısmını şehirde, 8'inin köyde 2'sinin de büyükşehirde geçirdiği, Tablo 3.4'ten hareketle söylenebilir. Okulların

SED'ine göre bakıldığında, katılımcıların hayatlarının büyük bir kısmını en fazla geçirdikleri yer şehirdir.

Tablo 3.5: Katılımcıların okul, cinsiyet ve barınma yerlerine göre dağılımı

Barınma Yerleri	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Yurtta	1	1			2	3	7
Aileme	9	9	10	10	8	7	53
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Katılımcıların okul, cinsiyet ve barınma yerlerine göre dağılımının verildiği Tablo 3.5 incelendiğinde, 53 katılımcı ailesiyle birlikte 7'si ise yurttadır.

Tablo 3.6: Katılımcıların okul, cinsiyet ve annelerinin eğitim düzeyine göre dağılımı

Eğitim Düzeyi	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Okur-yazar değil	1			1	1		3
İlkokul	5	1	5	3	2	1	17
Ortaokul	3	7	4	4		1	19
Lise	1	2	1	2	3	4	13
Üniversite					5	3	8
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Katılımcıların okul, cinsiyet ve annelerinin eğitim duruma göre dağılımının verildiği Tablo 3.6'dan hareketle 19 katılımcının annesinin ortaokul, 17'sinin ilkokul ve 13'ünün de annesinin lise mezunu olduğu söylenebilir. Okulların SED'ine göre bakıldığında, annesi üniversite mezunu olan öğrenciler en fazla (8 katılımcı) ÜSED'deki okula devam etmektedir.

Tablo 3.7: Katılımcıların okul, cinsiyet ve babalarının eğitim düzeyine göre dağılımı

Eğitim Düzeyi	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Okur-yazar değil							
İlkokul	4	2	3	3	1	2	15
Ortaokul	4	4	3	2		1	14
Lise	1	4	3	4	3	1	16
Üniversite	1		1	1	6	6	15
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Katılımcıların okul, cinsiyet ve babalarının eğitim duruma göre dağılımı verildiği Tablo 3.7 incelendiğinde babası lise mezunu olan 16 katılımcı, ilkokul mezunu olan 15 katılımcı, üniversite mezunu olan 15 katılımcı ve ortaokul mezunu olan 14 katılımcı bulunmaktadır. Okulların SED'ne göre ise, babası üniversite mezunu olan öğrenciler (12 katılımcı), anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerde olduğu gibi, ÜSED'deki okula devam etmektedir.

Tablo 3.8: Katılımcıların okul, cinsiyet ve annelerinin çalışma durumuna göre dağılımı

Çalışma Durumu	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Evet	2	5	5	4	5	4	25
Hayır	8	5	5	6	5	6	35
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Tablo 3.8 incelendiğinde, katılımcılardan 35'inin annesinin çalışmadığı, 25'inin ise çalıştığı görülmektedir. Okulların SED'ine göre bakıldığında da ASED (13 katılımcı), OSED (11 katılımcı) ve ÜSED (11 katılımcı) okuldaki katılımcıların anneleri daha çok çalışmamaktadır.

Tablo 3.9: Katılımcıların okul, cinsiyet ve babalarının çalışma durumuna göre dağılımı

Çalışma Durumu	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Evet	2	5	5	4	5	4	25
Hayır	8	5	5	6	5	6	35
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Katılımcıların okul, cinsiyet ve babalarının çalışma durumuna göre dağılımının verildiği Tablo 3.9 incelendiğinde, öğrencilerden babası çalışanların, annesi çalışanlara göre daha fazla olduğu söylenebilir. Şöyle ki, babasının çalıştığını belirten 51 kişi iken, çalışmadığını belirten ise 15 kişidir.

Tablo 3.10: Katılımcıların okul ve anne mesleğine göre dağılımı

	Görüşülen Kişi Sayısı			Toplam
	Alt	Orta	Üst	
Anne mesleği				
İşçi	6	7	1	14
Serbest meslek	1			1
Ev kadını	13	11	12	36
Hemşire			3	3
Öğretmen			3	3
Bankacı			1	1
Sekreter		2		2
Toplam	20	20	20	60

Öğrencilerden 36'sının annesi ev kadını, 14'ünün işçi, 3'ünün hemşire yine 3'ünün öğretmen, 2'sinin sekreter ve 1'inin bankacı ve 1'inin de serbest meslek sahibi olduğu Tablo 3.10'dan hareketle söylenebilir. Okulların SED'ne göre ise, annesi hemşire ve öğretmen olan öğrencilerin tamamı ÜSED'e sahip okula devam etmektedir. Bununla birlikte annesi işçi olan öğrenciler ise OSED (7 katılımcı) ve ASED'deki (6katılımcı) okullara devam etmektedirler.

Tablo 3.11: Katılımcıların okul ve baba mesleği

	Görüşülen Kişi Sayısı			Toplam
	Alt	Orta	Üst	
Baba mesleği				
Öğretmen			7	7
Memur	1	3	1	5
Avukat			1	1
İşçi	5	4	2	11
İşsiz/çalışmıyor	1			1
Emekli	2	3	3	8
Mühendis			1	1
Serbest meslek	3	3		6
Esnaf/Tüccar	5	4	3	12
Çiftçi	1	1	1	3
Teknisyen/Tekniker		2		2
Muhasebeci	1		1	2
Reklam müdürü	1			1
Toplam	20	20	20	60

Baba mesleğine ilişkin dağılım incelendiğinde, öğrencilerin 12'sinin babası esnaf/tüccar, 11'inin işçi, 8'sinin emekli, 7'sinin öğretmen, 6'sının serbest meslek, 5'inin memur, 3'ünün çiftçi olduğu Tablo 3.11'den hareketle söylenebilir. Okulların

SED'ine göre ise babası öğretmen olan öğrencilerin tamamını (7 katılımcı) ÜSED'e sahip okula, babası esnaf/tüccar olan öğrenciler ASED'e (4 katılımcı) ve OSED'e (4 katılımcı) sahip okullara devam etmektedirler.

Tablo 3.12: Katılımcıların okul, cinsiyet ve ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımı

Gelir Düzeyi	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
1400'ün Altı	5	2	1				8
1400-2500	3	7	7	9	3	4	33
2500'ün Üzeri	2	1	2	1	7	6	19
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Yukarıdaki Tablo 3.12'de katılımcıların okul ve ailelerinin gelir durumları verilmiştir. Buna göre katılımcıların 8'inin ailesinin aylık geliri 1400'ün altında, 33'ünün 1400-2500 arası, 19'unun 2500 ve üzeridir. Dolayısıyla en yüksek oranla (33 katılımcı) 1400-2500 aylık gelire sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 3.13: Katılımcıların kız ve erkek kardeş ortalaması

Cinsiyet	Alt	Orta	Üst
Kız kardeş	1,6	1,1	1,3
Erkek kardeş	1,3	1	1
Toplam kardeş	2,9	2,2	2,3

Ortalama kardeş sayısı ASED'deki okula devam eden öğrencilerde cinsiyete göre ortalama kız kardeş sayısı 1,6 ve ortalama erkek kardeş sayısı 1,3'tür. OSED'deki okula devam eden öğrencilerde cinsiyete göre ortalama kız kardeş sayısı 1,1 ve ortalama erkek kardeş sayısı 1'dir. Son olarak ÜSED'deki okula devam eden öğrencilerde cinsiyete göre ortalama kız kardeş sayısı 1,3 ve ortalama erkek kardeş sayısı 1'dir.

Tablo 3.14: Hanede yaşayan kişi ortalaması

SED	Ortalama	En Az	En Fazla
Alt	4,8	3	9
Orta	4,7	3	6
Üst	4,1	2	6

ASED'e sahip okula devam eden öğrencilerde hane ortalaması 4,8, OSED'de 4,7 ve ÜSED'deki okulda ise 4,1'dir.

Tablo 3.15: Okul ve cinsiyete göre hanede yaşlı yakını olma durumunun dağılımı

Yaşlı Yakını Olma Durumu	Alt		Orta		Üst		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Var	6	4	3	3	1	2	19
Yok	4	6	7	7	9	8	41
Toplam	10	10	10	10	10	10	60

Tablo 3.15 incelendiğinde katılımcıların 41'inin hanesinde yaşlı bir yakınının olmadığı görülmüştür. Okulların SED'ine göre bakıldığında ASED'e sahip okula devam eden 10 katılımcı, OSED 6 ve ÜSED'de ise 3 katılımcının evinde yaşlı bir yakın olduğu tespit edilmiştir. Buna göre hanesinde en az yaşlı bir yakını olan katılımcılar ÜSED okula (3 katılımcı) devam etmektedir.

3.2. Gençlerin Yaşlılık ve Yaşlanma Olgusuna Bakışı

Demografik verilerden sonra katılımcılarla yapılan mülakatlar içerik çözümlemesine tabi tutulmuş ve bu kapsamda tema-kategori-kodlar belirlenerek yorumlanmış ve eksensel kodlama yapılmıştır. Bu anlamda yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılması kısmında 4, yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlükler kısmında 4, yaşlılıkta yaşam düzenlemesinde 3, yaşlılıkta estetik ve duygu durumunda 2, Giresun ilinde yaşlılara yönelik kamu politikaları kısmında 3, gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki kısmında 5, gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri kısmında 7 tema oluşturulmuştur. Söz konusu temalar aşağıdaki Tablo 3.16'da verilmiştir.

Tablo 3.16: Öğrenci görüşlerinden elde edilen tema listesi

Temalar
Yaşlılığın Tanımı ve Sınıflandırması
“Yaşlılık” denilince akla ilk gelen
Yaşlılığın belirtileri
“Yaşlı”nın tanımı
Sağlıklı yaşlının tanımı
Yaşlılık Döneminin Olumlu Yönleri ve Yaşlı Bireylerin Yaşadıkları Güçlükler
Yaşlı olmanın olumlu yönleri
Yaşlıların en önemli sorunları
Yaşlı olmanın olumsuz yönleri
Yaşlıların en büyük korkuları
Yaşlılıkta Yaşam Düzenlemesi
Yaşlı insanların nerede yaşarsa mutlu olacakları
Yaşlı insanların kiminle yaşarsa daha mutlu olacakları
Yaşlıların bakımını üstlenmesi gereken kişi/kişiler
Yaşlılıkta Estetik ve Duygu Durumu
Yaşlılıkta estetik
Yaşlılıkta duygu durumu
Giresun İlinde Yaşlılara Yönelik Kamu Politikaları
Giresun ilinde yaşayan yaşlılar için en büyük tehlike
Giresun ilinde yaşlılara yönelik yapılması gereken hizmetler
Gençlerin olanakları olsa yaşlılara yönelik ne tür hizmetlerde bulunabilecekleri
Gençler ve Yaşlılar Arasındaki İlişki
Gençler tarafından yaşlıların nasıl görüldüğü
Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaştığı konular
Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaşılamadığı konular
Yaşlıların gençlerden beklentileri
Gençlerin yaşlılardan beklentileri
Gençlerin Kendi Yaşlılık Dönemlerine İlişkin Düşünceleri
Gençlerin kendilerini yaşlı görme durumu
Gençlerin geleceğe gitme imkânı olsaydı hangi yaşa gitmek istedikleri
Gençlerin ileriye dönük yaşlanmaya karşı aldıkları önlemler
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerinde estetik yaptırmaya ilişkin düşünceleri
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin planları
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerinde yaşamak istedikleri yer
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerinde kendilerine bakmasını istedikleri kişi/kişiler

Katılımcılara yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılması teması altında 5 soru sorulmuş, katılımcıların verdiği ifadelerden hareketle kategoriler oluşturulmuş, bu kategoriler kapsamında ise kodlar belirlenmiştir. Oluşturulan tema, kategori, kod listesi Tablo 3.17’de verilmiştir.

Tablo 3.17: Yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılmasına ilişkin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlılık ve Yaşlanmanın Tanımı ve Sınıflandırılması	Olumlu	Bilge Yaş olarak büyük insanlar Çalışmamak Tontışlık Yardımsever
		Olumsuz
	Kronolojik yaşlanma	35 yaşın üzerinde olana 40 yaşın üzerinde olana 50 yaş ve üzerinde olana 60 yaş ve üzerinde olana Yaş üzerinden tanımlayıp yaş sınırı belirtmeyenler
		Fizyolojik veya Biyolojik yaşlanma
"Yaşlı"nın tanımı (Sizce yaşlı kime denir?)	Psikolojik yaşlanma	Kimstesiz/Yalnız Kendini yaşlı hisseden Yaşama isteğini kaybetmiş Akli düzeyi yerinde olan Kendi kararlarını kendisi verebilen
	Toplumsal Yaşlanma	Bilgili ve tecrübeli olana Emekli olana Eş anlamları ile adlandırma (ihtiyar vb.) Torunu olan kişilere Evlatlarını evlendirmiş kişilere Köyde yaşayan kişilere

Tablo 3.17 (devamı): Yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılmasına ilişkin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlılığın belirtileri	Fizyolojik veya Biyolojik yaşlanma	vb.) Hastalık Bakıma muhtaçlık Yürümekte zorluk çekme Baston kullanma Gözlük takma Uyku hali Çocuklaşma Unutkanlık Bilgelik Huzurevi
	Toplumsal Yaşlanma	Her şeye karışma ve beğenmeme Eskiye özlem Çocuklarıyla yaşamak
Sağlıklı yaşlının tanımı	Fonksiyonel kapasite	Bakıma muhtaç olmayan Yıpranmamış ve dinç olanlara Hasta olmayan/Sağlıklı olan Torunu ve ailesi olan Sağlıklı beslenen Spor yapan
	Yaşam kalitesi	Dinç ve enerjik olana Bilgili ve üretken olana Mutlu olan yaşlılara Kendini kısıtlamayan Yeterli sevgi gören

“Yaşlılık” denilince akla ilk gelen teması başlığında öğrencilerin görüşlerinden “olumlu bakış açısı” ve “olumsuz bakış açısı” olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur. Bu kapsamda “bilge, çalışmamak, tontişlik, yardımseverlik, yaş olarak büyük insanlar şeklinde olumlu; ölüm, elden ayaktan düşmek/bakıma muhtaç olmak, yalnızlık, hastalık, çirkinleşmek veya fiziksel görüntüde değişiklikler, keyfani/kocaman/ihtiyar, dikkate alınmayan, önemsenmeyen şeklinde olumsuz olmak üzere farklı kodlar oluşturulmuştur.

Katılımcıların bu soruya farklı cevaplar verdiği, ancak kendi içerisinde değerlendirildiğinde farklı cevaplar verilse de tekrarlayan ifadelere bakıldığında olumlu bakış ve olumsuz bakış açısı kategorisi altında ortak cevaplar verildiği söylenebilir. Öğrencilerin yaşlılığa olumsuz özellikler atfettiği görülmüştür. Şöyle ki, ölüm, elden ayaktan düşmek/bakıma muhtaç olmak, yalnızlık, hastalık, çirkinleşmek veya fiziksel görüntüde değişiklikler, keyfani/kocaman/ihtiyar, dikkate alınmayan, önemsenmeyen gibi olumsuz çağrışımların yanında bilge, yaşça büyük kişiler, çalışmamak, tontişlik ve yardımseverlik gibi (bunlar içerisinde en fazla tekrar edenler bilge ve yaş olarak büyük

insanlar) görece olumlu cevaplar alınmıştır. Dolayısıyla, farklı cevaplar verilmekle birlikte, yaşlılık hakkında katılımcıların olumsuz (bunların içerisinde en fazla tekrar edenler; elden ayaktan düşmek/bakıma muhtaç olmak, hastalık ve çirkinleşmek veya fiziksel görüntüde değişiklik) bakış açısına sahiptir.

“Yaşlılık” denilince akla gelenin ne olduğu, gençlerin gittikleri okulun SED’ne göre değişebilmektedir. Şöyle ki, ASED’deki ve ÜSED’deki okula devam eden öğrencilerle yapılan mülakatlardan hareketle, yaşlılığı daha olumsuz ifadelerle tanımladıkları dikkat çekmiştir. Buna ilişkin öğrencilerle yapılan mülakatlardan örnek alıntılar şunlardır:

17 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A41) kodlu bir erkek öğrenci şöyle ifade etmektedir:

*“Çok zor bir durum aslında. Bir oğlumun ya da kızım olmadığı sürece **acaba kimin bakacağı, kendi ayaklarım üzerinde durabilecek miyim? Babaannem Alzheimer olduğu için ve bu hastalık genetik olduğu için hastalık.**”*

ASED’deki okula devam eden öğrencilerden bir başka örnekte 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A53) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde anlatmaktadır:

*“Kamburluk, deri kırıışıklığı, **hastalık.**”*

ÜSED’deki okula devam eden öğrencilerden bir örnekte de 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü23) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

*“Babaannem, **hastalıklar.**”*

ÜSED'deki okula devam eden öğrencilerden bir başka örnekte 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü23) kodlu bir kadın öğrenci şunları söylemektedir:

“Huzurevleri, bakıma muhtaç insanlar.”

Buna karşın OSED'deki okula devam eden öğrencilerin, yaşlılığı kısmen daha olumlu ifadelerle özellikle tecrübe sahibi olarak tanımladıkları söylenebilir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (O6) kodlu bir kadın öğrenci şunları anlatmaktadır:

“Büyük yetişkin insanlar geliyor. Geçmiş görmüş, hayatın ne olduğunu anlamış insanlar geliyor.”

Ayrıca yine OSED'deki okula devam eden öğrencilerden bir başka örnekte 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O14) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Bizden daha bilinçli kişiler, bazı konularda daha bilgili kişiler.”

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise, kadın öğrenciler, erkek öğrencilere göre yaşlılığı kısmen olumsuz ifadelerle (elden ayaktan düşmek/bakıma muhtaç olmak ve hastalık) tanımlamışlardır. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A44) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Yardıma muhtaç insanlar.”

Yine 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O8) kodlu bir kadın öğrenci de şöyle söylemektedir:

“Geçmiş, böyle hastalıklar, sıkıntılar.”

Tüm bunlara ek olarak öğrencilere yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılmasına ilişkin “*Yaşlılığı, size okuyacağım şu kavramlardan hangisi ile tanımlarsınız?*” şeklinde seçenekli soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda görüşmeye katılan öğrencilerden önceden belirlenmiş “başkasına bağımlı/muhtaç”, “hasta”, “fiziksel güç kaybı olan/güçsüz”, “yalnız”, “tecrübeli”, “bilgili”, “mutlu ve huzurlu”, “hoşgörülü”, “huysuz”, “her şeye karışan”, “sabırsız”, “geveze”, “umutsuz” seçeneklerine yanıt vermeleri beklenmiştir.

Öğrenciler daha çok yaşlılığı, *tecrübeli* olarak tanımlamıştır. Bunu sırası ile bilgili, başkasına bağımlı/muhtaç, hasta ve hoşgörülü seçenekleri izlemiştir. Gençlerin gittikleri okulların SED’ine göre bu durum değişebilmektedir. Şöyle ki, ASED’deki ve ÜSED’deki okula devam eden öğrenciler yaşlılığı daha çok tecrübeli olarak ifade ederken, buna karşın OSED’deki okula devam eden öğrenciler kısmen fiziksel güç kaybı olan/güçsüz ve hasta olarak belirtmişlerdir. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Hem kadın ve hem de erkek öğrenciler yaşlılığı daha çok tecrübeli olarak ifade etmişlerdir.

“*Yaşlılık*” denilince *akla ilk gelen* temasına ilişkin görüşmeler genel olarak değerlendirildiğinde açık uçlu soruda öğrencilerin yaşlılık ile ilgili olarak olumsuz söylemlerinin ağır bastığı, buna karşın aynı sorunun seçenekli türünde ise olumlu ifadelerin yoğunlukta olduğu söylenebilir. Buradan yola çıkarak da gençlerin yaşlılık denilince ilk olarak olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları yorumu yapılabilir.

Yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılmasına ilişkin üçüncü soru olarak katılımcılara “*Sizce yaşlı kime denir?*” sorusu yöneltilmiştir. “*Yaşlı*”nın tanımı teması altında katılımcıların verdikleri cevaplardan kronolojik, psikolojik, fizyolojik veya biyolojik yaşlanma ve toplumsal yaşlanma kategorisi kapsamında farklı kodlar oluşturulmuştur.

Katılımcılar “yaşlı”yı tanımlarken daha çok kronolojik (özellikle de 60 yaş ve üzerinde olan kişiler) ifadeler kullanmışlardır. Yaşlının tanımı teması, gençlerin

gittikleri okulun SED ve cinsiyetine göre de incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna ilişkin öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A43) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“60 yaş üstüne. Görünüş olarak yaşlı görünen insanlara.

- *Nasıl?*

- *Bizim gibi daha dinç değil de vücutları kırışık gibi olan sonuçta gençler kadar dinç değiller. Yaşlıların fazla gücü olacağını sanmıyorum.”*

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A59) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Yürüyemeyen, yaşça büyük olan. Hani derler ya 70 iş bitmiş. 70 üstü yani.”

Bu iki örnekte, kronolojik yaşlanma tanımlamasının yanında fizyolojik veya biyolojik yaşlanma içerisinde değerlendirilebilecek ifadeler de bulunmaktadır. Öğrencilerin fiziksel özelliklerde değişiklik ve yürümekte zorluk çekme ifadeleri bu anlamda bir yoruma götürmektedir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (O6) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde söylemektedir:

“65 yaş üstü kişilere denir. Torun sahibi olan.”

Bu örnekte aynı zamanda toplumsal yaşlanmaya gönderme yapan ifadeye dikkat çekmek gerekiyor. Buradaki görüşmede torun sahibi olmaya, toplumsal bir anlam yüklendiği söylenebilir. Yine bu anlamda 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O9) kodlu bir kadın öğrenci de toplumsal yaşlanmaya atıfta bulunarak şöyle ifade etmektedir:

“Evlatlarını evlendirmiş, birçok şeye doymuş.”

Dolayısıyla buradan yola çıkarak evlatlarını evlendirme, torun sahibi olma gibi toplum tarafından belirli kalıplar içerisinde yaşlılığa atfedilen roller olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca aşağıdaki örneklerde gençler, yaşlıyı tanımlarken kronolojinin yanında tecrübe ifadesini de kullanmışlardır. Bu anlamda 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (O15) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Bizden bayağı büyüklere, mesela 65 yaş üstü olarak, bize her şeyi gösteren, bize yol veren geçmişe dair anılarını anlatan.”

Yine 15 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (Ü29) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

- “Sözlük olarak mı bana göre mi?*
- *Aklınıza ne geliyor?*
 - *Belli bir olgunluğa ulaşmış kişi aklıma bu geldi.*
 - *Başka?*
 - *60 yaş üstü de olabilir.”*

Tüm bunlara ek olarak da aşağıdaki örneklerde gençler psikolojik yaşlanma içerisinde değerlendirilen ifadelerle yaşlıyı tanımlamışlardır. Bu anlamda gençlerin yaşlı tanımlamasında yaş, sosyal veya fiziksel özelliklerin yanında ruhsal yönler de dikkat çektikleri söylenebilir. Bu kapsamdaki öğrenci görüşlerinden alınan örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü27) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Yaşlı hissedenlere, ruh olarak da yaşlı hissediyorsan yaşlıdır.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A48) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde anlatmaktadır:

“Yaşlı diye bir kavram yoktur. Yaşı sadece büyük olanlara yaşlı deniyor, ama bence yoktur. Herkes kafasının dengine göre yaşlıdır. Şimdi şöyle söyleyim. Yaş bedenden dolayı değildir. Yaş kafada biter. Yaşlılık kafada biter. Yaşlı insanlar nasıl genç gibi gözükür atıyorum. Daha genç görünür.”

Yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılmasına ilişkin dördüncü soru olarak öğrencilere, “Size göre yaşlılığın belirtileri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Yaşlılığın belirtileri teması altında öğrencilerin görüşlerinden, kronolojik yaşlanma, psikolojik yaşlanma, fizyolojik veya biyolojik yaşlanma ve toplumsal yaşlanma kategorileri altında farklı kodlar oluşturulmuştur. Öğrenciler daha çok fizyolojik veya biyolojik yaşlanma kategorisi altında (bunların içerisinde en fazla tekrar edenler hastalık, fiziksel görüntüde değişiklik ve unutkanlık) değerlendirilen cevaplar vermişlerdir.

Yaşlılığın belirtilerinde kullanılan kodlar, gençlerin gittikleri okulun SED’ine göre değişebilmektedir. Şöyle ki, ASED’deki ve OSED’deki okula devam eden öğrenciler hastalığın, yaşlılığın bir belirtisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kapsamdaki öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A43) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

*“Ağrı, sıızı çekiyorlar. **Hastalıklar** başlıyor. Herkes için geçerli değil bu ama, bir dönem var orta yaştan çıkıyorsun.”*

17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O5) bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“Merdiven çıkamama, artık gözlerin rahat görmemesi, kulakların duymaması, bir nevi hastalık çeşidi o da. romatizma hastalığı, yaşlılık hastalığıdır.”

Buna karşın ÜSED’deki okula devam eden öğrenciler fiziksel görüntüde meydana gelen değişiklikleri yaşlılığın belirtileri olarak ifade etmişlerdir. Örneğin, 16 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü34) kodlu bir erkek öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Saçta beyazlama, boyun kısalması, derilerin gevşemesi, kasların gevşemesi.”

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise, kadın öğrenciler yaşlılığın belirtilerinde daha çok unutkanlık olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A49) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Unutkanlık, her şeye karışma, uyku, acizlik.”

Buna karşın erkek öğrenciler fiziksel görüntüdeki değişikliklere vurgu yapmışlardır. Örneğin 16 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü34) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Saçta beyazlama, boyun kısalması, derilerin gevşemesi, kasların gevşemesi.”

Yaşlılık ve yaşlanmanın tanımı ve sınıflandırılmasına ilişkin son soru olarak öğrencilere *“Sağlıklı yaşlı kime denir?”* sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan *“fonksiyonel kapasite ve yaşam kalitesi”* adı altında iki kategori oluşturulmuştur.

Öğrenciler sağlıklı yaşlıyı daha çok yaşam kalitesinin korunması ve daha iyi hale getirilmesine ilişkin tanımlamışlardır. Özellikle de gençler hastalığı olmayan, zararlı alışkanlıklar kullanmayan, beslenmesine dikkat eden ve spor yapan kişileri sağlıklı yaşlı olarak ifade etmişlerdir. Cinsiyet ve gençlerin gittikleri okulun SED’ine göre

bakıldığında da benzer bulgu elde edilmiştir. Buna ilişkin örnek öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A48) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Bir sporcu vardır. Sporunu yapıyordur. Sigara ve alkol kullanmazdır. Düzenli besleniyordur. Hiçbir hastalığı yoktur. Yaşı geçmiştir. Bu insan sağlıklı yaşlıdır.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O10) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Yaşlılıktan önceki zamanında sağlıklı beslenmiş; içki, sigara, alkol gibi şeyler almamış kişilerdir.”

15 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (Ü29) kodlu bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“Yaşlandığı halde hale enerjik. Beyinsel, fiziksel ve ruhsal olarak enerjik olan.”

Bu görüşlerin dışında öğrencilerin toplumsal yaşlanma kategorisi altında değerlendirilen ifadeler kullanmaları da dikkat çekmiştir. Özellikle bu konuda bazı gençler, torun sahibi olmanın yaşlı olarak değerlendirilmede etkisinin olduğundan bahsetmiştir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A57) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Torunları olunca yaşlanmış gözükiyorsun, yaşlanmasan da sana yaşlı gözüyle bakıyorlar. Yaşı ilerliyor, yaşı ilerlemiş, ama sağlıklı, eski toprak, bir hastalığı yok.”

Yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlükler ile ilişkili olarak katılımcılara 4 soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda yaşlı olmanın olumlu yönleri, yaşlı olmanın olumsuz yönleri, yaşlıların en önemli sorunları, yaşlıların en büyük korkuları olmak üzere 4 tema bağlamında gençlere sorular yöneltilmiş ve bu temalar kapsamında veriler elde edilmiştir. Buna ilişkin tema-kategori-kodlar Tablo 3.18’ de verilmiştir.

Tablo 3.18: Yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlükler

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlükler	Olumlu yönü yok	Olumlu yönü yok
	Yaşlılara değer verilmesi	Ailenin büyüğü olduğu için sözünün dinlenmesi Sözünün dinlenmesi Yaşlı olunca iyi davranılması Yaşlı olduğu için herkesin daha iyimser olması Torunlarının ya da çocuklarının ona hizmet etmesi Saygı gösterilmesi Herkesin yaşlılara yardım etmesi Yaşlı kişilere hürmet edilmesi Sevgi görmek Yaşlıların ziyaret edilmesi Bayramlarda çocuklarının yanına gelmesi: ziyaret
	Manevi güç kazanma Torun sahibi olmak	Yaşlının duasının kabul olması (Dini yönü) Torun sahibi olmak
Yaşlı olmanın olumlu yönleri	Çalışma hayatının olmaması/Dinlenmek/ Kendine zaman ayırabilme/Başkalarına muhtaç olmamak/Huzur	Çalışmamak Dinlenmek Çok fazla iş yaptırmamaları Emekli olma Sorumlulukların azalması Başkalarına muhtaç olmamak Serbest zamanın artması Sakin bir hayat
	Tecrübeli/Bilgili/Bilge olmak	Olgunluk Daha iyi düşünme Sezgilerinin kuvvetli olması Toplumda yaşanan problemlerde yaşlılara danışılması Hayatı daha iyi anlama Bilgili olmak/Bilgilerin çoğalması Bilgilerini gençlere/torunlarına aktarması Tecrübeli olma Her konuda ilerde olmak Daha çok yaşamış, görmüş olmak Hayattan ders çıkarma İleriye görmek
Yaşlı olmanın olumsuz yönleri	Olumsuz yönü yok Fizyolojik veya biyolojik problemler yaşamak Psikososyal sorunlar yaşamak	Güçten düşme Hastalık Bakıma muhtaç olmak/Başkasına bağımlı olmak Çocuklaşma Yalnızlık/Tek başlılık

Tablo 3.18 (devamı): Yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlükler

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlı olmanın olumsuz yönleri	Psikososyal sorunlar yaşamak	İhmal ve istismar Yoksulluk Ölüm korkusu Alınganlık Sosyal yaşantısının azalması Sosyal ortamının değişmesi/Eve bağlı kalma
	Ekonomik sorunlar yaşamak	Yoksulluk
Yaşlıların en önemli sorunları	Sağlık sorunları	Hastalık Bakıma muhtaç olmak/Başkasına bağımlı olmak Yalnızlık/Tek başınalık Bakım İlgisizlik ve sevgisizlik Yakınların kaybı İhmal ve istismar
	Psikososyal sorunlar yaşamak	Kuşak çatışması Yaşama sevincinin yok olması Huysuzluk Moralinin bozulması, strese girmesi, sıkıntı yaşamaması Hassas olması, yanlış anlama İnat olma Ruhsal hastalık Psikoloji etkiler
	Ekonomik sorunlar	Geçimi
Yaşlıların en büyük korkuları	Psikososyal korkular yaşamak	Ölüm Yalnızlık/Tek başınalık Yakınların kaybı İhmal ve istismar Bakım İlgisizlik, sevgisizlik ve saygı görememe İstenmemek ve terk edilmek Herkes tarafından her yerde dışlanmak Muhtaç olma
	Ekonomik yetersizlikler yaşamak	Yoksulluk/Geçim sıkıntısı Ekonomik açıdan başkasına muhtaç olma
	Fizyolojik veya Biyolojik problemler yaşamak	Hastalık Güçten düşmek Bakıma muhtaç olmak/Başkasına bağımlı olmak Bakılmamak Unutkanlık
	Trafik	Kaza geçirmek
Yaşlıların en büyük korkuları	Güvenlik	Hırsızlık olayları
	Zorunlu hizmet	Torunlarına bakması nedeniyle kendilerine zaman ayıramama

Yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlüklerle ilişkin öğrencilere sorulan ilk soru, “*Yaşlılığın olumlu yönleri nelerdir?*” şeklinde olmuştur. Yaşlılığın olumlu yönlerinden bahsetmek, katılımcıların en çok zorlandığı

kısımlardan biri olmuştur. Bu anlamda değerlendirildiğinde “yaşlılık” denilince gençlerde olumsuz düşüncelerin daha ağır bastığı yorumu yapılabilir. Bununla birlikte cevaplarda “tecrübeli/bilgili/bilge”, “çalışmamak”, “yaşlılara değer verilmesi” kategorilerinin kısmen tekrar ettiği görülmüştür.

Yaşlılık döneminin olumlu yönlerinin ne olduğu cinsiyet değişkeni açısından değişebilmektedir. Şöyle ki, kadın öğrenciler daha çok tecrübeli/bilgili/bilge olmayı yaşlılığın olumlu yönü olarak ifade ederken, erkek öğrenciler emekli olmak/çalışma hayatının olmamasının, yaşlılığın olumlu getirileri olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu kapsamda kadın öğrencilerden örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü21) kodlu bir öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

*“Daha çok **tecrübeniz** olmuş oluyor, hayata dair.”*

Yine kadın öğrencilerden bir başka örnekte de 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O10) kodlu bir öğrenci şöyle ifade etmektedir:

*“Daha iyi düşünme, **hayat tecrübesi** olabilir. Yaşlı olduğu için zaten herkes daha iyimser bakar. Kimse sana olumsuz yönde cevap vermez.”*

Buna karşın erkek öğrencilerden örneğin 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A54) kodlu bir öğrenci şöyle söylemektedir:

*“**Emekli olurlar, çalışmazlar.**”*

Yine erkek öğrencilerden bir başka örnekte 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (Ü36) kodlu bir öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

*“**İş yok, çalışma yok, TV sınırsız, anne-baba baskısı yok.**”*

Gençlerin gittikleri okulun SED’ine göre de aynı cinsiyet değişkenindeki gibi farklılıklar bulunmaktadır. Şöyle ki, ASED’deki ve OSED’deki okula devam eden

öğrenciler, emekli olmak/çalışmamayı yaşlılığın olumlu yönleri olarak ifade etmişlerdir. Bu kapsamdaki öğrencilerden örnek alıntılar şu şekildedir:

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A52) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

*“Keyfine bakıyorsun, işin olmuyor. Gençken **çalışıp emekli oluyorsun.**”*

16 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O17) kodlu bir erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

*“**Emekli olmak, herhangi bir işte çalışmamak, düzenli bir hayat.**”*

Buna karşın ÜSED’deki okula devam eden öğrenciler tecrübe sahibi olmayı yaşlılığın olumlu yönleri olarak belirtmişlerdir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü26) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

*“Dünyaya manevi anlamda çok farklı bakıyorsunuz. İleriyi görebiliyorsunuz, o kadar **tecrübe.**”*

Yaşlılığın olumsuz yönleri sorulduğunda katılımcıların bu soruya zorlanmadan, hızlı cevaplar verdikleri görülmüştür. *Yaşlı olmanın olumsuz yönleri* teması altında, *fizyolojik veya biyolojik problemler yaşamak, psikososyal sorunlar yaşamak ve ekonomik sorunlar yaşamak* birincil kategoriler olarak ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler içerisinde katılımcılar, yaşlılığın olumsuz yönü olarak daha çok fizyolojik veya biyolojik problemlerin (bunları içerisinde en fazla tekrar edenler hastalık ve bakıma muhtaç olmak/başkasına bağımlı olmak) altını çizmişlerdir. Bu kapsamdaki öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A49) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Her şey bitmiş, her şeyi yaşamış, ölümü bekliyorlar. Bir şey yapamama, artık oraya buraya gidemez. **Hastalıklı olmaları, kendi işlerini yapamamaları.**”*

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan(O14) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Birçok kişinin eline bakabilirsin, hastalıklıysa. **Birine muhtaçtırsın.** Hastaysan birisi sana bakabilir. Onun eline muhtaç olursun. Sen, kendine bakamazsın.”*

15 yaşında Giresunlu, 9.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü33) kodlu bir erkek öğrenci şöyle ifade etmektedir:

*“**Kişisel, günlük işleri az yapabiliyorsun, hastalıklarla uğraşmak zorunda olabiliyorsun.**”*

Yaşlılığın olumsuz yönlerinin ne olduğu gençlerin gittikleri okulun SED'ine göre bir farklılık göstermezken cinsiyet değişkeni açısından bu durum değişebilmektedir. Şöyle ki, kadın öğrenciler hastalık ifadesini daha çok kullanırken, erkek öğrenciler bakıma muhtaç olmak/başkasına bağımlı olmak üzerinde durmuşlardır. Bu kapsamdaki öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü40) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Çok fazla yardıma ihtiyaç duyuyorlar, **bakıma ihtiyaç duyuyorlar.** Hepsi değil, ama genelde 65 yaş üstü.”*

16 yaşında İstanbullu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O7) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“**Hastalıklar çoğalır, bir zaman varsa zaman kısıtlanır, eskisi kadar...sağlık sorunları yaşarsın.**”*

Yaşlılık döneminin olumlu yönleri ve yaşlı bireylerin yaşadıkları güçlüklerle ilişkin üçüncü soru olarak öğrencilere “*Sizce yaşlıların (65+) en önemli sorunları nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. *Yaşlıların en önemli sorunları teması* altında öğrencilerin görüşlerinden, *sağlık, ekonomik, psikososyal* sorunlar kategorileri oluşturulmuştur.

Öğrenciler, yaşlıların en önemli sorunlarının daha çok sağlık sorunları (bunların içerisinde en fazla tekrar eden hastalık) olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra bakım konusu üzerinde de durmuşlardır. Bunu psikososyal sorunlar (psikososyal sorunlar içerisinde öğrenciler yaşlıların en önemli sorunları olarak yalnız olmasını ileri sürmüşlerdir) izlemiştir.

Yaşlıların en önemli sorunlarının ne olduğu gençlerin gittikleri okulların SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre bir farklılık göstermemiştir. Yaşlıların en önemli sorunun sağlık olduğunu belirten 17 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A41) kodlu bir erkek öğrenci şunları söylemektedir:

“Hiçbir şeyi ya da bazı şeyleri kendi başına halledemiyorsun. Eskisi gibi gücün kuvvetin olmuyor.

- Başka?

*- Bir yere giderken önceden hızlıysa eğer şu anda daha yavaş olmaları, yapacağı şeyleri unutmaması. Ben babaannemden örnek vereyim; babaannem şu an yatalak hasta, **Alzheimer hastası** ve babaannem Alzheimer hastası olduğu için çoğu şeyi unutur sürekli biz yanında olduğumuz için sürekli bizi hatırlıyor. Yani bazen düşünüyorum. Babaannem ne hale düştü diye. Bana başka bir isimle çağırıyor. Yürümeyi unuttu, tuvalet ihtiyacını unuttu. Çoğu şeyi unuttu. Eski gücü ve kuvveti yerinde yok. **Sağlığı yerinde değil.** Sağlığı yerinde olmadığı için **bize muhtaç** ve biz ona bakmak zorundayız. Kimse bakmasa bile ben babaanneme bakarım.”*

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O10) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Unutkanlık, fiziksel hastalık, ruhsal hastalık, ulaşımda zorluk çekerler.”

Bakım üzerinde duran 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A43) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Bakıma ihtiyaçları vardır. Özellikle yaşlı ve yatalak olanlar, hasta olanlar. Yanında birilerinin olması lazım: Kendi başlarına bütün işlerini halledemeyebilir.”

Bunların yanı sıra öğrenciler psikososyal sorunların da altını çizmişlerdir. Burada özellikle gençler, yaşlı bireylerin eşlerinin kaybı ile yalnız kalmalarının onları ruhsal yönden etkilediğini ileri sürmüşlerdir. Bu ruhsal sorunu aşmada geniş aile formunu öneren 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A48) kodlu bir erkek öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Birine muhtaç olmak, bizden yardım bekliyorlar. Ben yardım ediyorum elimden geldiğince. Bazı yaşlılarımız tek yaşıyor. Onun için bir problemdir. Yaşlı tek yaşarsa morali bozulur, strese girer, sıkıntı yaşar. Ama aile ortamı kalabalık olursa hem neşe kaynağı olur hem de tecrübelerini aktarır.”

Yaşlı bireylerin toplumsal hayattan dışlanmaları üzerinde duran 17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci (A60) şöyle anlatmaktadır:

“Bazı işleri tek başına yapamamak, çocuk gibi yardıma muhtaç olmaları. Özellikle görme engelleri, trafikte, normal hayatlarında zorlanmaları ya da itip kakılmaları, insanlar tarafından.”

Ayrıca öğrencilerden bazıları çocuklarının yaşlı yakınlarını ihmal etmeleri ile ilgili sorunlar üzerinde durmuşlardır. Bu konuda 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve

hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O9) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Evlatları tarafından istenmemeleri, yalnızlık.”

Yaşlıların sorunları olarak kuşak farkından kaynaklı genç ve yaşlı arasındaki çatışmaya dikkat çeken öğrenciler de olmuştur. Bu konudaki örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü32) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Hayata artık yaşanmaz bir yer olarak görüyorlar herhalde. Sürekli gençleri eleştiriyorlar. Kendi nesillerini beğeniyorlar. Sonraki nesilleri beğenmiyorlar.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan(O14) kodlu bir kadın öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Gençler yaşlı arasındaki, aradaki daha çok karışmaları, bize göre yanlış olmayanlar, onlara göre yanlış olmaları.”

Bunlara ek olarak toplumsal yaşlanmaya atıfta bulunan 18 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O2) kodlu bir erkek öğrenci bunu şu şekilde ifade etmiştir:

*“Onları anlayabilecek kişileri çok bulamamaları, **onlara toplumda diğer insanlara göre değişik gözle bakılması.***

- Mesela?

- Yaşlı yapamaz, yaşlı o, şöyle yapsın ya da şöyle otursun. Mesela arabada önde oturursun, bir iş yaparken onlara daha öncelik verilebiliyor.

- Bu bir sorun mu?

- Kişi hissettiği yaştadır, diyorlar ya. Belki adam kendini yaşlı hissetmiyor, ama onlar öyle yaptığı için kendini psikolojikmen etkisi altında bırakabilir.”

Engelli yaşlılarla ilgili kamusal politikaların eksikliğine dikkat çeken 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O13) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Ülkemizde fazla imkan yok. Ben kendimden örnek vereyim. Benim dedem, felç şu anda. Tekerlekli sandalyesi yok veya mahallemizde giderken engelli için bir şey yok. Engelsiz olsa daha iyi olur.”

Katılımcıların “Yaşlıların en büyük korkuları nelerdir? Neden?” sorusuna verdikleri cevaplardan “psikososyal korkular yaşamak, ekonomik yetersizlikler yaşamak, fizyolojik veya biyolojik problemler yaşamak” kategorisi altında kodlar oluşturulmuştur. Bu kategoriler içerisinde de daha çok psikososyal korkular yaşamak (bunlar içerisinde en fazla tekrar eden ölüm ve yalnızlık) cevabı alınmıştır. Bunu fizyolojik veya biyolojik problemler yaşamak kategorisi izlemiştir. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkeni üzerinden yapılan incelemede de benzer şekilde öğrenciler psikososyal sorunların altını çizmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden psikososyal korkulara ilişkin örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O9) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Tek kalmak. Çocukları filan varsa o kadar emek verip bir karşılık alamamak, onları üzer herhalde veya eşinin onu bırakıp gitmesi hastalandığında filan çevremde çok öyle insan var az çok biliyorum.

- Örnek verebilir misiniz?

- Tabi verim. Bir köyden çok yakın bir komşumuz. Çok küçükken eşi hani onu bırakıp gitmiş, çocukları küçükken filan ondan sonra, kadın başına köy yerinde tabi para filan yok. O, o haliyle beş tane çocuğuna bakmış, büyütmüş, okutmuş, evlendirmiş ve bakıma muhtaç bir şekilde, ama şu anda tek başına yaşıyor ve gerçekten kim gitse kapsına bu durumu anlatıyor. Çünkü çok üzgün. Komşuları filan yardım ediyor. ”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü21) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Ölmek ya da ölmeyip yatağa düşmek.

- *Neden?*

- *Artık hayatın sonlarına doğru gelmişler ve sağlıklarını kaybetmişlerse, yatalara düşmüşlerse eğer, çocukları, devlet bakmazsa ortada kalmış oluyorlar. Daha çileli bir hayat olmuş oluyor.”*

15 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (Ü29) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Çoğu yaşlının bence yalnızlıktır. Toplumda kaybolmuşluk hissi.

- *Neden öyle düşünüyorlar?*

- *Çoğu genç kendine vakit ayırdığı için, çoğu kişinin onları görmezden geldiğini düşünüyorum.”*

Bu son örnekte yaşlı kişilerin toplumun dışına itelendiği yorumu yapılabilir. Dolayısıyla yaşlıların toplum hayatında görmezden gelinen, olması çok istenmeyen kişiler olarak görüldüğü söylenebilir.

Yalnız kalma sorununa ilişkin bir çözüm olarak toplu yaşamın bir örneği olan huzurevini, yaşlı bireyler için bir alternatif olarak sunan 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü35) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Dedemi düşündüğümde o yalnız ölmekten korkuyordu. O yüzden huzurevine gitti.

- *Başka?*

- *Evlatlarının onu terk etmesi.”*

Yaşam düzenlemelerini (living arrangement) yaşlıların günlük yaşam faaliyetlerinden sosyal hayattaki süreçlerine, kendi kültürel ortamlarından aile

ilişkilerine kadar birçok alanı içine alan geniş bir kavramdır (Kalaycıoğlu vd. 2003: 15). Yaş, cinsiyet, gelir, eğitim, kırsal/kent gibi birçok değişkenin etkisine bağlı olan yaşam düzenlemeleri yaşlı bireylerin mekan hakkında yaşama tercihlerini içermektedir. Bu yaşam düzenlemelerine ilişkin tercihler; yaşlı bireylerin yetişkin çocuklarıyla aynı semtte oturma, eşi ile birlikte yaşama, yalnız yaşama, geniş aile içerisinde yaşama ve köyde yaşama gibi sıralamak mümkündür (Görgün Baran vd. 2011:13).

Katılımcılara yaşlılıkta yaşam düzenlemesi teması altında üç soru sorulmuş, katılımcıların verdikleri ifadelerden hareketle kategoriler oluşturulmuş ve bu kategoriler kapsamında ise kodlar belirlenmiştir. Bu anlamda “yaşlıların nerede, kiminle kalırsa daha mutlu olacağı” ve “bakımını kim üstlenmeli” temaları altında incelemeler yapılmıştır. Oluşturulan tema, kategori, kod tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.19: Yaşlılıkta yaşam düzenlemesine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlılıkta Yaşam Düzenlemesi	Doğa ile iç içe olan yerlerde	Köy gibi yerler
		Yeşillik bir yerde
		Doğal yerlerde
		Ormanlık alanlarda
Yaşlı insanların nerede yaşarsa mutlu olacakları	Doğa içinde	Doğa içinde
		Ağaçlarla iç içe, toprakla uğraştıkları bir yer
		Sahil kasabasında
		Deniz/Açık alanlarda
Yaşlı insanların nerede yaşarsa mutlu olacakları	Memleketlerinde/ Tanıdıkları çevrede/Akrabalarına yakın yerlerde	Kendi vatanlarında
		Akrabalarına yakın yerlerde
		Tanıdıkları çevrede
		Kişiden kişiye değişir
Yaşlı insanların nerede yaşarsa mutlu olacakları	Kişiden kişiye değişir	Herkes farklıdır
		Yaşlıların istediği yerde/Kişisel tercihler farklıdır
		Bireysel farklılıklara göre değişmesi
		Evlerinde
Yaşlı insanların nerede yaşarsa mutlu olacakları	Kendi evlerinde	Aile ve çocuklarının yanında
		Çocukları/Torunlarının yanında
		Çocukları ile birlikte
		Şehirde
Yaşlı insanların nerede yaşarsa mutlu olacakları	Huzurevinde	Şehir
		Huzurevi

Tablo 3.19 (devamı): Yaşlılıkta yaşam düzenlemesine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlı insanların kiminle yaşarsa daha mutlu olacakları	Eşi hayattaysa, eşi ile birlikte	Eşi ile birlikte
	Kişiden kişiye değişir	Kendisinin istediği kişinin yanında
		Yaşlıdan yaşlıya değişir
	Ailesi ile	Eşi, çocukları
	Yaşlıları ile	Ailesi ile
		Kendi yaşlıları insanlarla
	Yalnızca çocukları	Evlatları
	Yalnızca torunları ile	Oğlu ile
		Çocukları ile
		Torunları ve ailesi ile
Ailesi, torunları, gelinleri ile		
Yaşlıların bakımını üstlenmesi gereken kişi/kişiler	Eşi yoksa çocukları, torunları ile	
	Çocukları	
	Çocukları, torunları	
	Eşi	
	Ailesi	
	Bakımlarını yapamıyorsa çocukları	Kendi bakımlarını yapamıyorsa çocukları
	Bakıcı	Hasta bakıcılar
	Eğitimli kişiler	Bakıcı
	Akrabaları	Bu konuda eğitimli kişiler
	Herkes	Akrabaları
Çocukları ya da hasta bakıcılar	Herkes tüm insanlar	

Yaşlılıkta yaşam düzenlemesine ilişkin olarak sorulan “*Yaşlı insanlar nerede yaşarsa mutlu olurlar*” ilk sorusunda doğa ile iç içe olan yerlerde, sahil kasabasında, memleketlerinde/tanıdıkları çevrede/akrabalarına yakın yerlerde, kişiden kişiye değişir, kendi evlerinde, ailesinin yanında, şehirde, huzurevinde olmak üzere kategoriler oluşturulmuştur. Bu kapsamda katılımcılar daha çok yaşlı bireylerin doğa ile iç içe olan yerlerde yaşarsa mutlu olacaklarını ifade etmişlerdir. Bunu, kendi evinde ve ailesinin yanında yaşarsa seçenekleri izlemiştir. Dolayısıyla yaşlı bireylerin doğa ile iç içe olan yerlerde kendi evinde ve ailesi ile olmasının yaşlı bireyleri daha mutlu edeceği söylenebilir. Gençlerin gittikleri okulun SED ve cinsiyet değişkenine göre yapılan incelemede de benzer şekilde doğa ile iç içe olmanın yaşlıyı mutlu edeceği bulgusu elde edilmiştir. Öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Trabzonlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A41) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Kendi evlerinde. Huzur kaynağı. Yani insanlar çoğunlukla köyde yaşadıkları için köyü tercih ederler. Şehirler onlara ters gelir. “

15 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A45) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Daha oksijenin bol olduğu köylerde. Kendilerini oyalayabilecekleri bir yerde.

- *Neden?*

- *Şehir içinde bir şey yapamıyorlar. Evde oturup canı sıkılıyor insanların.”*

Bu son örnekte şehir yaşamında yaşlı bireyler için imkanların kısıtlı olduğu yorumu yapılabilir. Kentsel mekanda yaşlılara uygun alanların bulunmaması da yaşlıyı eve hapsedmekte ve bu da yaşlının yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Ayrıca yaşlı bireyler için alışkın olduğu mekanda yaşamanın onların mutlu olmasında etkili olduğu görüşünde olan 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A52) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Yaşlılar köylerinde yaşarsa mutlu olur.

- *Neden?*

- *Çocukluğunda orda geçirmiş. Eski şeylerin aklına gelmesi.”*

Geniş aile ortamında yaşamın yaşlı bireyleri mutlu edeceği görüşünde olan 17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O5) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde anlatmaktadır:

“Aile ve çocuklarının yanında ya da kendi köylerinde.

- *Neden*

- *Onlarla daha mutlu olurlar iç içe olmuş olurlar ya da torunları ile.”*

Bu görüşlerin dışında huzurevi cevabını veren 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci (A50) kodlu öğrenci şu şekilde ifade etmiştir:

“Huzurevi.

- *Neden?*

- *Orda herkes bakıyor, onlara. Hiç problemleri yok.”*

Yaşlılıkta yaşam düzenlemesinin ikinci sorusu olarak öğrencilere “*Yaşlıların (65+) kiminle yaşarsa daha mutlu olacağını düşünüyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan, “eşi hayattaysa, eşi ile birlikte”, “kişiden kişiye değişir”, “ailesi ile”, “yaşlıları ile”, “yalnızca çocukları ile”, “yalnızca torunları ile”, “torunları ve ailesi ile”, “ailesi ile”, “torunları ile”, “gelinleri ile”, “eşi yoksa çocukları, torunları ile” olmak üzere dokuz kategori oluşturulmuştur.

Görüşme yapılan öğrenciler daha çok ailesi ile yaşamasının yaşlı bireyleri mutlu edeceğini ifade etmiştir. Bunu sırası ile eşi hayatta eşi ile ve çocukları seçenekleri izlemiştir. Dolayısıyla buradan hareketle geniş aile ortamında yaşamasının yaşlı bireyleri daha mutlu edeceği söylenebilir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A42) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Torunları, oğulları, kocası ile.

- *Neden?*

- ***Daha toplum olduğu için kendini daha iyi hisseder. Bir ihtiyacı olduğunda yanında olacak birileri olur.”***

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise, erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre kısmen yaşlı bireylerin eşi hayattaysa, eşi ile birlikte yaşamasının onları daha mutlu edeceğini ifade etmişlerdir. Örneğin erkek öğrencilerden 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A50) kodlu bir öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Eşi ile.

- *Neden?*

- *Hayatını onunla geçirmek için evlendiler. Onunla kalması daha mantıklı.”*

Bu konuda kişisel farklılıklara göre bu durumun değişeceği savında olan katılımcılar olmuştur. Bu anlamda 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A48) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Bazıları kalabalık ortamları seviyor, bazıları yalnız ve eşi ile. Kendi kararlarına bırakıyorum. Onlara saygı duyuyorum.”

Yaşlılıkta yaşam düzenlemesinin 3. sorusu olarak *“Yaşlıların bakımını kim üstlenmeli?”* sorusu yöneltilmiştir. *Yaşlıların bakımını üstlenmesi gereken kişi/kişiler* teması kapsamında öğrenci görüşlerinden, “çocukları”, “çocukları, torunları”, “eşi”, “ailesi”, “bakımlarını yapamıyorlarsa çocukları”, “bakıcı”, “eğitimli kişiler”, “akrabaları”, “herkes”, “çocukları ya da hasta bakıcılar” olmak üzere on kategori oluşturulmuştur. Katılımcılar daha çok yaşlıların bakımını çocuklarının üstlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine göre benzer bulgu elde edilmiştir. Bu kapsamdaki öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A53) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Çocukları. Dokuz ay karnında taşımış, altını temizlemiş. Sen de yaşlandığında ona bakmak zorundasın.”

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O13) kodlu bir erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

“Çocukları. O yaşlanana kadar çocuklarına bakmış, çocukları da babasına filan bakmaları lazım.”

Yaşlıların bakımını çocuklarının üstlenmesi gerektiği görüşünün nedeninde tanıdık, alışkın olduğu kişilerin yaşlının mutluluğu üzerinde etkisi olduğunu ileri süren 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde

birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü28) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Çocukları. Bunu dışardan yapan birine göre onu daha iyi tanıyorlar ve bu yaşlıların daha çok hoşuna gider.”

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise, kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre kısmen daha fazla çocuklarının bakması gerektiğini ifade ettikleri söylenebilir. Örneğin kadın öğrencilerden 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A44) kodlu bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“Çocukları.

- Neden?

- Başkası yaparsa belki rahat olmaz. Sonuçta çocukları yaparsa rahat olur.”

Kamu politikalarının bu konuda eksikliğine dikkat çeken 15 yaşında Giresunlu, 9.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü33) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Çocukları. Çünkü yaşlıların bakımı ile ilgili yapılan, devletin yaptığı pek fazla çalışma yok zaten. Yakınları, çocukları olur.”

Öğrencilere yaşlılık döneminde estetik ve duygu durumu ile ilgili olarak 2 soru yöneltilmiştir. İlk soru *“Yaşlıların (65⁺) genç görünmek için yaptıkları estetik ameliyat, yüz gerdirme, botoks ve saç boyama gibi faaliyetleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden?* şeklinde olmuştur. Bu sorulara ilişkin değerlendirilen tema, kategori, kod tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.20: Yaşlılık döneminde estetik ve duygu durumuna ilişkin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlılıkta estetik ve duygu durumu		
Yaşlılık döneminde estetik	Saçma/Gereksiz/Yapılmamalı Herkesin kendi kararı Yapılabilir Saç boyama hariç yapılmamalı	
Yaşlılık döneminde duygu durumu (Yaşlılar aşık olabilir mi?)	Evet Hayır Fikrim yok	

Yaşlılık döneminde estetik temasıda, “saçma/gereksiz/yapılmamalı”, “herkesin kendi kararı”, “yapılabilir”, “saç boyama hariç yapılmamalı” kategorileri oluşturulmuştur. Öğrencilerin bu soru karşısında katı bir tutum sergiledikleri görülmüş ve öğrenciler bu soruyu daha çok “saçmalık/gereksiz/yapılmamalı” şeklinde cevaplamıştır.

Yaşlılık döneminde estetik temasında, gençlerin gittikleri okulun SED’ine göre incelendiğinde farklılıklar olduğu söylenebilir. Şöyle ki, ASED’deki ve OSED’deki okula devam eden öğrencilerle yapılan mülakatlardan hareketle, daha olumsuz bir tavır olduğu görülmüştür. Buna ilişkin öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A41) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Bence kötü bir şey. herkes eninde sonunda zaten yaşlanacak. **Topraktan gelmişiz, toprağa döneceğiz.** Yine aynı yere gideceğimiz için bence saçmalık.”

17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O4) kodlu bir erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

“Bence saçma. Herkes doğal olmalı. Allah’ın yarattığı bir şeyi düzeltmeye gerek yok.”

Burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta ise estetik yaptırmaya karşı olumsuz tavırların altında dini vurguların olmasıdır. Bu kapsamda öğrencilerin daha çok olumsuz yaklaşımlarını dini temellere dayanarak açıklamaları dikkat çekmiştir.

Buna karşın ÜSED’deki okula devam eden öğrencilerin kısmen olumlu ifadelerle bu soruya yaklaşımları olmuştur. Örneğin 15 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (Ü29) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Yapılabilir. Eğer öyle olmak istiyorsa.”

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise, erkek öğrencilerin, kadın öğrencilere göre yaşlılık döneminde estetik yaptırmaya ilişkin kısmen daha olumsuz bir tavır içerisinde oldukları söylenebilir. Örneğin erkek öğrencilerden bazıları şu şekilde ifade etmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A48) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Bence çok gereksiz.

- Neden?

- Öncelikle boşuna para veriyorlar. O parayı başka bir şey için kullansan çocuklara yardım etsen daha iyi olur.”

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O13) kodlu bir erkek öğrenci şunları söylemektedir:

“Bence hiç gerek yok. Allah’ın verdiği vücudu bozmasına gerek yok.”

Tüm bunlara ek olarak dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta ise bu soruda psikolojik yaşlanmaya gönderme yapan ifadelerin bulunmasıdır. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü40) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde anlatmaktadır:

“Çok saçma. Boş yere para harcıyorlar. Yaşlı görünsen ne olacak genç görünsen ne olacak. Yaşlılık bence biraz da ruhla alakalı. Çünkü Ajda Pekkan genç görünüyor. Görünmek için bir sürü şey yapıyor filan da yine de ruhu yani yaşlanıyor. Yoruluyor artık. Ne kadar cildi genç görünse de ruhu yaşlanıyor.”

Öğrencilere yaşlılık döneminde estetik ve duygu durumu temasına ilişkin 2. sorusu olarak “Yaşlılar aşık olabilir mi?” sorusu yöneltilmiştir. Bu kapsamda görüşmeye katılan öğrencilerden önceden belirlenmiş “evet”, “hayır”, “fikrim yok” seçeneklerine yanıt vermeleri beklenmiştir. Görüşme yapılan öğrenciler bu soruda daha

çok “evet” seçeneğini tercih etmiştir. Bu durum gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve evinde yaşlı bir yakını olan öğrencilere göre anlamlı bir farklılık göstermezken cinsiyet değişkeni açısından farklılıklar içermektedir. Şöyle ki, kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre yaşlıların aşık olması ile ilgili olarak olumlu cevapları daha fazla olmuştur.

Öğrencilere Giresun İlinde yaşlılara yönelik kamu politikaları ile ilgili 3 soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda Giresun’da yaşlılar için en büyük tehlikenin ne olduğu ve yaşlılara yönelik ne tür hizmet yapılması gerektiğine ilişkin sorular yöneltilmiş ve katılımcıların verdikleri ifadelerden temalar oluşturulmuş ve bu temalar kapsamında veriler yorumlanmıştır. Bu sorulara ilişkin olarak yorumlanan tema, kategori, kod tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.21: Giresun ilinde yaşlılara yönelik kamu politikalarına ilişkin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Giresun ilinde yaşlılara yönelik kamu politikaları		
Giresun ilinde yaşayan yaşlılar için en büyük tehlike	Tehlike yok Mevcut huzurevlerinin niteliğindeki yetersizlik	Giresun için özel bir durum yok Huzurevinin yetersiz olması Huzurevinde yaşamak Trafik ve yol güvenliği Yaya yollarının park olarak kullanılması Hırsızlık ve gasp Hava kirliliği ve gürültü Sosyal aktivite alanlarının yetersiz oluşu
	Kentsel alanda yaşadıkları güçlükler	Engebe Köylerdeki yaşlılar için engebeli arazi Yollarının yokuşlu ve dik olması
	Engebeli, yokuş ve dik arazi yapısı	Unutulmak Yalnızlık ve tek başınalık Toplumsal dışlanma Terk edilme ve bakılmama Yakınları tarafından terk edilmek Gençlerin saygı göstermemesi Gençlerin yaşlıları önemsememesi Yaşlılara saygı gösterilmemesi Yaşlılara toplu taşıma araçlarında yer verilmemesi Ailesine bir şey olması Huzurevine bırakılmak
Giresun ilinde yaşayan yaşlılar için en büyük tehlike	Psikososyal tehlike	Bahçe işlerinin yoruculuğu Yoksulluk ve geçim sıkıntısı
		Bahçe işleri, fındıkta çok yorulmaları Fakirlik

Tablo 3.21 (devamı): Giresun ilinde yaşlılara yönelik kamu politikalarına ilişkin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Giresun ilinde yaşlılara yönelik yapılması gereken hizmetler	Sosyal hizmet	Yaşlılara yönelik sosyal aktivitelerin ve aktivite alanlarının artırılması Engelli yaşlılara yönelik alt yapı hizmetleri, ihtiyaç analizi Yardıma muhtaç olan tüm yaşlı bireylere aynı ve nakdi yardım Belirli aralıklarla ziyaretler (huzurevinde ya da tek başına yaşayan yaşlılar için) Maddi destek Huzurevi/Bakım Evi Erzak yardımı Kırsal kesimdeki yaşlılara yönelik hizmetler Resmi kurum ve kuruluşlarda yardımcı olacak danışmanlar Huzurevlerinin denetimi Sosyal aktivite Sosyal aktivite alanları ve mekanları artırılmalı Alt yapıyı ve çevre düzenlemesi yaşlılara uygun tasarlanmalı Trafik güvenliği artırılmalı ve yaşlılara uygun trafik işaretleri geliştirilmeli
	Yaşlı dostu kent ve kamusal mekan tasarımı	Toplu taşıma araçlarının yaşlılara uygun hale getirilmesi ve doğrudan yaşlılara hizmet verecek araçlar geliştirilmeli Yaşlıların yoğun olarak yaşadığı mahallelerde yol kenarlarına çeşme, bank vb. yapılmalı Yaşlılara saygı gösterilmesi gerektiği öğretilmeli (örn. Dolmuşlarda yer verilmesi gibi)
Giresun ilinde yaşlılara yönelik yapılması gereken hizmetler	Sağlık hizmeti	Evde sağlık hizmeti verilmeli Düzenli aralıklarla sağlık taraması yapılmalı İhtiyaç durumunda bakıcı hizmeti ve maddi destek

Tablo 3.21 (devamı): Giresun ilinde yaşlılara yönelik kamu politikalarına ilişkin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Giresun ilinde yaşlılara yönelik yapılması gereken hizmetler	Sağlık hizmeti	Hastanelerde hızlı, kolay ulaşım ve beklemeden muayene Sağlık hizmeti veren kuruluşların, mekansal olarak yaşlılara uygun şekilde düzenlenmesi Sağlık kuruluşlarının sayısı artırılmalı ve kırdakentte yaşayan yaşlılara sağlık hizmeti verilmeli
	Sivil toplum kuruluşları Kırsal kesimi kalkındırmaya yönelik hizmetler	Yaşlı derneği kurmak Köyde yaşayan yaşlılara yönelik sağlık hizmeti
	Farkındalık oluşturma	Toplu taşıma araçlarında yaşlılara yer verilmesi konusunda gençlerin bilinçlendirilmesi Yaşlı insanlara anlayışlı yaklaşılmasını sağlamak Toplumsal bilinçlendirme Yaşlıların çocuklarına yaşlılarına anlayışlı olması konusunda eğitim verilmesi Huzurevi yapmak yerine insanları bilinçlendirmek
	Bilmiyorum	Bilmiyorum
Gençlerin olanakları olsa yaşlılara yönelik ne tür hizmetlerde bulunabilecekleri	Sosyal hizmet	Huzurevlerinin sayısı ve kalitesi artırılmalı Sosyal aktivite alanları ve mekanları artırılmalı İhtiyacı olanlara maddi destek Engelli yaşlılar için tekerlekli sandalye Hastanelerde ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarında öncelik Ziyaret
	Kırsal kesimi kalkındırmaya yönelik hizmetler	Sağlık hizmeti Sosyal aktivite Ziyaret
	Sağlık hizmeti	Sağlık hizmeti verilmeli(Ambulans, hastane) Düzenli aralıklarla sağlık taraması yapılmalı İhtiyaç durumunda bakıcı hizmeti ve maddi destek Evde sağlık hizmeti verilmeli
	Yaşlı dostu kent ve kamusal mekan tasarımı	Ücretsiz toplu taşıma Yaşlılara uygun araç Güvenli trafik ve yaşlılara uygun trafik ışıkları Yaşlılara uygun sosyal alanlar ve mekanlar (restoran, kütüphane, parkbahçe, otel, hastane vb.)

Tablo 3.21 (devamı): Giresun ilinde yaşlılara yönelik kamu politikalarına ilişkin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Gençlerin olanakları olsa yaşlılara yönelik ne tür hizmetlerde bulunabilecekleri	Yaşlı dostu kent ve kamusal mekan tasarımı	Yaşlılar için yürüme alanları
		Her apartmana asansör
	Sivil toplum kuruluşları	Yaşlıların yoğun olduğu mahallelerde yol kenarlarında banklar
		Yaşlı merkezi
Topluma yaşlı bireyler hakkında farkındalık ve duyarlılık kazandırma	Yaşlılar için dernek kurmak	Yürüyen yol
		Yaşlıların evini restore etmek
Yaşlı veri tabanı oluşturma	Ailelerin yaşlıları ile ilgilenmesi için çalışmalar	Yaşlıların ailesi ile beraber yaşama imkânı
		Yaşlının isteğine göre ailesi ile buluşturmak
Yaşlı veri tabanı oluşturma	Aile ortamı gibi yerlerde yaşamalarını sağlama	Yaşlının ailesi ile beraber yaşama imkânı
		Tüm yaşlıların sorunları ve öncelikli müdahale alanları için araştırma yapma

Giresun İlinde yaşlılara yönelik kamu politikaları ile ilgili olarak ilk soru “*Sizce Giresun’da yaşayan yaşlılar (65+) için en büyük tehlike nedir? Neden?*” şeklinde olmuştur. Bu anlamda “tehlike yok”, “mevcut huzurevlerinin niteliğindeki yetersizlik”, “kentsel alanda yaşadıkları güçlükler”, “engebeli, yokuş ve dik arazi yapısı”, “psikososyal tehlike”, “bahçe işlerinin yoruculuğu” ve “yoksulluk ve geçim sıkıntısı” olmak üzere 7 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler içerisinde öğrenciler daha çok Giresun ilinde tehlikenin olmadığını ifade etmişlerdir. Bunu kentsel alanda yaşadıkları güçlükler ve psikososyal tehlike seçenekleri izlemiştir.

Giresun ilinde yaşlılar için en büyük tehlikenin yaşlı bireylerin kentsel alanda yaşadıkları güçlüklerle (bu güçlükler içerisinde en fazla tekrar eden trafik ve yol güvenliği) ilgili görüş bildiren öğrenciler daha çok ASED’deki ve OSED’deki okula devam eden öğrenciler olmuştur. Buna ilişkin öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A43) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Trafik. Karşıdan karşıya geçerken.

- Neden?

- Çünkü çok oluyor. Daha geçen hafta arabayla kadına çarpmış, ölmüş kadın.

Dikkatsiz araba kullanıyorlar. Hızlı araba kullanıyorlar.”

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O9) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Trafik. Çift kavşaklarda filan trafik çok olur. Çok şahit oldum. Yaşlıları görmüyorlar veya gençler çok dikkatsiz kullanıyor, hız yapıyor, şehir içinde filan.”

17 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A41) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Şu anda gördüğüm kadarıyla Giresun’da engelli park yerlerine adamların arabalarını park etmesi ya da görme engelli olan insanların, yaşlıların geçtiği kaldırım yollarına arabaların park edilmesi ve Giresun’da sürekli araçlar çok hızlı geçiyor. Yaşlılar için hiçbir önlem yok.”

Giresun’da yaşayan yaşlılar için psikososyal tehlikenin altını çizen öğrencilerin yaşlıların ihmali üzerinde durdukları söylenebilir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü39) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Aile tarafından unutulmaları. Ziyaret bakımından veya bakım olarak.”

Giresun İlinde yaşlılara yönelik kamu politikalarının 2. sorusu olarak **“Sizce Giresun’da yaşlılara (65+) yönelik ne tür hizmetler götürmek gerekmektedir?”** sorusu yöneltilmiştir. Giresun ilinde yaşlılara yönelik yapılması gereken hizmetler temasında, sosyal hizmet, yaşlı dostu kent ve kamusal mekan tasarımı, sivil toplum kuruluşları,

kırsal kesimi kalkındırmaya yönelik hizmetler, farkındalık oluşturma ve bilmiyorum olmak üzere 7 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler içerisinde gençler daha çok sosyal hizmetlerin artırılması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Özellikle de gençler, huzurevi sayısı ve kalitesini artırma üzerinde durmuşlardır. Örneğin 17 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A41) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Huzurevleri. Huzurevlerine müzisyenler geliyor ya o tür faaliyetler olmalı. Yaşlı insanlar müzik çalıyor.

- *Başka?*

- Yaşlıları güzel bir gezintiye çıkartıp ya da oyun parklarına götürüp eski anlıları canlandırılabilir ya da onların en sevdikleri şeyleri yerine getirebilirler.”

Yaşlı bireylere yönelik sivil toplum kuruluşlarına dikkat çeken 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A48) kodlu bir erkek öğrenci bunu şu şekilde anlatmaktadır:

*“**Bunun hakkında bir dernek olduğunu düşünmüyorum, ama var mı yok mu bilmiyorum. Bence şöyle olsa daha mantıklı olur. Mesela dünyada bir gün herkes birbirine sadece yaşlılar için değil yardımlaşma günü olarak ilan edilmesi çok iyi olur.***

- *Başka?*

- Onlar için ev yapılabilir evsizlere. Görüyoruz sokaklarda yatıyorlar. Yiyecek-içecek yardımı olabilir. Bence her haftada en az bir kere şöyle psikolog gibi psikiyatri gibi insanların gitmesi, nasılsın, iyi misin diye sorması, yaşlılarımızın evine. Çünkü sorarsanız o kendisini güvende hissediyor. Benim halimi hatrımı soran oluyor diye.”

Sosyal aktivite alanları ve mekanlarının artırılmasına dikkat çeken ve cinsiyet değişkeni anlamında yaşlı kadınların daha dezavantajlı olduğuna vurgu yapan 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A56) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Mesela dışarı çıktığımızda bizim vakit geçirebileceğimiz bir sürü yer var. Ama yaşlılar için hiç yok ki **kadın-erkek ayrımı da çok fazla. Tamam, yaşlı hani büyüklerimiz kahvelere gidip vakit geçirebiliyor, ama yaşlı teyzelerinin yapabilecekleri,***

bir yerde buluşabilecekleri bir alan yok bir noktada. O noktayı bence kimse çok düşünmemiş ki en ufağından belki çok saçma, ama o yaşlı dediğimiz büyüklerimiz oturup kahvede oyunlar oynayabiliyorsa yaşlı olan bir sürü büyüğümüz, bayan örgü örmeyi filan çok seviyorlar. Onlar için bir kafe gibi bir ortam yapılabilir. Bizim ülkemizde yok işte. Onlar yaşlı dedeler kahvedeyken onların yemeğini yapacaklar.

- Başka ne yapılabilir?

- İlgi duydukları şeylerle ilgili olanlar açılabilir. Ama dediğim gibi onların evde yemekleri var, bulaşıkları var, ütüleri var, torunlar var. Zaten Türkiye’de hiçbir zaman bayanlara yönelik bir şey yok ki. Bayansan bir sıfır geridesin.

- Siz neler düşünüyorsunuz neler yapılabilir?

- Şimdi sonuçta belli bir yaşa geliyorsunuz, nikah salonunda birbirlerine diyorlar ki hastalıkta, sağlıkta her zaman hani evet diyorlar. Şöyle bir şey var, sen erkeksin iş yapamazsın diye bir durum yok ki sen akşama kadar gezebiliyorsun gayet güzel kahvelerde oh kolun da güzel çalışıyor. Evde karısına bence yardım edebilir. Kaç yaşında olursa olsun. Oturup torunu ile o da oynayabilir. Bütün gün kahvede geçirmek yerine karısı ile bir şeyler paylaşıp karısı ile vakit geçirebilir. Kadınların da belki kendilerine ait bir hayatları olur.”

Yaşlı kadınlar için sosyal aktivite alanları yapılması gerektiğine dikkat çeken bir başka örnekte 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci şunları söylemektedir:

“Spor salonu olabilir. Sonra kadınların oturabileceği yani böyle sohbet, muhabbet edebileceği, çay-kahve içebileceği, onlara ait bir yer olabilir. Sonra onlar yürürken zorluk çekiyor. Kaldırımlarda bir şey olabilir. Kaldırımlarda bazıları ayaklarını kaldıramıyor, daha aşağıda olabilir.”

Kır yerleşkesindeki yaşlı bireylere yönelik hizmetlere dikkat çeken 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (O6) kodlu bir kadın öğrenci bunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Köyde bakılmayan insanlar var. onların çarşıda eksikleri götürülebilmesi için yardım olabilir. Oraya ziyarete gidilebilir. Hani huzurevine gidiliyor ya. Onlara da ziyaret olabilir.”

Engelli yaşlılara yönelik hizmetlere atıfta bulunan 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O14) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Yaşlılar dışarda çok görüyoruz. Sakat yaşlılar var. Bazıları engelli olabiliyor. Yolda yürüyemeyen. Onlara maddi-manevi yardım etmeliyiz. Ev açılabilir.”

Yaşlı bireylerin toplu taşıma araçlarında gençler ile olan ilişkisinin sorunlu olduğu görülmektedir. Toplu taşıma araçlarından yaşlı bireylerin itelenmek istendiği söylenebilir. Örneğin 15 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A45) kodlu bir kadın öğrenci bunu şu şekilde ifade etmektedir:

*“Dolmuşlarda yaşlılar ile öğrenciler çok çatışıyorlar. Dolmuşlarda sık sık dolduğu için bu sefer öğrenciler ayakta gitmek zorunda kalıyor. **Sadece yaşlıların bineceği dolmuş yapılmalı.**”*

Trafik ve yol güvenliği üzerinde duran ve yaşlı bireyler için trafik işaretlerinin olması gerektiğini ileri süren 18 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A46) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Hasta olanlar için yardım edilmeli. Zaten bazı önlemler alınıyor. Devlet hastanelerinde mesela 65 yaş üstü erken giriyor, poliniğe. **Trafik işaretlerinde yaşlılara öncelik verilmeli. İşaretlerde yaşlı işaret olmalı, bir ışık olmalı.**”*

Düzenli sağlık kontrollerine dikkat çeken 16 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O17) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

*“Daha fazla sosyal faaliyetler olmalı bence. Çünkü yaşlılar kahve alışkanlıkları filan tehlikeli sigara dumanı altında filan ortam kötü. **Her aileye sağlık doktoru daha***

çok tedbir alınabilir. Hasta olmamaları için. Her ay eve gelseler, baksalar, bir sıkıntıları var mı?”

Yaşlı bireylerin kendilerini sağlık konusunda ihmal ettiğine dikkat çeken ve bu konuda önlem olarak düzenli sağlık kontrollerinin önemini altını çizen 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü28) koldu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Bence genel kontrolden geçirilmeleri sağlanmalı. Çünkü **hiçbiri doktorla sıkı fıkı değil.**”*

Bu görüşlerin yanı sıra bazı gençler toplumsal bilinçlendirmeyle yaşlıların sorunlarının giderileceğini düşünmektedir. Örneğin 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O9) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Dolmuşlarda çok problem yaşıyor. Gençler bu konuda bilgilendirilmeli. Yaşlılar için ilaçlarını rahat içebilsinler, suları filan diye çeşmeler arttırılmalı veya dinlenmek için banklar filan çoğaltılmalı.”

Yapılan görüşmelerde ÜSED'deki okula devam eden öğrencilerin yaşlı bireylerin toplumsal değişimle birlikte eski konumunun sarsıldığına dikkat çektikleri söylenebilir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü27) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Huzurevi olabilir. Çok yok. Bir de şöyle bir durum var: 21. yy.'ın getirdiği şeylerden dolayı mesela eskiden olsa ailenle beraber yaşarsın yaşlılarla. Ama 21. yy.'da bu çok söz konusu değil. Belki biraz daha anne-baba sevgisi aşındırılabilir.

- Niye böyle oldu sizce?

*- **Zaman değişti çünkü. Dönem..değişiyoruz.***

Giresun İlinde yaşlılara yönelik kamu politikalarına ilişkin son soru olarak *“Sizin eğer olanağınız olsaydı Giresun'da yaşayan yaşlılara ne tür hizmetler verirdiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan, *gençlerin*

olanakları olsa yaşlılara ne tür hizmetlerde bulunabilecekleri teması başlığında sosyal hizmet, kırsal kesimi kalkındırmaya yönelik hizmetler, sağlık hizmeti, yaşlı dostu kent ve kamusal mekan tasarımı, sivil toplum kuruluşları, topluma yaşlı bireyler hakkında farkındalık ve duyarlılık kazandırma, yaşlı veri tabanı oluşturma olmak üzere 7 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler içerisinde de daha çok Giresun ilinde yaşlılara yönelik yapılması gereken hizmetler temasında olduğu gibi sosyal hizmet kategorisi içerisindeki kodların tekrar ettiği söylenebilir. Bunu sırası ile sağlık hizmeti ve yaşlı dostu kent ve kamusal mekan tasarımı izlemiştir. Bu kapsamdaki öğrenci görüşlerinden elde edilen alıntılar aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A50) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Her yere huzurevi açardım. Yaşlılara yönelik sadece yaşlılar için yerler yapardım. Bakım merkezleri, parklar, sadece yaşlılara yönelik restoranlar, yaşlı olarak vakit geçirebilecekleri oyun yerleri yapardım.

16 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O17) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Daha çok sağlık konusunda. **Gençlik merkezi varsa onlara da öyle bir merkez kurulmalı.** Huzurevleri var. görmeden bilemiyorum, dıştan bakıyorum. Gidince bir gün kalıyoruz. Ama daha olanaklı olabilir, durumlar. Daha çok teftiş edilmeliler.”*

Yaşlı bireyler için yaşlı köyü projesi ile ilgili bir hizmetten bahseden 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü26) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Şöyle bir şey var. Huzurevleri filan diyoruz, ama insanların da o huzurevlerine girmeleri acımasızlık gibime geliyor.

- Siz nasıl bir şey yapardınız?

- *Doğada mesela bir kamp gibi, köy gibi bir yer açardım. Orda her birine bir ev açardım. Yaşlılar hem komşu olurlar hem de doğa ile olurlardı.*"

Ancak bu uygulamanın da, yaşlı kişilerin etiketlenmesi ve bir tür ötekileştirilmesi olarak yorumlanabilir. Buların dışında trafik ve yol güvenliğine dikkat çeken 18 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir (A46) kodlu erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

"Öncelikle trafik sorununu kaldırırdım. Ayrı bir yol yapardım, kaldırımın kenarında bir yer."

Yaşlı bireylerin daha çok kır yerleşkesinde olduğunu ifade ederek kır yerleşkesinde sağlık hizmetlerinin artırılması gerektiğine vurgu yapan 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A55) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

"Huzurevi yapılmalı. Hastaneler yönünden iyi bakılmalı, sağlıklı yaşam sürdürmeleri... Yaşlılar sürekli köyde. Köye hastane yapılmalı. Orada kontrollerini yapmaları için."

Yine kır yerleşkesi ve ilçelere sağlık kurumlarının yapılması gerektiğini ileri süren 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A59) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

"Her eve bir ambulans beklerdi. Her bir ilçe, köye hastane, bir aileden en az bir tane sağlıkçı çıkması, çocukların."

Yaşlı bireylerin sağlık konusunda kendilerini ihmal ettiklerini ileri süren ve bu konuda düzenli sağlık kontrollerinin yapılması gerektiğini vurgulayan 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü28) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Ziyaret ederdik. Grup olurduk. Mutlu ederdik hediyelerle.

- *Hizmet anlamında başka neler yapardınız?*

- *Sağlık yönünden.*

- *Ne tür mesela?*

- *Eve gidip sağlık tıbbi değerlerini filan kontrol etmek gibi. Evde yapabileceğimiz kadar. Çünkü onlar hastaneye gelmeye çok istekli değiller.”*

Engelli yaşlılara yönelik hizmet verilmesinin altını çizen 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O13) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Engelsiz yaşam yapardım. Giresun için. İhtiyacı olmayanların, ihtiyacını giderirdim. Tekerlekli sandalye yardımı, evlerinin önünde merdiven oluyor, çıkmaları için engelsiz yapardım. Kimsesi olmayan yaşlılara; ev, para, yiyecek-içecek.”

ÜSED’deki okula devam eden öğrencilerin yaşlıların problemlerinin çözümünde bilinç değişikliğine dikkat çektikleri görülmektedir. Bu konuda gençler; medya, okul gibi kanallarla yaşlı bireylere yönelik eğitimler verilerek farkındalık oluşturma üzerinde durmuşlardır. Özellikle gençler, huzurevi yapmak yerine yaşlı bireylere yönelik bakış açısının değiştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü39) kodlu bir erkek öğrenci şöyle ifade etmektedir:

“Maaş. Huzurevi yapılabilir keşke yapılmasaydı!

- *Siz ne yapılmasını isterdiniz?*

- *Huzurevi yerine insanların fikirlerini değiştirmek.*

- *Mesela?*

- *TV programları bu konu ile ilgili, yaşlılara gösterilmesi gereken davranışlar hakkında özellikle çocuklara küçüklükten eğitme.”*

Bu görüşlerin yanı sıra öğrencilerin yaşlı veri tabanı oluşturulmasına yönelik görüş bildirdikleri dikkat çekmiştir. Örneğin 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O9) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Köy köy dolaşırdım. Çünkü bilinmiyor, bazı yaşlıların ne durumda olduğu. Evsiz, bakıma muhtaç olanlara huzurevi değil de kendilerini daha rahat hissedecekleri bir ortam daha böyle aile ortamı. Bakımlarının yapılması, yemeklerinin verilmesi.”

Yaşlı veri tabanı oluşturmaya dikkat çeken bir başka örnekte 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A56) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

*“Ben de sizin gibi **bir sürü form hazırlayıp gidip konuşurdum. Onların isteklerine yönelik bir şeyler yapmak isterdim. Çünkü yaşlı değilim ve ben de onların pencerelerinden bakamam. Ama sizin gibi bir sürü form doldurursam o pencereye belki ulaşırım, hani görürüm. O formu doldurduktan sonra konuşurken dikkatimi çeken bir şey olursa hani yalnızlıkları olsun, o bu hani bir şey dikkatimi çekerse oturup düşünürüm. Ben bunu nasıl değiştirebilirim. Belki bu teyzenin evine tekrar geldiğimde yüzünde o böyle küçük tebessümü büyütebilirim.”***

Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki kısmında öğrencilere 5 soru yöneltilmiştir. İlk soru *“Sizce gençler tarafından yaşlılar genellikle nasıl görünüyor?”* sorusu olmuştur. *Gençler tarafından yaşlıların nasıl görüldüğü* teması altında öğrencilerin görüşlerinden “olumsuz nitelendirme”, “olumlu nitelendirme” ve “hem olumlu hem olumsuz nitelendirme” olmak üzere üç kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler içerisinde “hasta”, “saygı duyulmayan”, “mutsuz ve umutsuz”, “anlayışsız”, “her şeye karışan”, “huysuz”, “sinir bozucu”, “sıkıcı ve geveze” gibi pek çok kod olumsuz nitelendirme kategorisi içerisinde; “büyük ve saygı duyulması gereken”, “bilgili ve tecrübeli”, “tatlı, tonton, şirin ve sevimli” gibi kodlar da olumlu nitelendirme kategorisi altında değerlendirilmiştir. Buna ilişkin incelenen tema, kod ve kategoriler Tablo 3.22’de verilmiştir.

Tablo 3.22: Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki ile ilgili tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Gençler tarafından yaşlıların nasıl görüldüğü	Olumsuz nitelendirme	Hasta Saygı duyulmayan Mutsuz ve umutsuz Anlayışsız Her şeye karışan Huysuz Sinir bozucu, sıkıcı ve geveze Cimri Dar görüşlü ve eski kafalı Çirkin Dışlanan
		Olumlu nitelendirme
	Hem olumlu hem olumsuz nitelendirme	
	Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaştığı konular	Yaşlıların gençlere maddi destekte bulunması
Yaşlıların gençlerle sohbet etmesi		Hoş sohbetleri, anılarını anlatmaları ve güldürmeleri Şiveli konuşmaları
Yaşlıların gençleri yönlendirmesi/tecrübelerini paylaşması İlgi alanları ortak olduğu zaman		Evlilik, ev işleri, iş, okul vb. konularda deneyimli olmaları
Anlaşılan konu yok		Kuşak farkı İlgi alanları ortak olduğu zaman
Çoğu konuda anlaşılıyor		(örn. TV'de bir haber ile ilgili aynı görüşü paylaşma)
Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaşamadığı konular	Çağın getirdiği yeniliklere yaşlıların karşı olması/ayak uyduramaması	Teknolojik yeniliklere ve çağın getirdiği yeniliklere uyum sağlayamama Dar görüşlü ve eski kafalı olmaları

Tablo 3.22 (devamı): Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki ile ilgili tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaşamadığı konular	Yaşlıların gençlerin fikirlerine önem vermemesi	Emir vermeleri Düşüncelerinde katı ve dayatmacı olmaları Gençlerin dışlanması, bilgisiz bulunması, fikirlerinin önemsenmemesi, gençleri anlamamaları
	Yaşlıların huysuz olması	Yaşlıların huysuz olması
	Yaşlıların gençlere karışması	Yaşlıların gençlere karışarak her şeylerine (Giyim kuşam, eve geliş saatleri vb.) müdahale etmeleri
	Yaşlıların bilişsel yetersizliği	Aynı şeyi sürekli tekrarlamaları Yolda yavaş yürümeleri Sürekli sağlık durumlarından şikayet etmeleri Anlama güçlüğü
	Hayat görüşlerindeki farklılık/ Fikir ayrılığı/Kuşak çatışması	Kuşak çatışması (hayat, evlilik, siyaset vb. konularda görüş ayrılığı)
	Anlaşlamayan konu yok	
	Çoğu konuda anlaşamıyor	Yaşlıların gençlerde ilgi bekleme konusunda
	Toplu taşıma araçlarında yer verme konusunda	Otobüslerde yer verme konusunda
	İlgi alanları ortak olmadığı zaman	Ortak nokta olmadığı zaman
	Yaşlıların gençlere sürekli öğüt vermesi	Yaşlıların gençlere çok öğüt vermesi Yaşlıların gençleri zararlı alışkanlık kullanımı konusunda nasihatte bulunması
Yaşlıların gençlerden beklentileri	Yaşlı bireylere değer verilmesi	Dinlemelerini Şefkatli ve yardımsever olmaları, bakmalarını Sevgi ve saygı duymalarını Anlayışlı ve duyarlı olmalarını Ziyaret etmelerini, arayıp sormalarını Dürüst olmalarını Sohbet etmelerini
	Yaşlıların tecrübelerinden faydalanmalarını	Yaşlıların yaptığı hataları gençlerin yapmamasını
	Meslek/İş sahibi olmalarını	Eğitim görmelerini Mevki sahibi olmalarını Kendi işlerini kurmalarını

Tablo 3.22 (devamı): Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki ile ilgili tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Yaşlıların gençlerden beklentileri	Bilmedikleri, anlayamadıkları konularda yardımcı olmaları	Yol göstermesi Bilmedikleri konularda yardım etmelerini
	Gençlere karşı anlayışlı olmalarını/dar görüşlü olmamalarını/çağa ayak uydurmalarını/her şeye karışmamalarını	Anlayışlı olmaları, huysuz olmamaları Dar görüşlü olmamaları Müdahaleci olmamaları ve sürekli öğüt vermemeleri Hoş görülme ve sevecen olmaları
Gençlerin yaşlılardan beklentileri	Dünyaya faydalı olmasını	Dünyaya faydalı olmalarını Harçlık
	Maddi destek	Ekonomik olarak destek vermesini
	Sağlıklı olmasını	Diñç olmalarını Hasta olmamalarını
	Gençlerin fikirlerini önemsemelerini	Gençlerin fikirlerine değeri vermeleri Çok konuşmamaları
	Beklenti yok	Beklenti yok
	Manevi destek	Bilgi ve deneyimlerini paylaşmalarını Sevgi göstermelerini Arkasında durmasını
	Dünyaya faydalı olmasını	Dünyaya faydalı bir birey olmasını

Gençler tarafından yaşlıların nasıl görüldüğü temasında öğrenciler yaşlı bireyleri daha çok olumsuz (bunlar içerisinde en fazla tekrar eden huysuz kodu) nitelendirmişlerdir.

Gençler tarafından yaşlıların nasıl görüldüğü gençlerin gittikleri okulun SED'ine göre değişebilmektedir. Şöyle ki ASED'deki ve ÜSED'deki okula devam eden öğrencilerle yapılan mülakatlardan hareketle, gençler, yaşlı bireyleri kısmen daha olumlu ifadelerle tanımlamışlardır. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A42) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Sevimli, ben bizzat sevimli buluyorum.”

Başka bir örnekte 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü26) kodlu bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“Saygı duyulması gereken kişiler olarak görüyor. Sevecen görürler.”

Buna karşın OSED’deki okula devam eden öğrenciler, yaşlı bireyleri kısmen daha olumsuz ifadelerle nitelendirmişlerdir. Örneğin 18 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O2) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Huysuz, aksi, sinir bozucu, gıcık.”

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise, erkek öğrenciler, kadın öğrencilere göre yaşlı bireyleri daha olumsuz ifadelerle nitelendirmişlerdir. Örneğin, 17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O13) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“İtici, sıkıcı.”

Bunlara ek olarak öğrencilere gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki temasında “Siz yaşlıları nasıl görüyorsunuz?” şeklinde seçenekli soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda görüşmeye katılan öğrencilerden önceden belirlenmiş “sevecen”, “huzurlu”, “şefkatli”, “bencil”, “dar görüşlü”, “anlayışsız”, “otoriter”, “umutsuz” seçeneklerine yanıt vermeleri beklenmiştir.

Öğrenciler daha çok yaşlı bireyleri sevecen, şefkatli ve huzurlu olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Yaşlıların nasıl görüldüğü cinsiyet değişkeni açısından bir farklılık göstermemiştir.

Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki temasının üçüncü sorusu olarak öğrencilere, “Gençlerin yaşlılarla hangi konularda anlaşabildiğini, düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. *Gençlerin yaşlı insanlar ile konuştuğu konular* teması altında öğrencilerin görüşleri “yaşlıların gençlere maddi destekte bulunması”, “yaşlıların gençlerle sohbet

etmesi”, “yaşlıların gençleri yönlendirmesi/tecrübelerini paylaşmaları”, “ilgi alanları ortak olduğu zaman”, “çoğu konuda anlaşılıyor”, “anlaşılan konu yok” kategoriler oluşturulmuştur. Öğrenciler daha çok gençlerin yaşlılar ile yaşlıların gençleri yönlendirmesi/tecrübelerini paylaşması konusunda anlaştığını belirtmiştir. Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaştığı konuların ne olduğu gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer çıkmıştır. Buna ilişkin öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A42) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Bilgi olarak, mesela ben babaannemle konuştuğumda bunu böyle yapma dediğimde ben onun fikrine daha çok uyuyorum. Görmüş geçirmiş o yüzden. Bir şey istediğimde kıramayıp yapmaları.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O14) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Aile olayları olabilir. Onların aile geçmişi var. Aile hakkında bir soru sorulduğunda, boşanma, eşi ölmüşse soru sorulduğunda, onun hakkında iyice bilgili cevap verebilirler.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü26) kodlu bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“Eski günler. Sonuçta gençler bir şeyleri yaşıyorlar ve bunları yaşarken zorluk çekiyorlar. Yaşlılar da bunları yaşamışlar. Bunlar hakkında tavsiye veriyor olabilirler.”

Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki kısmında öğrencilere üçüncü soru altında “Gençlerin yaşlılarla hangi konularda anlaşamadığını düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaşamadığı konular teması altında “çağın getirdiği yeniliklere yaşlıların karşı olması/ayak uyduramaması”, “yaşlıların gençlerin

fikirlerine önem vermemesi”, “yaşlıların huysuz olması”, “yaşlıların gençlere karışması”, “yaşlıların bilişsel yetersizliği”, “hayat görüşlerindeki farklılık/fikir ayrılığı/kuşak çatışması”, “toplular taşıma araçlarında yer verme konusunda”, ilgi alanları ortak olmadığı zaman”, “yaşlıların gençlere sürekli öğüt vermesi”, “çoğu konuda anlaşamıyor”, “anlaşılmayan konu yok” kategorileri altında farklı kodlar oluşturulmuştur.

Öğrenciler daha çok gençlerin yaşlılar ile yaşlı bireylerin gençlere karışması konusunda anlaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Başka bir deyişle anlaşamayan konuların sıklıkla yaşlıların gençlerin dış görünüşüne, teknoloji kullanımına, eğitim hayatına vb. faaliyetlerine müdahalede bulunması olduğu görülmüştür. Kuşak farkından kaynaklı kuşak çatışması yaşandığının altı çizilmiştir.

Gençlerin yaşlı insanlar ile anlaşamadığı konuların ne olduğu gençlerin gittikleri okulun SED'ine göre değişebilmektedir. Şöyle ki, ASED'deki ve OSED'deki okula devam eden öğrencilerle yapılan mülakatlardan hareketle, öğrenciler, yaşlı bireylerin gençlere karışması konusunda anlaşmazlık olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin 15 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A45) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Onlar çok **dar görüşlü** oldukları için, gençler ne yapsa bu böyle olmaz, çok **karışmaları**.*

- Örneğin?

*- **Yaşlılar genç kızların kıyafetlerine çok karışmaları**. Mesela bir öneride bulunacağız; sen küçüksün, sen bilemezsin gibilerinden şeyler söylerler.”*

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O14) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Dışarı çıkarken makyaj, yaşlılar çok karıştır. Dar-açık karıştır. Köye gittiğimde nasıl giyindiğime, şehirde nasıl giyindiğime dikkat ederim.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A56) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Bir sürü nokta var: yeni nesil akşamları gezmek ister, mesela, ama hani yaşlı insanlara bakarsak bu onlara yanlış gelir. Makyaj, sevgili, sürekli telefon oynamak, odaya kapanmak, dar görüş, onların zamanında yokmuş.

- Örnek verebileceğiniz bir durum var mı?

- Benim anneannem hasta, o yüzden aynı evde yaşasak da bana hiçbir zaman bir şey söylemez. Çünkü sinir hastası yani.

- Çevrenizde gördüğünüz örnek verebileceğiniz bir durum var mı?

- Dedem hemen bir üst katta bu saatte nerdeydim, neden bu saatte geldin, saat 10.00 fuara gitti kız, onlar da yirmi iki yaşında sanane dede. Ama dar görüşlü işte. Onların zamanlarında yokmuş, çünkü onlar köyde büyümüşler.”

Bu örneklerde aynı zamanda kuşak farkından kaynaklı genç-yaşlı çatışmasının olduğu söylenebilir. ÜSED’deki okula devam eden öğrenciler hayat görüşlerindeki farka dikkat çekerek genç-yaşlı çatışması yaşandığını ifade etmişlerdir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü25) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Şu anki jenerasyon farkı, düşünceler farklı oluyor. Çatışma oluyor. Örneğin kılık-kıyafet.

- Yaşadığınız ve yakın çevrenizde örnek verebileceğiniz bir olay var mı?

- Kendi yaşına göre bu açık filan.

Bu görüşlerin yanı sıra öğrenciler çağın getirdiği yeniliklere, yaşlıların karşı olması/ayak uyduramamasını anlaşılabilen konu olarak ifade etmişlerdir. Örneğin, 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü26) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Yaşlılar şu anki dünyayı takip edemezler, ama gençler her zaman için ayak uydurur.

- Yani?

- İnternet, teknoloji.

- Örnek verebilir misiniz?

- Babaannem mesela.

- Ne oluyor mesela?

- Babaannem odaya gelir. Ben telefonda olurum. İşte bakar telefonuma sonra iste bu böyle mi olacak... bu böyle mi olacak... benim için çok temel şeyler. Cevap verilmesi bile gerekmeyen şeyler. Ama o sorduğu zaman terleyesim geliyor.”

Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki temasının ikinci sorusu olarak öğrencilere, “Siz, yaşlıların gençlerden en büyük beklentisinin ne olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?” sorusu yöneltilmiştir. Yaşlıların gençlerden beklentileri teması altında öğrencilerin görüşleri “yaşlı bireylere değer verilmesi”, “yaşlıların tecrübelerinden faydalanmalarını”, “meslek/iş sahibi olmalarını”, “bilmedikleri, anlayamadıkları konularda yardımcı olmalarını” kategorileri altında farklı kodlar oluşturulmuştur. Öğrenciler daha çok yaşlıların gençlerden, yaşlılara değer verilmesini beklediğini belirtmiştir.

Yaşlıların gençlerden beklentilerinin ne olduğu gençlerin gittikleri okulun SED’ine göre değişebilmektedir. Şöyle ki, OSED’deki ve ÜSED’deki okula devam eden öğrencilerle yapılan mülakatlardan hareketle gençler, yaşlıların gençlerden yaşlı bireylere değer verilmesini beklediğini belirtmişlerdir. Buna ilişkin öğrenci görüşlerinden örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O9) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Biraz daha hoşgörülü davranmaları, dertlerini dinlemeleri, ilgi istemeleri bir yaştan sonra çocuk gibi oluyorlar ya.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü39) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Kendilerine saygı göstermeleri.

- *Neden?*

- *Yaşlılığın verdiği bir bilgililik olduğu için onlara saygı gösterilmesini istiyor olabilirler.”*

Buna karşın ASED’deki okula devam eden öğrenciler, yaşlıların gençlerden meslek/iş sahibi olmalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A48) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Okusun, işini eline alsın, çocuklarına daha iyi gelecek sağlasın.”

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise, kadın öğrenciler yaşlıların gençlerden yaşlı bireylere değer verilmesini beklediğini, erkek öğrenciler ise meslek/iş sahibi olmalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Bu kapsamdaki örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Rizeli, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü22) kodlu bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“Saygılı olmalarını. Bazı gençler o kadar saygısız ki.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A55) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Vatana iyi gençler olmasını dilerler, okumayı iş sahibi olmayı.”

Gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki temasında öğrencilere, “Siz, gençlerin yaşlılardan en büyük beklentisinin ne olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?” sorusu

yöneltmiştir. *Gençlerin yaşlılardan beklentisi* teması altında “gençlere karşı anlayışlı olmalarını / dar görüşlü olmamalarını / çağa ayak uydurmalarını / her şeye karışmamalarını”, “dünyaya faydalı olmalarını”, “maddi destek”, “sağlıklı olmasını”, “gençlerin fikirlerini önemsemelerini”, “manevi destek”, “dünyaya faydalı olmasını”, “beklenti yok” kategorileri altında farklı kodlar oluşturulmuştur.

Öğrenciler daha çok gençlerin yaşlılardan, gençlere karşı anlayışlı olmalarını/dar görüşlü olmamalarını / çağa ayak uydurmalarını / her şeye karışmamalarını beklediğini belirtmiştir. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer bulgu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğrenci alıntıları aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A56) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Baktıkları pencereleri büyütmeleri, bence. Ben altmış yaşına gelirken tabi ki de yaşadıklarımı beraber getireceğim, ama getirirken etrafıma da bakmalıyım. Zaman değişiyor. Artık eve giriş saatleri daha çok gecikiyor. Bizim olduğumuz yere bizim olduğumuz yerden baksınlar. O verdikleri izin kısıtlamalar, bunları bize göre değiştirsinler. Eve geç gelme, sevgili, makyaj. Bize karşı anlayışlı olsunlar, görüşlerimize.”

17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (O1) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Anlayışlı olmaları. Gıtgide değişiyor, hayat. Yeni şeyler geliyor. Eski şeyler kalmıyor. Gençler değişiyor. Hoşgörü kalmıyor.

- Neden böyle?

- Aile, eskisi kadar ilgilenmiyor.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü39) kodlu bir erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

“Çağa ayak uydurmalarını isterler. Anlayışlı olmalarını isterler.

- Neden?

- **Kuşak farkı olduğu için o farkı kapatmak isterlerse daha iyi anlayacaklarını düşünüyorum.**”

Katılımcılara kendilerini yaşlı olarak görüp görmedikleri, ileriye dönük yaşlanmaya karşı önlem alıp almadıkları, yaşlılıkta nasıl bir hayat planladıkları, nerede, kiminle yaşamak istedikleri, yaşlandıklarında bakımlarını kimin yapmasını düşündükleri ve yaşlıların genç görünmek için yaptıkları faaliyetleri, yaşlandıklarında kendilerinin de yapmak isteyip istemeyeceklerine ilişkin görüşlerini öğrenmek amacıyla görüşmeler sırasında 7 soru yöneltilmiştir. Bu şekilde gelecekteki yaşlı profilinin nasıl olacağına ilişkin tahminler alınmaya çalışılmıştır. Kendi yaşlılıklarının nasıl olmasını istediklerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri ifadelerden temalar oluşturulmuş ve bu temalar kapsamında veriler elde edilmiştir. Bu kısma ilişkin incelenen tema, kategori ve kodlar Tablo 3.23’ de verilmiştir.

Tablo 3.23: Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri		
Gençlerin kendilerini yaşlı görme durumu	Evet Hayır Bazen	
	Vücut ve zihin sağlığını korumaya yönelik önlemler	Sağlıklı ve dengeli beslenmek Alzheimer'i önleyici aktiviteler Zararlı alışkanlıklardan (içki, sigara vb. uzak durmak) Cildi korumak (makyaj vb. yapmamak) Fiziksel aktiviteler (spor yapmak)
Gençlerin ileriye dönük yaşlanmaya karşı aldıkları önlemler	Ekonomik önlemler	Gayrimenkul vb. yatırım yapma (Ev almak vb.) Maddi açıdan başkalarına muhtaç bırakmayacak önlemler alma
	Psikolojik önlemler	Depresyonu önlemeye yönelik önlemler Yaşlı kişilere saygı duymak, sevgi
	Kültürel önlemler	göstermek, önemsemek, dinlemek

Tablo 3.23 (devamı): Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerinde estetik yaptırma ile ilgili düşünceleri	Evet, yaptırırım	
	Hayır, yaptırمام	
	Sağlık problemim olursa yaptırırım	
	Saç boyama hariç yaptırمام	
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin planları	Geniş aile ortamı içinde yaşamak	Çocukları ve torunlarıyla birlikte yaşamak (geniş aile)
	Bahçe işleri ile uğraşmak	Bağ, bahçe ile uğraşmak ve ekip biçmek (çiftçilik yapmak)
		Bahçe ve ev isteği
		Yerleşik bir düzen
		Bahçe ekmek
		Köyde yaşamak
		Çiftlik gibi bir yerde yaşamak
		Doğa ile iç içe bir hayat
		Küçük bir kasabada, müstakil bir evde
		Bir bağ evinde doğaya yakın bir yaşam
Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin planları		Köy evi, dağ evinde yaşamak
		Köyde/Çiftlikte yaşamak, çiftçilik yapmak, bağ bahçe işleri ile uğraşmak
	Doğal yerlerde yaşamak	Ailesiyle birlikte ve sahil kentinde, müstakil evde yaşamak, bağ bahçe işleri ile uğraşmak
	Emeklilik hayatı	Emekli olmak
	Şehirden uzak bir yerde eşi ile birlikte yaşamak	Şehirden uzak bir yerde eşi ile birlikte yaşlılık hayatı
	Çalışmak ve üretmek (Aktif olmak)	İş yeri açmak
		Serbest bir işte çalışma
		Bir faaliyetle uğraşma
	Sosyal ve kültürel aktivitelerde bulunmak	Dünyayı gezmek, tatil yapmak, gezip görmek
		Sosyal aktivitelere katılmak, spor yapmak
	Dindarlaşma	Ahlaki değer
		Dini ibadet
	Sağlık problemi olursa akrabaları ile yaşamak	Sağlığı yerinde olmazsa akrabalarının yanında yaşamak
Tek başına yaşamak	Uzak bir şehirde yalnız yaşamak	
	Tek başına yaşamak	
Kimseye muhtaç olmamak	Bağımsız yaşayabilmek, kimseye muhtaç olmamak	
	Sağlıklı olmak ve bağımsız yaşayabilmek	
Huzurevinde yaşamak	Huzurevinde yaşamak	
Küçük bir kasabada yaşamak		
Planı yok		

Tablo 3.23 (devamı): Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar		
Gençlerin yaşlılık dönemlerinde yaşamak istedikleri yer	Sessiz, sakin, gürültüden uzak ortamlarda	Sessiz, sakin bir yerde Köy değil, ama şehir gürültüsünden uzak bir yerde		
	Kalabalık, gürültülü, hareketli ortamlarda (şehir)	Gürültülü yerde		
	Doğa ile iç içe olan müstakil, bahçeli bir evde		Köy gibi yerler Köyde Küçük manzaralı bir evde	
			Ormanda Çiftlik evinde Evin önü bahçe olan, yeşillik olan yerlerde Doğa ile iç içe yeşillik alanlarda	
		Hareketli, kalabalık, sosyal aktivitelerin bol olduğu yerler	Şehirde, Giresun'da Şehir merkezinde İzmir'de Antalya'da	
		Çocukları ile birlikte kalabalık bir ortamda (geniş aile)	Ailesinin yanında Çocuklarının yanında	
	Gençlerin yaşlılık dönemlerinde yaşamak istedikleri yer	Çocukları ile birlikte kalabalık bir ortamda (geniş aile)	Ailesi ile birlikte kalabalık bir ortamda	
		Kendi evlerinde	Kendi evlerinde	
		Deniz kenarında		Deniz kenarında Ege'de deniz kıyısında Bir sahil kasabasında Denize karşı
			Küçük bir kasabada yaşamak	Küçük bir kasabada, müstakil bir evde
Huzurevinde			Huzurevinde yaşamak	
Gençlerin yaşlılık döneminde kendilerine bakmasını istedikleri kişi/kişiler		Ailesine yakın yerlerde	Ailesine yakın bir yerde	
		Sessiz, sakin ve insanlardan uzak bir yerde	Herkesten uzak bir yerde İnsanlardan uzak yaşamak	
		Çocukları		Çocukları Evlatları Sağlıklı olunmadığında çocukları
			Kız çocukları	Çocukları: kız evlat
		Ailesi		Eşi ve çocukları Ailesi
	Çocukları, torunları		Torunları	
	Eşi		Eşi Huzurevinde bakılmak Huzurevi çalışanları Hasta bakıcı gibi kişiler	
	Huzurevi, bakım personelleri		Bakıcı Sağlık problemi varsa hasta bakıcı	
	Gençlerin yaşlılık döneminde kendilerine bakmasını istedikleri kişi/kişiler	Tek başına yaşamak ve kendi kendini bakmak	Kendi bakımını kendi üstlenmek Kimsenin bakmasını istememek	
		Geçersiz		

Tablo 3.23 (devamı): Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin tema, kategori, kod listesi

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Gençlerin geleceğe gitme imkanı olsaydı hangi yaşa gitmek istedikleri	Genç	15-24 yaş grubu
	Orta yaşlı	25-64 yaş grubu
	Genç yaşlı	65-74 yaş grubu
	İleri yaşlı	75-84 yaş grubu
	Çok ileri yaşlı	85 ve üzeri yaş grubu

Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri ile ilgili olarak öğrencilere yöneltilen ilk soru “*Kendinizi yaşlı olarak görüyor musunuz? Neden?*” şeklinde olmuştur. *Gençlerin kendilerini yaşlı görme durumu* teması başlığında “evet”, “hayır” ve “bazen” kategorileri oluşturulmuştur.

Öğrenciler “*Kendinizi yaşlı olarak görüyor musunuz?*” sorusunu şaşkınlıkla karşılamışlar ve kendilerini yaşlı olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer bulgu elde edilmiştir. Bu kapsamda bazı örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A50) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Görmüyorum. 16 yaşındayım. Daha gencim.”

15 yaşında Giresunlu, 9.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü33) bir erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

“Hayır. 65 yaşın üzerinde değilim.”

17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O5) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Hayır. Çünkü şu an ihtiyaçlarımı giderebiliyorum, istediklerimi yapabiliyorum.”

Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri temasında öğrencilere ikinci soru olarak “*Geleceğe gidebilseydiniz eğer, hangi yaşınıza gitmek isterdiniz? Neden?*” sorusu yöneltilmiştir. *Gençlerin geleceğe gitme imkanı olsaydı hangi yaşa gitmek istedikleri* teması başlığında öğrencilerin görüşlerinden; “genç”, “orta yaşlı”, “genç yaşlı”, “ileri yaşlı”, “çok ileri yaşlı” kategorileri oluşturulmuştur.

Öğrencilerin daha çok “orta yaşlı” kategorisi altında cevaplar verdikleri söylenebilir. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer bulgu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A56) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“30 yaşıma gitmek isterdim. Kimle evli olacağımı, nerede, hangi mesleğe sahip olacağımı ve fikirlerimin değişip değişmeyeceğini çok merak ediyorum.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü27) kodlu bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“35. Tam mesleğimin elimde olduğu zamanlar. Tam olarak hayatımı yaşayabileceğim dönemler. Nasıl olduğumu görmek isterdim.”

Bu görüşlerin dışında “genç yaşlı” kategorisinde görüş bildiren 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A44) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“70.

- Neden?

- Daha fazla bilgi sahibi olur. Daha yaşamış, görmüş olurum.”

Aynı zamanda ileri yaşlı kategorisinde görüş bildiren 15 yaşında Giresunlu, 9.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci (O18) kodlu öğrenci bunu şu şekilde ifade etmektedir:

0 “80 yaş. Yaşlandığım zamanı görmek isterdim, Allah izin verirse. Bana kimin bakacağını öğrenmek isterdim.”

Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri ile ilgili üçüncü soru olarak öğrencilere, “İleriye dönük yaşlanmaya karşı aldığınız önlemler var mıdır? Neden?” sorusu yöneltilmiştir. Gençlerin ileriye dönük yaşlanmaya karşı aldıkları önlemler teması başlığında, “vücut ve zihin sağlığını korumaya yönelik önlemler”, “ekonomik önlemler”, “psikolojik önlemler”, “kültürel önlemler” kategoriler altında farklı kodlar oluşturulmuştur. Yaşlanmaya karşı önlem almak, yani yaşlılığa hazırlanmakla ilgili yöneltilen bu soru gençleri biraz düşündürmüştür. Çoğu katılımcı kendisine sorulana kadar üzerinde düşünmediğini belirtmiş, bazıları da yaptıkları bazı uygulamaların bu duruma bir hazırlık olduğunu o anda fark etmiştir. Vücut ve zihin sağlığını korumaya yönelik, ekonomik ve kültürel önlemler başı çeken kategoriler olmuştur. Aynı zamanda Ggençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer bulgu elde edilmiştir. Buna ilişkin örnek öğrenci alıntıları aşağıda verilmiştir.

18 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A46) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“*Evet. Spor yapmak, sağlıklı beslenmek.*

- *Neden bu şekilde önlemler alıyorsunuz?*

- *Daha fazla yaşamak için. Erken yaşlanmak istemiyorum.”*

17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O5) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“*Spor yapmak*

- *Neden?*

- *Yaşlanınca da aynı yirmili yaşlarımda gibi olmak, , kimseye muhtaç olmamak, kimsenin eline düşmemek, kendi istediğini yapabilmek.”*

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü32) kodlu bir erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

*“Var: en azından **düzgün beslenmeye çalışıyorum. Spor yapmaya çalışıyorum.***

- Neden?

- İleride diğer büyüklerimde gördüklerimi yaşamak istemiyorum. Onlar yürümekte bile sıkıntı çekerler. Kendi işlerimi kendim görmek istiyorum.”

Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri temasında öğrencilere dördüncü soru olarak *“Yaşlandığınızda estetik ameliyat, yüz gerdirme, botoks ve saç boyama gibi faaliyetleri yaptırır mısınız? Neden?”* sorusu yöneltilmiştir. *Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerinde estetik yaptırma ile ilgili düşünceleri* teması başlığında öğrencilerin görüşlerinden; “evet, yaptırım”, “hayır, yaptırمام”, “sağlık problemim olursa yaptırım”, “saç boyama hariç yaptırمام” kategorileri oluşturulmuştur. Bu soru karşısında görüşmeye katılan öğrencilerin katı bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Öğrenciler bu soruyu daha çok “hayır, yaptırمام” şeklinde cevaplamıştır. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer bulgu elde edilmiştir.

17 yaşında Trabzonlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A41) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Hayır.

- Neden?

*- Çünkü hani eğer yaşlanmayacak olsaydık ölmeyecek olsaydık bunu herkes öyle yaptırırdı ve **Allah neden bizi o şekilde yarattı.**”*

18 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O2) kodlu bir erkek öğrenci şöyle söylemektedir:

“Asla hayır. Çünkü hoş bulmuyorum.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü21) kodlu bir kadın öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Ben yaptırım. Doğal olmak daha iyi. Sonuç olarak her yaşın getirdikleri var.”

Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri temasında öğrencilere beşinci soru olarak *“Yaşlılığınızda (65+) nasıl bir hayatınızın olmasını istersiniz ve neler yapmayı planlıyorsunuz?”* sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilere yöneltilen bu soru gençleri biraz düşündürmüştür. Çoğu katılımcı kendisine sorulana kadar üzerinde düşünmediğini belirtmiştir. Bununla birlikte yaşlılık planlarının birbirinden çok farklı olduğu görülmüştür. Yine de tekrar eden kategoriler incelendiğinde; *gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin planları* teması başlığında “geniş aile ortamı içinde yaşamak”, “bahçe işleri ile uğraşmak”, “köyde/çiftlikte yaşamak, çiftçilik yapmak, bağ bahçe işleri ile uğraşmak”, “doğal yerlerde yaşamak”, “emeklilik hayatı”, “şehirden uzak bir yerde eşi ile birlikte yaşamak”, “çalışmak ve üretmek “(aktif olmak)”, “sosyal ve kültürel aktivitelerde bulunmak”, “dindarlaşma”, “sağlık problemi olursa akrabaları ile yaşamak”, “tek başına yaşamak”, “kimseye muhtaç olmamak”, “huzurevinde yaşamak”, “küçük bir kasabada yaşamak” ve son olarak “planım yok” kategorileri altında farklı kodlar oluşturulmuştur. Doğal yerlerde yaşamak, sosyal ve kültürel aktivitelerde bulunmak, geniş aile ortamında yaşamak, en çok tekrar eden kategoriler olmuştur. Bu kapsamda örnek öğrenci alıntıları aşağıda verilmiştir.

Yaşlılık döneminde dindarlaşmaya vurgu yapan 18 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A46) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

A46: *“Yardımsever olan bir insan. Torunum veya evlenirsem onlara mirasımı bırakmak. Daha çok namazında filan olurum daha çok ibadet ederdim. İyilik yapardım. Yardımsever olurum.”*

İstisnai bir örnek olan

Geniş bir aile ortamında yaşamak istediğini belirten 16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (O6) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Çocuklarımla, torunlarımla beraber yaşamak isterdim. Düzgün böyle çok yaşlanmak istemem. İşimi kendim yürütebilecek kadar olmak isterdim. Hasta olmak istemem.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü32) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

*“Gençliğimde yapamadığım.. **dünyayı gezmek** vs olabilir. Doğada bir yaşam olabilir. Şehirden bıktım artık. Sessiz, sakin bir yaşam.”*

Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri temasında öğrencilere altıncı soru olarak *“Siz yaşlandığınızda nerede yaşamak istersiniz? Neden?”* sorusu yöneltilmiştir. *Gençlerin yaşlılık dönemlerinde yaşamak istedikleri yer* teması başlığında, “sessiz, sakin, gürültüden uzak ortamlarda”, “kalabalık, gürültülü, hareketli ortamlarda (şehir)”, “doğa ile iç içe olan müstakil, bahçeli bir evde”, “hareketli, kalabalık, sosyal aktivitelerin bol olduğu yerler”, “çocukları ile birlikte kalabalık bir ortamda (geniş aile)”, “kendi evlerinde”, “deniz kenarında”, “küçük bir kasabada yaşamak”, “huzurevinde”, “ailesine yakın yerlerde”, “sessiz, sakin, insanlardan uzak bir yerde” kategorileri altında farklı kodlar oluşturulmuştur.

Öğrenciler daha çok doğa ile iç içe olan yerlerde yaşamak istediklerini ifade etmişlerdir. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer bulgu elde edilmiştir. Öğrenci görüşlerinden alınan örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (A43) kodlu bir kadın öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Bahçeli, ormanlık bir yerde olabilir. İki katlı bir evde, eşimle beraber.”

18 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O2) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Ferah olsun, açık temiz hava olsun, betonlaşma olmasın. Bir nevi köy gibi olsun. Kafamı dinleyeceğim. Rahat edeyim.”

16 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü39) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Köyde.

- Neden?

- Sessiz, doğa ile içiçe.”

Gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin düşünceleri temasında öğrencilere yedinci soru olarak *“Siz yaşlandığınızda size kimin bakmasını istersiniz? Neden?”* sorusu yöneltilmiştir. *Gençlerin yaşlılık dönemlerinde kendilerine bakmasını istedikleri kişi/kişiler teması* başlığında, “çocukları”, “kız çocukları”, “ailesi”, “çocukları, torunları”, “eşi”, “huzurevi, bakım personelleri”, “tek başına yaşamak ve kendi kendini bakmak”, “geçersiz” kategorileri altında farklı kodlar oluşturulmuştur.

Öğrenciler daha çok bu soruyu “çocuklarımla bakmasını isterim” şeklinde yanıtlamışlardır. Gençlerin gittikleri okulun SED’ine ve cinsiyet değişkenine göre de benzer bulgu elde edilmiştir. Öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

17 yaşında Giresunlu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan (A52) kodlu bir erkek öğrenci şu şekilde ifade etmektedir:

“Çocuklarım, onlara ben baktığıma göre onlar da beni bakmalı.”

17 yaşında Giresunlu, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (O3) kodlu bir kadın öğrenci şöyle söylemektedir:

“Çocuklarımın yanında daha iyi, rahat hissedilir. Bir bakımevinde kalmaktansa.”

16 yaşında İstanbullu, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan (Ü38) kodlu bir erkek öğrenci şöyle anlatmaktadır:

“Çocuklarımın.

- Neden?

- Çünkü yabancı birinin yerine tanıdığım birinin olması daha çok hoşuma gider.”

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu kısmında gençlerin yaşlılık ve yaşlanma olgusuna bakış açısına ilişkin derinlemesine mülakatlardan elde edilen sonuçların genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışma çerçevesinde yapılan mülakatlardan hareketle gençlerin yaşlılığa karşı olumsuz bir bakış açısının olduğunu söylemek mümkündür. Bu olumsuz bakış açısında yaşlılık, bakıma muhtaçlık ve hastalık ile eş değer olarak görülmüştür. Buradan yola çıkarak yaşlılığa dair bu olumsuz kullanımın nesilden nesile aktarılmasında gençlerin taşıyıcı birer aktör olarak durduğunu söylemek mümkündür. Gençlerin “yaşlı”yı tanımlamalarında ise kronolojik ifadeler kullandıkları ve özellikle de 60 yaş ve üzerindeki kişileri bu tanımlama içerisine dahil ettikleri görülmüştür.

Yaşlılık dönemine dair gençlerin bakış açısının ne olduğuna ilişkin yaşlılık döneminin olumlu yönlerinden bahsetmeleri istenmiştir. Burada dikkat çekici bulgu ise öğrencilerin bu soruda fazlaca vakit kaybetmesi olmuştur. Yani yaşlılık döneminin olumlu yönlerinden bahsetmek, öğrencilerin en çok zorlandığı kısımlardan biri olmuştur. Buna karşın yaşlılık döneminin olumsuz yönleri sorulduğunda, gençlerin hiç zorlanmadan ve hızlı bir şekilde cevap verdikleri görülmüştür. Dolayısıyla yapılan mülakatlardan yola çıkarak yaşlılık denildiğinde ilk olarak gençlerde olumsuz çağrışımların yoğunlukta olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca yaşlılık döneminin olumsuz yönlerinde sıklıkla hastalıkların ele alınması da yaşlılığın hastalıkla eş kullanımını tekrarlaması anlamında dikkat çekmiştir.

İnsanların içerisinde yaşadığı ortamın ve beraber olduğu kişilerin, onların mutlulukları üzerindeki etkisi önemlidir. Buradan hareketle bu çalışmanın ana karakteri olan “Yaşlı kişilerin nerede ve kimlerle yaşarsa mutlulukları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olur?” sorusunun cevabı gençlerden öğrenilmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerden referansla yaşlı kişilerin doğa ile iç içe olan yerlerde yaşamasının onları mutlu edeceğini söylemek mümkündür. Özellikle de görüşmelerde gençler, yaşlı kişilerin kendi evlerinde yaşamasının onları mutlu edeceğinin altını çizmişlerdir. Dolayısıyla çalışma çerçevesinde yapılan mülakatlar göstermektedir ki kişilerin ait olduğu, bildiği ortamların, onların yaşam kaliteleri üzerinde olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Yaşlı kişilerin de ait olduğu, bildiği bir ortamda kalmasının yaşam kalitelerini olumlu etkileyeceğini söylemek mümkündür. Ayrıca gençler yaşlı kişilerin aile fertleri ile bir arada bulunmasının onları mutlu edeceği üzerinde durmuşlardır. Buradan yola çıkarak gençlerin geniş aile olgusunun bir bütün olarak devam etmesini istediklerini söylemek mümkündür. Burada dikkat çekici bir diğer nokta ise, yaşlı kişiler nerede yaşarsa mutlu olurlar sorusuna ilişkin sadece bir katılımcının huzurevi cevabı vermesine karşı, yaşlılar için ne tür hizmetler yapılmalı kısmında gençlerin huzurevlerinin sayısının artırılması yönündeki görüşleri çelişki içermektedir. Buradan hareketle yaşlı kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik var olan sistem ile olması istenen sistem arasında bir tezatlık olduğunu söylemek mümkündür. Yani yapılan görüşmelerden referansla yaşlı kişiler huzurevinde yaşarlarsa mutlu olamazlar, ancak yaşlı kişiler için başka da bir alternatif bulunmamaktadır.

Çalışma kapsamında yapılan mülakatlarda gençler, yaşlılıkla bakıma muhtaçlık arasında bir paralellik kurmuştur. Aynı zamanda yaşlı bireylerin en önemli sorunlarından ve yaşlılık döneminin olumsuz yönlerinden bahsederken bakım konusunu sıklıkla dile getirmişlerdir. Dolayısıyla yaşlılık döneminde bakım, üzerinde durulması gereken bir başlıktır. Yapılan mülakatlar göstermektedir ki gençler, yaşlı bireylerin bakıma ihtiyaç duyduklarında bakma görevini yaşlı kişilerin çocuklarına bırakmaktadır. Buna karşın yaşlı kişilere yönelik ne tür hizmetlerde bulunulması gerektiği kısmında gençler, huzurevlerinin sayısının artırılmasından bahsetmişlerdir. Buradan yola çıkarak yaşlılara ilişkin ihtiyaçların formal sektörler yani sosyal devlet tarafından

karşılanması gereken bir başlık olarak görüldüğü, ancak informel ilişki ağlarının yaşlılık bakımında birinci sırada geldiğini söylemek mümkündür.

Günümüzde estetik önemli bir olgudur. Yapılan görüşmelerden referansla yaşlılık döneminde estetik yaptırmayla ilgili olarak gençlerin fikirleri, gençlerin yaşlılığa bakış açısını öğrenme anlamında ön okuma sunmaktadır. Yapılan mülakatlar göstermektedir ki gençler yaşlı bireylerin estetik yaptırmalarını olumsuz karşılamakta ve bu konuda gençlerin çok sert çizgileri bulunmaktadır. Aynı şekilde gençler, kendi yaşlılık dönemlerinde de estetik yaptırmayı olumsuz karşılamaktadır. Bu olumsuz tavırların altında da dini vurgular bulunmaktadır. Buradan yola çıkarak kültürel kodların gençlerin bakış açısı üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın yaşlılık döneminde duygu durumuna ilişkin ise öğrencilerin ılımlı bir tavır sergiledikleri görülmüştür.

Giresun ilinde yaşlılara yönelik yapılması gereken hizmetler gençlerden öğrenilmeye çalışılmıştır. Çalışma çerçevesinde yapılan mülakatlar göstermektedir ki özellikle engelli ve kadın yaşlılar daha dezavantajlı bir konumdadır. Buradan yola çıkarak yaşlılık görece bir dezavantajken, kadın veya engelli yaşlı olmanın bu dezavantajın katlanmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla gençler bu duruma dikkat çekerek yaşlı bireylere yönelik hizmetlerin bu yönde genişletilmesinin altını çizmişlerdir. Ayrıca yine mülakatlardan hareketle yaşlı kişiler, toplumdan itelenmektedir. Özellikle gençler toplu taşıma araçlarında yaşlı kişileri görmek istememektedirler. Buradan hareketle yaşlıların ötekileştirilmek istendiğini söylemek mümkündür. Bunların dışında gençlerin olanakları olsa yaşlılara ne tür hizmetlerde bulunabilecekleri temasında yapılan görüşmelerden referansla yaşlı veri tabanı oluşturulmalı, tüm yaşlıların sorunları ve öncelikli müdahale alanları için yaşlı merkezli araştırmalar yapılmalıdır. Buradan yola çıkarak tabandan tavana incelemelerin yapılarak başka bir deyişle, önce yaşlı bireylerin ne istediği öğrenilerek hizmetlere ağırlık verilmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Ayrıca gençler, topluma yaşlı bireyler hakkında farkındalık ve duyarlılık kazandırmanın altını çizmişlerdir. Buradan yola çıkarak gençlerin yaşlı bireylere yönelik bakış açısında değişiklik istediklerini söylemek mümkündür. Yapılan görüşmelerden referansla gençlere göre yaşlı bireyler

modernleşmeyle birlikte aile zincirinden çıkarılmış ve kendilerini huzurevinde bulmuştur. Gençlere göre yaşlı bireylerin bu değişen konumu, modern zamanlardan önceki yaşlıya olan toplumsal bakış açısına geri dönülmesiyle düzelecektir.

Çalışma çerçevesinde genç ve yaşlı arasındaki ilişki, üzerinde durulan bir başka başlık olmuştur. Bu konuda anlaşılan ve anlaşılamayan konuların ne olduğu, her iki tarafında beklentileri, gençlerden öğrenilmeye çalışılmıştır. Yapılan mülakatlar göstermektedir ki gençler, yaşlı insanların gençlere karışarak, her şeylerine (giyim-kuşam, eve geliş saatleri vb.) müdahale etmeleri noktasında yaşlı insanlarla anlaşamamaktadır. Buradan yola çıkarak genç ve yaşlı arasında kuşak çatışması olduğunu söylemek mümkündür. Bunun izleri özellikle görüşmecilerin toplumsal değişime olan temaslarında bulunmaktadır. Yapılan mülakatlardan hareketle yaşlılar gençlerden yaşlılara değer verilmesini beklemektedir. Ancak bu beklenti, cinsiyet ve okulların SED değişkenine göre değişebilmektedir. Yapılan görüşmelerden referansla kadın öğrencilere göre yaşlılar, gençlerden yaşlı bireylere değer verilmesini beklemekte, erkek öğrencilere göre ise meslek/iş sahibi olmalarını beklemektedir. Buradan yola çıkarak toplumsal cinsiyetin bakış açısı üzerinde etkisi olduğundan bahsetmek mümkündür. Toplum tarafından çalışma görevi, erkeklere atfedilmiş bir rolken kadınlardan böyle bir rol beklenmemektedir. Okulların SED'ine göre bakıldığında ise OSED'deki ve ÜSED'deki okula devam eden öğrencilere göre yaşlılar, gençlerden yaşlı bireylere değer verilmesini beklemekte, buna karşın ASED'deki okula devam eden öğrencilere göre ise meslek/iş sahibi olmalarını beklemektedir. Buradan hareketle de sosyo-ekonomik düzey arttıkça hakim olan bakış açısının değiştiğini söylemek mümkündür. Bunun izleri de ASED'deki okula devam eden öğrencilerin görüşlerindeki ekonomik söylemlerde gizlidir. Tersinden okuma yapıldığında ise çalışma çerçevesinde yapılan mülakatlardan hareketle gençler, yaşlılardan gençlere karşı anlayışlı olmalarını, dar görüşlü olmamalarını, çağa ayak uydurmalarını, her şeye karışmamalarını beklemektedirler. Yapılan görüşmelerden referansla özellikle toplumsal değişim ve bu değişimin yaşlı ve genç üzerindeki etkisi üzerinde durulduğunu söylemek mümkündür.

Çalışma çerçevesinde gençlerin kendi yaşlılık dönemlerine ilişkin görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde gelecekteki yaşlı profiline dair tahminler elde

edilmek istenmiştir. Yapılan mülakatlarda gençler kendi yaşlılık dönemlerinde dünyayı gezmeyi, tatil yapmayı, sosyal aktivitelere katılmayı, geniş aile içinde, doğal yerlerde yaşamayı ve dinsel faaliyetlerde bulunmayı planlamaktadır. Buradan yola çıkarak dinsel faaliyetlerin yaşlılık ile özdeşleştirildiği ve yaşlı bireylere atfedilen bir özellik olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmanın genelinden çıkarılacak sonuç gençlerin yaşlılığa dair olumsuz düşüncelerinin daha yoğunlukta olmasıdır. Bunun izlerini özellikle hastalık ile yaşlılık arasında yapılan özdeşleştirmelerde görmek mümkündür. Yaşlılara yönelik “yaşlı merkezli” hizmetlerin artırılması gerekmektedir. Özellikle de TNSA (2013) verilerinde de yaşlı nüfusun daha çok kır yerleşkesinde olduğu düşünülünce (bkz. Tablo 2.3) yaşlılara yönelik hizmetler, kırsal alanları da içine alacak şekilde kapsamlı planlanmalıdır. Çalışmaya ilişkin son sözler öğrencilerin “*Benim sormadığım, ama sizin eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?*” sorusuna verdikleri cevaplarına ilişkindir. Bu soruya ilişkin alıntılar aşağıda verilmiştir.

A48: “*İnsanlar, yaşlılara yardım etsin. Onlara kötü davranmasınlar, saygısızlık yapmasın. Onları mutlu etmeye çalışsınlar.*”

O8: “*Yaşlıların biraz daha dikkate alınmalarını istiyorum.*”

O12: “*Yaşlılara daha önem versinler, ilgili olsunlar.*”

Ü23: “*Onları çok seviyoruz.*”

Ü25: “*Yaşlılar...sevelim onları. Seviyoruz aslında da hissettirelim.*”

Ü26: “*Biliyoruz, ama hiçbirimiz anlamaya çalışmıyoruz. Empati yapılmalı. Bizde illaki ölmezsek o günleri göreceğiz. Onlardan biri olacağız. Şu an yaptığımız yanlışlar... onları fark etmemiz gerekiyor.*”

Ü40: “*Bence yaşlılara saygılı davranılmalı. Huzurevine filan bırakılmamalı.*”

KAYNAKLAR

- Akçay, Cengiz (2011). *Yaşlılık: Kavramlar, Kuramlar ve Yaşlılığa Hazırlık*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Akın, Galip (2002). “Başlangıçtan Günümüze Yaşlının Aile ve Toplumdaki Statüsü”. *Türk Geriatri Dergisi* 5 (1) : 75.
- Akın, Galip (2004). “İnsanın Ortaya Çıkışı ve Toplumsal Davranışlar”. *Yaşlılık: Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler*. Ed.V. Kalınkara. Ankara: Odak Yayın. 1-33.
- Allen, Sarah vd. (2002). *State of the world's older*. London: HelpAge International.
- Ansell, Nicola (2005). *Children, Youth and Development*. London: Routledge.
- Atila, Sevim (2006). *Toplumsal Değişmenin Aile ve Yaşlılar Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bacanlı, Hasan (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*. Ankara: Nobel Yayınları
- Bayhan, Vehbi (1997). *Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bekaroğlu, Mehmet (1991). “Yaşlılık Döneminin Ruhsal Sorunları”. *Aile ve Toplum* 1 (1).

- Bilir, Nazmi (2004). “Yaşlanan Toplum”. *Sağlıklı ve Başarılı Yaşlanma Sempozyumu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Bulduk, Emre Özgür (2014). *Yaşlılık ve Toplumsal Değişim. Türkiye Sosyal*
- Bulut, Meryem (2015). “Kültürel Bağlamda Yetişkinlik ve Yaşlılık”. *Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi*. Ed. H. Bacanlı ve Ş.I. Terzi. Ankara: Açılımkitap Pınar Yayınları. 393-417.
- Canatan, Ayşe (2015). “Yaşlılar ve Toplum”. *Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi*. Ed. H. Bacanlı ve Ş.I. Terzi. Ankara: Açılımkitap Pınar Yayınları. 357-392.
- Canatan, Ayşe (2016). “Yaşlılıkta Sosyal İlişkiler ve Kuşaklar Arası Etkileşim”. *Yaşlılık Sosyolojisi*. Ed. H. Ceylan. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.139-155.
- Canatan, Kadir ve Yıldırım, Ergün (2011). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılımkitap Pınar Yayınları.
- Cangöz, Banu (2009). “Yaşlılıkta Bilişsel ve Psikolojik Değişim”. (http://e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/tebakademi/geriatri_2009/19.pdf, 20 Aralık 2018’de erişildi).
- Chasteen, L. Alison; Schwarz, Nobert ve Park, C. Denise (2002). “The activation of aging stereotypes in younger and older adults”. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* 57(6): 540-547.
- Cheong, Seng Kwing; Wong, Teck Yee ve Koh, Gerald CH (2009). “Attitudes towards the elderly among Singapore medical students”. *Annals Academy of Medicine Singapore*. 38(10): 857-861.

- Cicero, Marcus Tullius (1989). *İhtiyarlık*. Çev. A. Sarıgül. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 976.
- Dobriansky, J. Paula vd. (2007). “Why population aging matters: A global perspective”. *National Institute on Aging, National Institutes of Health, US Department of Health and Human Services, US Department of State*.
- Duyar, İzzet (2008). “Yaşlanma, Yaşlılık ve Antropoloji”. *Geriatry*. Ed. M. R. Mas vd. Ankara: Türk Geriatri Vakfı. 9-20.
- Gorman, Mark (2004). *Age and Security*. London: HelpAge International
- Gökçe Kutsal, Yeşim (2012). “Yaşlanan Dünyanın Yaşlanan İnsanları”. *Yaşlıyız Yaşam Doluyuz Sempozyumu*. Ankara: Türk Geriatri Derneği, Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Derneği Geriatrik Rehabilitasyon Çalışma Grubu ve Çankaya Belediyesi.
- Görgün Baran, Aylin (2004). “Yaşlılık Sosyolojisi”. *Yaşlılık: Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler*. Ed.V. Kalınkara. Ankara: Odak Yayın. 35-57.
- Görgün Baran, Aylin vd. (2011). *Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Görgün Baran, Aylin (2013). “Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi 1(1)*: 8-25.
- Güler, Zuhale (2017). “Yaşlılık ve İntihar”. *Sosyoloji Konferansları 55 (1)*: 181-193.
- Güler, Çağatay ve Çobanoğlu, Zakir (1994). *Yaşlı ve Çevre*. Ankara: Aydoğdu Ofset Yayımcılık.
- Hacip, Yusuf Has (1993). *Kutadgu Bilig*. Kültür Bakanlığı.

- Hawkins, J. Michele (1996). "College Students' Attitudes Toward Elderly Persons". *Educational Gerontology: An International Quarterly* 22 (3): 271-279.
- Homeros, Homeros (2004). *İlyada*. Çev. A. Erhat ve A. Kadir. İstanbul: Can Yayınları.
- Hweidi, M. Issa ve Al-Obeisat, M. Salwa (2006). "Jordanian nursing students' attitudes toward the elderly". *Nurse education today* 26(1) : 23-30.
- İçli, Gönül (2008). "Yaşlılar ve Yetişkin Çocuklar". *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi* 1: 29-38.
- İlgar, Lütfü (2008). "Yaşlılık Dönemi Sosyal Özellikleri ve Serbest Zaman Etkinlikleri". *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*. Ed.K. Ersanlı ve M.Kalkan. Ankara: Pegem Akademi. 63-96.
- Kalaycıoğlu vd. (2003). Yaşlılar ve Yaşlı Yakınları Açısından Yaşam Biçimi Tercihleri. *Türkiye Bilimler Akademisi Raporları*. Ankara: Tübitak Matbaası.
- Kalınkara, Velittin (2012). "Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Yaşlı: Yaşlılığın Statüsü ve Geleceği". *International Symposium on Relations of Turkey Belgium and Co-Exhibition of Turkish Arts*. Belgium: Brussels.
- Kalınkara, Velittin (2016). *Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kalkan, Melek (2008). "Yaşlılık: Tanımı, Sınıflandırılması ve Genel Bilgiler". *Psikolojik Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*. Ed. K.Ersanlı ve M. Kalkan. Ankara: Pegem Akademi. 1-17.
- Karadeniz, Oğuz ve Öztepe Durusoy, Nagihan (2013). "Türkiye'de Yaşlı Yoksulluğu". *Çalışma ve Toplum Dergisi* 3: 77-102.
- Kaygusuz, Canani (2008). "Yaşlılık Kuramları". *Psikolojik Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*. Ed. K. Ersanlı ve M. Kalkan. Ankara: Pegem Akademi. 215-249.

- Kılıççı, Yedigir (1988). “Yaşlılığın Uyum Sorunları”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3: 41-45.
- Kolektif (2015). *Gilgamiş Destanı*. Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi. Çev. S. Maden. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Marshall, Gordon (2009). *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mcconatha, Jasmin Tahmaseb vd. (2003). “Attitudes toward aging: A comparative analysis of young adults from the United States and Germany”. *The International Journal of Aging and Human Development* 57(3): 203-215.
- McKee, Patrick ve Clifton E. Barber (2001). “Plato’s Theory of Aging”. *Journal of Aging and Identity* 6 (2): 93-104.
- Moody, Harry R. (2006). *Aging: Concepts and Controversies*. California, Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Morgan, Leslie ve Kunkel, Suzanne (2001). *Aging: The Social Context*. California, Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Morsümbül, Songül (2014). *Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Murat, Sedat (1995). “Gençlerin İşsizliğine Genel Bir bakış”. *Dergi Park/Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 40: 175-194.
- Oğuz, Dicle (2004). “Yaşlılar ve Erişebilirlik”. *Yaşlılık Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler*. Ed.V. Kalınkara. Ankara: Odak Yayın.101-117.
- Onur, Bekir (2011). *Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik-Yaşlılık-Ölüm*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Rittersberger-Tılıç, Helga ve Çelik, Kezban (2016). *Genç Nüfusa Genel Bir Bakış*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Sanders, F. Gregory vd. (1984). "Youth's attitudes toward the elderly." *Journal of Applied Gerontology* 3 (1): 59-70.
- Saygılı, Sefa (2011). *Yaşlılık Psikolojisi*. İstanbul: Türdav Yayın. Saxena, Dhirendra Prakash (2006). *Sociology of Aging*. India, New Delhi: Concept Publishing Company.
- Sungur, Nevin (2012). "78 Ömür 20 Yılda 10 Yıl Uzadı". *National Geographic*. 78-109.
- Şentürk, Ünal (2018). *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*. Bursa: Dora Basım-Yayım.
- Tezcan, Mahmut (2003). *Gençlik Sosyolojisi*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Tufan, İsmail (2002). *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık*. İstanbul: Aykırı Yayıncılık.
- Tufan, İsmail (2003). *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Tufan, İsmail (2007). *Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu*. Antalya: GeroYay.
- Tufan, İsmail (2014). *Türkiye’de Yaşlılığın Yapısal Değişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Tuncay, Suavi (2000). "Türkiye’ de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu". *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi* 1(1): 232-257.
- Türel, Güzin (2004). "Yaşlılar İçin Sunulan Kentsel Servisler". *Yaşlılık Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler*. Ed.V. Kalınkara. Ankara: Odak Yayın.81-100.

- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, Murat (2018). *Lise Öğrencilerinde Yaşlı ve Huzurevi Algısı: İstanbul Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yörükoğlu, Atalay (2000). *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, Atalay (2004). *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zambrini, Diego A. Bernardini vd. (2008). "Attitudes toward the elderly among students of health care related studies at the University of Salamanca, Spain". *Journal of Continuing education in the health professions*, 28(2): 86-90.
- TNSA (2013). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf, 16 Mart 2019'da erişildi).
- TÜİK (2013). Hayat Tabloları. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18522>, 4 Mart 2017' de erişildi).
- TÜİK (2014). "İstatistiklerle Yaşlılar". (www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=265, 25 Ocak 2015'te erişildi).
- TÜİK (2014a). "İstatistiklerle Gençlik". (<https://biruni.tuik.gov.tr/yayin/views/visitorPages/index.zul>, 14 Şubat 2017' de erişildi).
- TÜİK (2015). "İstatistiklerle Yaşlılar". (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21520>, 20 Ocak 2017' de erişildi).

TÜİK (2016). “İstatistiklerle Gençlik”. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21517>, 16 Mayıs 2017’ de erişildi).

TÜİK (2018). “İstatistiklerle Yaşlılar”. (http://tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?metod=search&araType=hb_x, 18 Mart 2019’de erişildi).

UN (2007). “World Population Ageing” United Nations Department of Economic and Social Affairs PopulationDivision”. New York: United Nations Publication.(<http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeingReport2007.pdf>, 21 Temmuz 2017’ de erişildi).

UN (2015). “World Population Ageing” United Nations Department of Economic and Social Affairs PopulationDivision”. (http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015_Report.pdf, 8 Şubat 2017’ de erişildi).

UN (2017). “World Population Ageing” United Department of Economic and Social Affairs (http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2017_Report.pdf, 7 Şubat 2019’da erişildi).

WHO (1972). Psychogeriatric, report of a WHO Scientific Group. WHO Technical Reports Series 507. Geneva: 9-21. (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/40993/1/WHO_TRS_507.pdf, 22 Ocak 2017’de erişildi).

WHO (1984). The uses of epidemiology in the study of the elderly. report of a WHO Scientific Group on the Epidemiology of Aging. WHO Technical Reports Series 706. Geneva:8-9. (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/39136/1/WHO_TRS_706.pdf, 22 Ocak 2017’ de erişildi).

WHO (2015). World Report on Ageing and Health. (<https://www.who.int/ageing/events/world-report-2015-launch/en/>, 7 Şubat 2019’da erişildi).

World Economic Forum (2018). “The Global Gender Gap Report 2016”. (http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf, 28 Mart 2019’da erişildi).

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ya%C5%9Fl%C4%B1%20Psikolojisi.pdf, 23 Ekim 2018’de erişildi.

EKLER

Ek 1: Mülakat Formu**LİSE ÖĞRENİMİNE DEVAM EDEN GENÇLERİN YAŞLILIĞA BAKIŞ
AÇISI: GİRESUN İLİ ÖRNEĞİ****MÜLAKAT FORMU**

Form No :

Görüşmenin yapıldığı tarih/saat :

Görüşmenin yapıldığı okul :

Okulun sosyo-ekonomik düzeyi : () Üst () Orta () Alt

Görüşmeyi yapan kişi :

MART 2017/GİRESUN

Sayın Katılımcı,

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında yürüttüğüm tez çalışmam için bir araştırma yapmaktayım. Araştırmamın genel amacı gençlerin yaşlılık hakkında ne düşündüklerini ortaya koymaya çalışmaktır. Bu konuda sizin vereceğiniz bilgiler araştırma açısından büyük önem arz etmektedir.

Araştırma, tamamen bilimsel bir nitelik taşıdığından, katılımcı isimleri mülakat sırasında alınmayacak ve araştırma raporunda da yer almayacaktır. Yapılan bilimsel çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliği vereceğiniz samimi cevaplara bağlıdır.

Sizin, bana zaman ayırarak gereken kolaylığı göstereceğinize ve sorulara samimi cevaplar vereceğinize inanıyorum.

Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

**Araştırmacı: Elif Yeliz Tozluoğlu
Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr.Zuhal Güler**

A) DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Yaşınız
 2. Cinsiyetiniz?
 Kadın Erkek
 3. Kaçınıcı Sınıftasınız?
 4. Doğduğunuz il
..... İlçe.....
Köy.....
 5. Hayatınızın büyük bir kısmını geçirdiğiniz yer:
 Köy Kasaba Şehir Büyükşehir
 6. Giresun'da nerede kalıyorsunuz?
 Yurtta Misafirhanede Ailele
 7. Anne-babanızın eğitim düzeyi?
	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
Okur-yazar değil	☐	☐
İlkokul	☐	☐
Ortaokul	☐	☐
Lise	☐	☐
Üniversite	☐	☐
8. Anneniz çalışıyor mu?
 Evet Hayır
 9. Babanız çalışıyor mu?
 Evet Hayır

10.Annenezin mesleği nedir?
 11.Babanızın mesleği nedir?
 12. Ailenizin aylık geliri ne kadar?
 1400'ün altı 1400-2500 2500'ün üzeri
13. Kaç kardeşiniz?
 Kız kardeş sayısı:
 Erkek kardeş sayısı:
14. Evde şu anda kaç kişi bir arada yaşıyorsunuz?
15.E
 vde sizinle birlikte yaşayan yaşlı (65 yaş ve üzeri) yakınınız var mı?
16. (Varsa Eğer) Neyiniz
 oluyor?

B. YAşLILIĞA BAKIş AÇISI

1. “Yaşlılık” denilince aklınıza ilk olarak ne geliyor?
2. Sizce yaşlı kime denir?
3. Size göre yaşlılığın belirtileri nelerdir?
4. Sizce yaşlıların (65⁺) en önemli sorunları nelerdir?
5. Sizce sağlıklı yaşlı kime denir?
6. Kendinizi yaşlı olarak görüyor musunuz? **Neden?**
7. Sizce yaşlı olmanın olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
 Olumlu yönleri:

 Olumsuz yönleri:
8. İleriye dönük yaşlanmaya karşı aldığınız önlemler var mıdır? **Neden?**

9. Yaşlıların (65⁺) genç görünmek için yaptıkları estetik ameliyat, yüz gerdirme, botoks ve saç boyama gibi faaliyetleri hakkında ne düşünüyorsunuz? **Neden?**
10. Yaşlandığınızda (65⁺) siz de yaptırır mısınız? **Neden?**
11. Yaşlılığınızda (65⁺) nasıl bir hayatınızın olmasını istersiniz ve neler yapmayı planlıyorsunuz?
12. Sizce Giresun'da yaşlılara (65⁺) yönelik ne tür hizmetler götürmek gerekmektedir?
13. Siz, yaşlıların (65⁺) nerede yaşarsa daha mutlu olacağını düşünüyorsunuz? **Neden?**
14. Siz, yaşlıların (65⁺) kiminle yaşarsa daha mutlu olacağını düşünüyorsunuz? **Neden?**
15. Sizce yaşlıların bakımını kim üstlenmeli? **Neden?**
16. Siz yaşlandığınızda nerede yaşamak istersiniz? **Neden?**
17. Siz yaşlandığınızda size kimin bakmasını istersiniz? **Neden?**
18. Sizce yaşlıların en büyük korkuları nelerdir? **Neden?**
19. Sizce Giresun'da yaşayan yaşlılar (65⁺) için en büyük tehlike nedir? **Neden?**

20. Geleceğe gidebilseydiniz eğer, hangi yaşınıza gitmek isterdiniz? **Neden?**

21. Yaşlılığı, size okuyacağım şu kavramlardan hangisi ile tanımlarsınız? (**Birden fazla cevap işaretlenebilir.**)

☐ Başkasına bağımlı/Muhtaç	☐ Hoşgörülü
☐ Hasta	☐ Huysuz
☐ Fiziksel güç kaybı olan/Güçsüz	☐ Her şeye karışan
☐ Yalnız	☐ Sabırsız
☐ Tecrübeli	☐ Geveze
☐ Bilgili	☐ Umutsuz
☐ Mutlu ve huzurlu	

22. Size yaşlılar âşık olabilir mi?

- Evet Hayır Fikrim yok

23. Sizce gençler tarafından yaşlılar genellikle nasıl görünüyor?

24. Siz yaşlıları nasıl görüyorsunuz? (**Birden fazla cevap işaretlenebilir.**)

☐ Sevecen	☐ Dar görüşlü
☐ Huzurlu	☐ Anlayışsız
☐ Şefkatli	☐ Otoriter
☐ Bencil	☐ Umutsuz
☐ Başka (Belirtiniz:.....)	

25. Siz gençlerin yaşlılarla hangi konularda anlaşabildiğini, hangi konularda anlaşamadığını düşünüyorsunuz?

Anlaşılabilen konular:

Anlaşılamayan konular:

26. Siz, yaşlıların gençlerden en büyük beklentisinin ne olduğunu düşünüyorsunuz? **Neden?**

27. Siz, gençlerin yaşlılardan en büyük beklentisinin ne olduğunu düşünüyorsunuz? **Neden?**

28. Sizin eğer olanağınız olsaydı Giresun'da yaşayan yaşlılara ne tür hizmetler verirdiniz?

29. Benim sormadığım ama sizin eklemek istediğiniz başka bir Şey var mı?

Ek 2: Görüşülenlerin Sosyo-Demografik Analizi

A41: 17 yaşında Trabzonlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci

A42: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

A43: 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

A44: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

A45: 15 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

A46: 18 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A47: 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A48: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A49: 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

A50: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A51: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A52: 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci

A53: 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A54: 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A55: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

A56: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

A57: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

A58: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

A59: 16 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

A60: 17 yaşında Giresunlu, ASED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

O1: 17 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

O2: 18 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

O3: 17 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

O4: 17 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

O5: 17 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

O6: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

O7: 16 yaşında İstanbullu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

O8: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

O9: 17 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

O10: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

O11: 17 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

O12: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

O13: 17 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

O14: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

O15: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

O16: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

O17: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 11.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

O18: 15 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 9.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci

O19: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 9.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci

O20: 16 yaşında Giresunlu, OSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci

Ü21: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü22: 16 yaşında Rizeli, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü23: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü24: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü25: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü26: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü27: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü28: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü29: 15 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir kadın öğrenci

Ü30: 15 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir kadın öğrenci

Ü31: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci

Ü32: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

Ü33: 15 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 9.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

Ü34: 16 yaşında Trabzonlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

Ü35: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

Ü36: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olan bir erkek öğrenci

Ü37: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

Ü38: 16 yaşında İstanbullu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını köyde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

Ü39: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

Ü40: 16 yaşında Giresunlu, ÜSED lisede öğrenim gören, 10.sınıf ve hayatının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, evde birlikte yaşadığı yaşlı bir yakını olmayan bir erkek öğrenci

